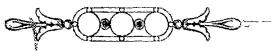

Spisi
KRIŠTOF ŠMIDA.

S podobami.

III. zvezek.

V NOVOMESTU 1881.
Tiskal in založil J Krajec.

Spisi
KRIŠTOF ŠMIDA.

Poslovenjeni
MLADINI V ZABAVO IN PODUK.

III. zvezek :
Pridni Janezek in Hudobni Mihec.

V NOVOMESTU 1881.
Tiskal in založil J. Krajec.

„Kar Bog stori, vse dobro stori.“

(Stran 199.)

Pridni Janezek

in

Hudobni Mihec.

Podučna povest staršem in mladini.

Poslovenil
P. Florentin Hrovat.

V NOVOMESTU 1881.
Tiskal in založil J. Krajec.

Predgovor.

Krištof Šmid, nedosegljivi pisatelj za mladino, nam kaže v tej povesti strašne nasledke treh ostudnih pregreh, ki se tolikanj razširijo po svetu. Često je vcepijo v nežno otroško serce uže starši sami z nespametno odgojo.

Perva je nagla jeza, ki pride iz ošabnega serca. Zaredijo jo v mladem, otroškem serci nespametni starši, ki svoje otroke preveč čislajo in hvalijo; jim z modro ostrostjo ne izbijejo o pravem času prirojene terme; ne vadijo jih, krotkim in pohlevnim biti.

Druga je strastna igra, kateri se žalibog le prerado uda mladost. Oj, koliko mladenčev je uže igra pahnila v časno in večno nesrečo!

Tretja je gerdo pijančevanje, ki toliko žalosti in nesreče vzroči družinam; pijanca samega pa pogostokrat pripravi v ječo ali celó na vislice, kakor nesrčnega Jošta v tej povesti — Resničen je pregovor: „Pijanec se spreoberne, kedar se v jamo zverne.“

A slušajmo pisatelja samega, kaj ga je napolnilo, da je napisal to povest staršem in mladini v zabavo in poduk. V predgovoru piše tako-le:

„Povod k naslednji knjižici mi je dal razgovor z dvema visokima uradnikoma.

Izrazila sta za svoj poklic vneta moža željo, naj se napiše povest, ki bi odvrčala ljudi od pregreh; take nesrečneže pa, ki so uže zabredli na kriva pota ter prišli pravici v roke, naj bi blažila ter napeljevala k spoznanju in poboljšanju.

Pisatelj je menil doseči ta namen s tem, da je svarljivim zgledom pregreh stavil nasproti tudi vabljive zglede kreposti. Pervi naj budijo v serci stud do greha, drugi naj ga vnemajo za krepost, ki se mu kaže v vsej svojej ljubeznjivosti in lepoti.

Neizogibljivo je bilo toraj, da se v njej nahajajo ne le mile, nego tudi resne ali celo strašne čertice; dà uže to je nekaj neprijetnega, da se seznanimo z življenjem ljudi, ki so zabredli v ostudna hudodelstva. A tudi te verste ljudje imajo to dobro, da so zanimivi iz raznega obzira.

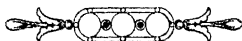
Glavni namen pa jej je, da kaže, kako prirastejo največja hudodelstva iz napčne in zanemarjene odgoje, ali pa iz neiztrebljenega slabega nagnenja, — in kako upljivajo nasledki take zanemarjene odgoje na celo poznejše življenje ter vzročujejo neizrečeno nesrečo in tugo.

Kar pa se tiče povesti same, ni izmišljena, nego vzeta iz vsakdanjega življenja; dà, jednega razbojnikov, onega nesrečnega očeta, čegar zadnji trenotki nas zopet spravijo ž njegovim poprejšnim, razujzdanim življenjem, obiskoval je pisatelj pred štiridesetimi leti v ječi, ter zapisal mnogo njegovih besed tako, kakor jih je čul iz njegovih ust.

Razume se samo ob sebi, da so se spremenila imena in nebistvene okolščine povesti.

Knjiga je bila spisana uže jeseni lcta 1826., ko se je veršil razgovor z omenjenima gospodoma; a zaradi raznih zadržkov bilo je moč še le leta 1829. jo še jedenkrat pregledati ter v tisk izročiti.“

Bog daj, da bi tudi poslovenjena dosegla ta namen!

i. Pridni Janezek.

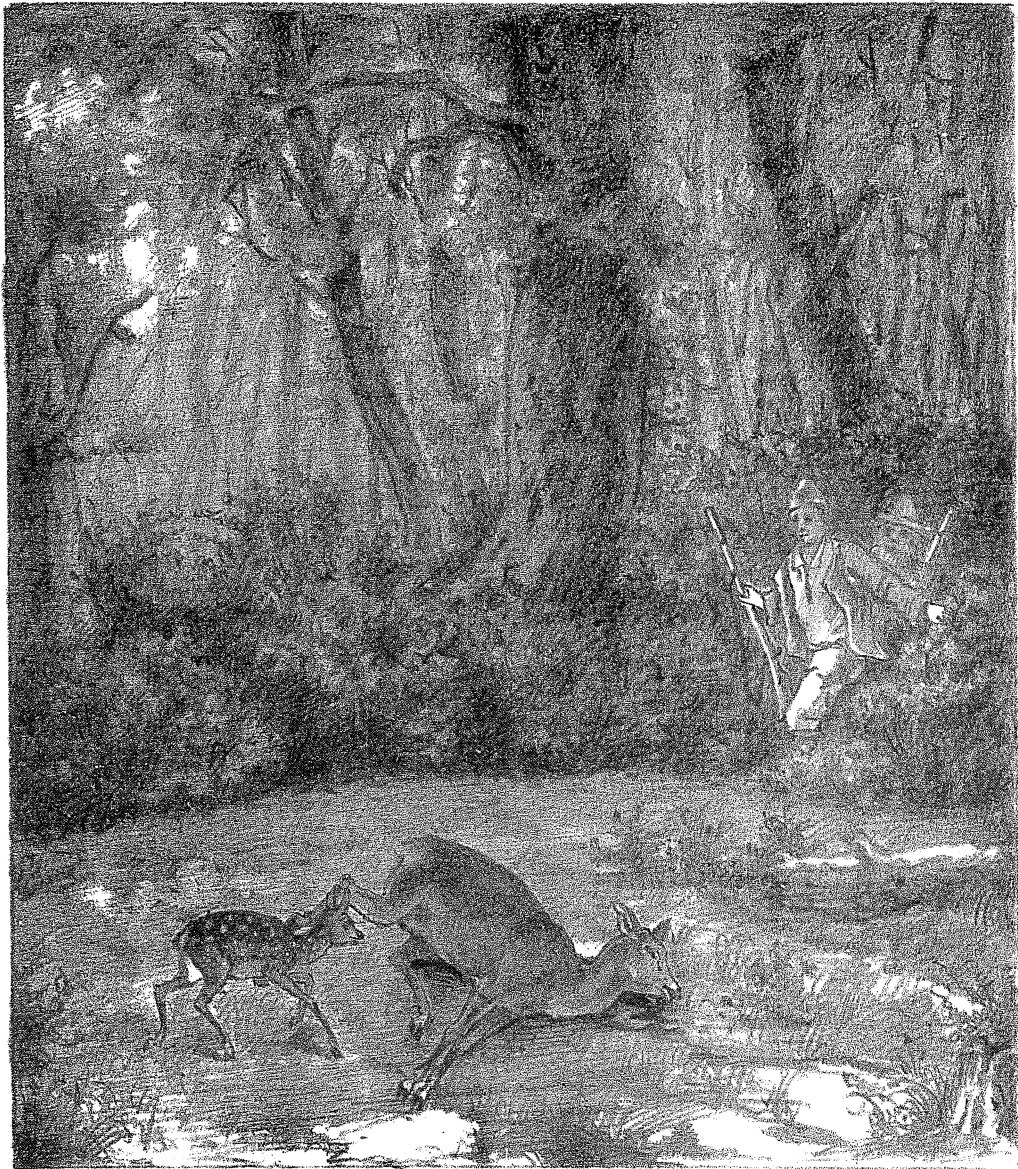

Janezek je bil prav priden in vesel deček. Neko jutro je šel v gozd dračja nabirat. Pretečeno spomlad in poletje je znosil skoraj vsa derva za zimo sam na glavi domov, da bi vsaj nekoliko zljajšal težavno delo svojim dobrim staršem. Tudi letos je hotel ravno tako storiti, ter danes pričel. Marljivo pobira po prostornem lésu suho dračje, ter ne neha preje, nego da si nabere toliko butarico, da jo je komaj nesel na glavi.

Ravno pride iz temne hoste v zeleno solnčnato dolinico, ki se je razprostirala med holmcema sè smrekami obraščenima. Po dolinici je cerljaj bister vrelec; ob bregu so rastle zelišča in germovje. Ob potoku gre do škale, kjer je pod košato bukvijo kot led merzla in kot ribje oko čista voda izviral. Ne daleč od škale zagleda zrele jagode, kakoršnih še ni našel letos. Naterga si jih v široko pero, ki si ga je poiskal. Potem se usede poleg studenca na zeleno trato, da zavžije svoje kosilce. Imel je sè sabo velik kos črnega kruha, za žejo vodo iz merzlega vrelea; lepo rudeče jagode pa si je prihranil za poslasčico.

Preden prične jesti, opravi Janezek sè sklenjenima rokama svojo navadno molitev pred jedjo tako pobožno, kakor redkokedaj kak bogatin, preden se usede k bogato obloženi mizi. Bil je kaj vesel in zadovoljen. Ker je bil lačen, diši mu jed dobro. „Kako mi diši po delu kos črnega kruha“, reče. „Zahvalim se ti, ljubi Bog, da mi daješ vsakdanji kruh; kaj dobro se počutim tu v hladni senci in pri bistrem studencu. Bolj mi diši jed nego kralju. Se vè, moja miza ni tako bogato obložena okusnih jedi; a kaj tacega tudi ne smem zahtevati. Moj mizni pert je lepo zelen ter obsijan z zlatorumenimi in modrimi cveticami, kakoršnih človeška roka niti narediti ne zna. In moja poslastičico,“ reče ogledovaje rudeče jagode, „pripravil mi je sam ljubi Bog. Drobne ptičice po zelenih vejah tam gori pa mi delajo veselo in prijetno godbo.“ Tako govori Janezek sam sè sabo; kar pride iz goščave serna z lepo lisastim mladičem. Nekoliko postoji, ozira se plaho okoli sebe ter nastavlja ušesi na vse strani. Ko nikjer ne zapazi nevarnosti, udere jo čez šture in germovje navzdol k potoku, mlada serna caplja za starko kakor hitro more. V dolinici se napije studenčnice, potem se prične pasti po zeleni trati ter obirati germovje. Mlada sernja med tem veselo skaklja okoli starke. —

Janezek si ne upa niti dihati, sedi tiho in mirno, kakor bi bil okammel. Serce mu veselja poskakuje. „Kako lepe živalice so!“ misli si. „Lepših si še niti misliti nemorem! V gozdu je vendar prijetno in kratkočasno. Vedno se vidi kaj novega, kar človeka razveseljuje.“

A kakor bi trenil, zabliska se nekaj in zagromi, da se razlega po hosti. Janezek poskoči strahú in kmali bi se bil navdol prekucnil. Nekdo je strelil. Serna zadeta na zemlji leži in se valja v kervi sem ter tje na pol mertva; mlada pa stoji zraven starke ter jo milo gleda.

Kmali po strelu prileze iz gošče razcapan deček, deržeč puško v roci, skoči k ustreljeni serni, ter veselo zakriči: „Oho! dobro sem te zadel! Ne uideš mi več; moja si!“

Za dečkom prileze tudi neki mož z raskuštranimi lasmi in dolgo razmeršeno brado. Imel je staro puško čez ramo. Na glavi je nosil raztergan klobuk; njegova rujava, obnošena suknja je bila tako raztergana, da je na komoleu srajca iz nje gledala. Mož umori serno, zadene jo na ramo in naglo zbeži, ko Janezka zapazi. Deček, ki je serno ustrelil, še nekoliko postoji, gleda serpo Janezka, potem pa tudi zbeži za starim možem.

„Gotovo sta tatinska lovca,“ misli si Janezek; „pač sta neusmiljena, da ustrelita nedolžni živalici mater, ter jo pustita tako rekoč lakote poginiti! Kako ju peče huda vest; bojita se mene, nezmožnega otroka! Nju hudobno delo ne bode imelo blagoslova božjega.“

Sedaj se zopet prikaže mlada serna, ki se je bila v germovje skrila, ter milo kliče starko. Janezek poskoči za njo. Serna se zopet skrrije k hrastu v germovji; a Janezek jo je lahko ujel. Poklekne k njej ter jo boža govore: „O uboga sirota, kako se mi smiliš! Lakote boš morala poginiti, ker nimaš več matere. Saj še zobčkov nimaš,“ pravi

tipaje po gobčku, „da bi jedla travo in zelišča. Usmiljena vredna si; a sama ne veš tega.“

Med tem je uže prišel graščinski lovec Moric, ki je bil ravno v gozdu in slišal strel. Ko zagleda Janezka pri mladi serni, stopi za hrast ter dečka skrivaj posluša.

Janezek še vedno ogleduje živahno živalico ter govori sam sè sabo: „Kako bistro in prijazno gleda sè svojimi modrimi očmi! kako je lepo lisasta; še črnkasti nos ji dobro pristoji. Sam nevem,“ govori dalje, „kaj mi je početi s teboj, revše! — Graščinskemu lovecu te hočem izročiti; on bolje vè, nego jaz, kaj je s tabo početi. O da bi te le ne nморil! Rad bi te sicer sè sabo domú vzel, a ne smem, ker nisi moja. Loveca hočem prositi, da ti ohrani življenje, on bo uže znal te izrediti.“

Stari lovec Moric je čul sleherno besedico, zadovoljno se smejal, deržal za brado, kakor mu je bila navada, ter kimal z glavo. Janezek vstane ter se odpravlja domov, ko se pa ozre ter zapazi za hrastom loveca, prestraši se hudo. A dobri lovec se mu prijazno nasmeja ter reče: „Nič se ne boj, dobri deček! Ne storim ti nič žalega! Slišal sem, kaj si se pogovarjal z revno živalico. Mlade serne ne rabim; če jo pa izpustim, bode tako lakote poginila. Vzemi jo, dam ti jo, lahko jo izrediš, če le hočeš.“ Deček veselja ne vè, kaj početi! Butarco derv zadene na glavo, vzame mlado serno pod pazduho, koraka poleg loveca ter ga pazljivo posluša. Lovec mu je namreč gredè pripovedoval, kako lahko nežno živalico izredi s kravjim miekom, kteremu naj primeša tretjino vode. Slednjič se

lovec poslovi od Janezka z besedami: „Z Bogom, ljubo dete! ostani vedno tako pošten, in dobro se ti bo godilo na svetu!“

II. Janezkova pobožna mati.

Ves vesel priteče Janezek domov v svojo izbico. Ko pa mati zagledajo mlado serno; okregajo ga hudo: „Ti hudobnež! zakaj si živalico ujel? Ukradel si jo! Lovec te več ne bode pustil v hosto, če to zvé. Po zimi boš moral pri merzli peči zmerzovati! Dà, še za-perli te bodo kot tatú. A če tudi se ne zve tvoja tatvina, vendar le te je videl Bog. O kako si zamogel v pričo njega kaj tacega storiti? Pri tej priči mi nesi živalico nazaj, kjer si jo ujel, da starko zopet najde! Si me zastopil, ravno na ono mesto; — sedaj precej!“

„Nikar ne bodite hudi, ljuba mati,“ reče pohlevno Janezek, ter jim pove, da mu je podaril nežno živalico sam lovec, stari Moric. „To je kaj družega,“ rečejo mati. „A kako bodeš živalico redil, ko sam nimaš kaj jesti. Skledica mleka, ki jo dobiš vsak dan, kos črnega kruha in nekaj krompirjev je komaj tebi dovolj. Hočeš li še to malo z živalico deliti?“

„Se vè da,“ reče veselo Janezek. „Saj ste me zmiraj učili, da moramo tudi od malega drugim deliti ter tudi do živali usmiljeni biti. Vendar ne

smeva pustiti, da uboga živalica pogine! Čestokrat ste me učili, da Bogu zelo dopade, če revež pomaga revežu. Če ne pustiva revne živalice poginiti, tudi skažova usmiljenje, ki gotovo dopada Bogu. Značiti nam bode kedaj Bog sam to obilno povernil.“

Mati se mu prijazno nasmejajo in dovolijo, da sme živalico rediti, kakor ga je lovec podučil. Janezek napravi na skednji v kotu gorko ležišče mladi živalici. Serna se ga kmali privadi, pozna ga po glasu, ter mu veselo nasproti priteče, kedar je prišel domov. Povsod ga spremlja; hodi ž njim v gozd, in ni se bal, da bi mu ušla. Kedar je po hosti dračje nabiral ali jagode tergal, skakala je po gozdu, ko se je truden ulegel pod kako drevo, da si odpočije, prišla je k njemu ter se mu k nogami ulegla, da se tudi odpočije. Vse je gledalo za njim, kedar je šel zvečer z butarco derv na glavi domov, ter serna kakor domač psiček tekla za njim. Največje veselje je pa to bilo vaškim otrokom; čestokrat so ju spremili do doma.

Neki deček premožnih staršev pride necega dne k Janezku, ter ga poprosi, naj mu proda mladega sernjaka. A Janezek reče: „Živalice tudi za sto goldinarjev ne prodam!“ Ko mati to slišijo, rečejo mu: „Mislim, da si bodeš uže še premislil.“

Oče pa smeje se materi rečejo: „Pusti otroku veselje! Sedaj vidiš, da ima tudi najubornejši marsikako veselje, ki ga niti novčiča ne stane; a vendar bi ga ne dal za vse bogastvo sveta. Ti imaš svoje veselje z vertom in svojimi cveticami; jaz nad mladimi drevesci, ki pred hišo rastejo, in nad staro brusko za hišo. Ravno tako ima deček

svoje veselje sè sernjakom. Kdor ima èut za stvari božje v naravi, jih s pobožnostjo opazuje ter se jih serèno veseli, — bogat je zadosti pri vsi svoji revščini, ter mu nikdar ne zmanjka nedolžnega veselja.“

III. Janezkov oèe.

Janezkovemu oèetu je bilo ime Nikolaj, materi pa Marjeta. Bivala sta na konci vasi v Leskovcu. Njih majhna hišica je bila sè slamo pokrita, ter skoraj tako stara, kakor stoletna hruška, ki jo je zakrivala sè svojimi košatimi vejami. Po rujavi strehi je rastel zelen mah; le posamezne lise so kazale, da je bila pred kratkim skerbno popravljena. Okoli hišice je bil majhen vertec z živim plotom zagrajen. Kdorkoli je memo šel, mislil si je: „Tu bivajo kaj revni ljudje!“

In vendar je bil Nikolaj najzadovoljnejši in najveselejši mož v celi okolici. Marsikteri bogat kmet, pri katerem je delal, zavidal ga je zavoljo tega, ter se mu èudil: „Kako si paè v stanu pri toliki revščini in pomankanji biti vedno židane volje?“

„Saj nisem tako reven, kakor mislite,“ odgovoril je Nikolaj; „imam bogatega oèeta, ki me s potrebnim preskerbljuje, svojega nebeskega Oèeta. Pod svojo obnošeno obleko hranim zaklad, ki ga za milijone ne dam, — èisto in mirno vest. Pri

vsem tem sem, hvala Bogu, zdrav, ter si zamorem služiti potrebni živež sè svojimi rokami. Moja vsakdanja obleka,“ pristavi smeje in kazaje na komolec, „je sicer zakerpana, kakor streha na moji hišici, a vendar ni raztergana, ter mi služi tako dobro, kakor nova sukuja najbogatejšemu kmetu v vasi. Zakaj bi tedaj ne bil vesel?“

Dobri Nikolaj je zajemal svoje veselje iz lepih izrekov, katerih se je vedno držal ter jih na tanko izpolnoval. Po svojem starem očetu je podedval neko černo tablo, katero je v svoji hišici obesil na steno mesto ogledala. Na tabli so bili z velikimi črnimi in rudečimi čerkami tiskani ti-le izreki:

Pervič: „Boga se boj! Kdor se Boga boji, ne bode nikoli pomanjkanja terpel; našel bo uže tukaj raj, in Gospod ga bo blagoslovil.“

Drugič: „Delaj pridno! Kdor se z delom svojih rôk preživi in je z malim zadovoljen, živi mirno in veselo; to je več vredno nego vsi zakladi sveta.“

Tretjič: bodi pošten! Delaj kar je prav potem bodeš zdrav, vesel na svojih potih, ter sladko spal; kajti Gospod ti stoji na strani ter te varuje.“

„Ti trije izreki,“ rekel je čestokrat Nikolaj, „delajo človeka vedno veselega. Kdor jih spolnuje, izkusil bode, kakor sem jaz.“

Marjeta, žena poštenega Nikolaja, ni mogla od začetka tako vesela biti, kakor nje mož. Njena revščina jo je pogostokrat kaj hudo skerbela.

„Tebi pač nič ni na skrbi!“ reče mu necega večera, ko je ravno pred hišnimi durmi žvižgaje koso klepal, da bi šel drugo jutro na vse zgodaj

kosit. „Nič ne?“ reče Nikolaj smeje. „To bi bilo slabo! Mar ne klepljem kose, da bode jutri bolje rezala? Druge skerbi ravno sedaj ne znam.“

„Še goldinarja nimava pri hiši!“ reče žena. „Lahko se pripeti, da naju zadene kaka nesreča. Kaj bova počela?“

„Ako bi se hotela za vse mogoče nesreče previditi,“ reče Nikolaj, „ne zadostuje nama zabož denarja. Pač malo ljudi je na svetu, ki bi imeli toliko prihranjenega, da bi jim zadostovalo za sleherno mogočo nesrečo. Če nam Bog pošlje potrebe, poslal nam bode tudi pomoč.“ —

„O,“ zdihne žena, „koliko bolnikov je po vasi; kako lahko tudi kdo naju zboli!“

„To je mogoče!“ priterdi Nikolaj. „A skerbi nas nikakor ne varujejo bolezni; marveč jih še vzročujejo. In če res tudi zboliva, tako da si ne bodeva mogla živeža služiti, — le prepusti vso skerb Bogu; on to bolje razume nego ti. Njegova skerb vsaj tudi pomaga, tvoja pa nič ne velja.“

„Vedno si enak!“ reče Marjeta. „Malemu Janezku tudi nimava kaj zapustiti, če umerjeva.“

„Nič?“ reče Nikolaj; „o tem se motiš.“ Kladdvo dene iz rôk, vstane ter reče s povdarkom: „Želim mu kaj boljšega zapustiti, nego kup denarja. Mislim lepo, pobožno in kerščansko izrejo. Ni večjega bogastva na svetu, nego je strah božji, delavnost, zadovoljnost in poštenost, kakor učijo oni izreki na steni. Je li to majhna dota zanj? Mu li ne bode bolje teknilo to, nego kupi zlata in srebra? Skerbiva le, da otroka pobožno izrediva; — in ni se nama bati zanj. Kakor sem

jaz pri vsi svoji revščini vedno zadovoljen in vesel, lahko je tudi on. Veselo serce je vendar najbolje, kar si na svetu želimo. Če tega nimamo, kaj nam koristi bogastvo celega sveta? Le v Boga zaupajmo, živimo pošteno in bodimo veseli, — in srečni bodemo!“

IV. Velika žalost.

Dolgo časa sta Nikolaj in Marjeta veselo in zadovoljno živela; pobožnost, pridnost in poštenost so jima nadomestovale posvetno bogastvo. Čednosti staršev so se preselile tudi v mladega Janezka. Več nego besede, pripomogel je njih lepi izgled. Njih čednosti je serkal v se kakor zrak, ki nas povsod obdaja. Bil je v vsem podoben svojim staršem; bil je, kakor oni, pobožen in priden, zraven pa tudi veselega serca. Vsi trije so živeli v prelepi zastopnosti.

A kmali zadene te dobre ljudi grozna žalost. Nikolaj je cepil necega dne derva v gozdu; blizo njega so sekali dervarji košat hrast. Niso bili dovolj previdni. Drevo pade na ono stran, kjer je Nikolaj sekal derva. Ko sekači zavpijejo, naj beži, — bilo je uže prepozno. Veja ga zadene ter na tla pobije. Močno je bil ranjen; najbolj na desni roki. Dervarji mu hitijo na pomoč; izvlečejo ga iz pod vej ter mu sè svojimi robci obvežejo rane, kakor so le znali. A ni mogel sam iti domov.

Iz smrekovih vej naredijo nosilnico, položijo ga na njo ter odnesó domu.

Mati in Janezek se zelo prestrašita, ko zaslíšita šum in ropot pribhajajočih na cesti. A kako se še le prestrašita, ko pogledata skozi okno in vidita, — da nesó ljubega očeta. Naglo skočita skozi vrata, hitita naproti ter se milo jokata. A ranjeni oče ju tolaži rekoč: „Nikar ne žalujta preveč! Bog sam nam je to naklonil. On, brez ktereга volje niti list z drevesa ne pade, pripustil je, da me je zadela hrastova veja. Sprejmimo udano to terpljenje iz njegovih rok; vse bode prav obernil. Kar Bog stori, vse prav naredi. Le vanj zaupajta, vse bode dobro.“

Janezek hitro teče v bližnjo vas po zdravnika. Zdravnik pride, najde sicer rano na roki precej nevarno, a vendar misli, da jo bode zacelil. A rana, mesto boljša, od dne do dne hujša postaja. Ko nečega dne rano odveže, reče, da bode znabiti treba roko odrezati. Mati in Janezek se zelo prestrašita. Marjeta se berž napravi v bližnje mesto po zdravnika. Bil je vešč zdravnik, pa le za drag denar. Ni ga bila volja storiti daljno pot — tri ure hoda —, ko sliši, da je bolnik le reven dni-nar. Marjeti pokaže le neka zelišča, katerih lahko sama na polji nabere, ter ji reče, naj jih na rano navezuje, bode se uže zacelila. Marjeta je precej vedela, da je to le prazna tolažba. Sè solznimi očmi in povzdignjenima rokama ga še jedenkrat zaprosi, naj se usmili njenega bolnega moža. A vse prošnje in zdihovanja ne omečijo terdoserčnega zdravnika. Vsa objokana pride domu in potoži

svojemu možu: „O, sedaj vendar vidim, da je revščina velika nesreča!“

A pobožni Nikolaj jo zaverne: „Ne govori tako! Nikar se ne zanašaj bolj na prazen denar, nego na ljubega Boga. Bog nam bo uže pomagal! Vse vlada dobro in modro. Po leti ob hudi vročini pusti pihljati hladnemu vetriču, da ohladi trudne delavce na polji. Tako bode tudi nam v tej žalosti poslal tolažbo, če je njegova sveta volja. Ako je pa sklenil, da moram umreti, naj se zgodi božja volja. Glej, nebeški Oče,“ govori dalje ter oberne oči proti nebu, „pripravljen sem; naj se zgodi Tvoja volja! Pri tebi v nebesih mi bo boljše. Za mojo ženo in otroka bodeš pa tudi skerbel, dobrotljivi Oče v nebesih!“

Ubogi Janezek je bil zeló žalosten. Obledel je, minula ga je vsa veselost. Za mladega sernjaka, ki mu je popred toliko veselja delal, ni se niti zmenil; pustil ga je, da je skakal prosto po hribih in dolinah. Vedno je Boga prosil, da bi mu ohranil ljubega očeta.

„Ljubi nebeški Oče,“ molil je, „usmili se nas in pošlji nam pomoč, dokler je še čas. Naj se spolni nad nami tvoja obljuba, dobrotljivi Bog! Saj si sam rekel: „Kličí k meni v potrebi, in uslišal te bom, da me povelečujesh.“

V. Pomoč.

Kako uro hoda od Leskoveca, ono stran gozda, je stal Starigrad. Necega dne gre po kosilu na lov grajski gospod z bratom svoje sproge, ki je bil major ter ga je prišel ravno obiskat. Tudi mali Bogomir, grajskega gospoda sin, sme sè svojo malo puško ž njima. Dolgo hodijo po hosti, pa nič ne zasledijo; slednjič pridejo na zaraščen holme poleg Leskoveca.

Mladi Bogomir ni bil z lovom nič kaj zadovoljen. Stari lovec, Moric, mu hoče nakloniti vsaj to veselje, da ustrelj kakega zajca. Za to mu reče, naj dobro pazi, tam le v germovji poleg njiv so gotovo zajci.

Lovec pokaže mlademu gospodiču prostor, kamor naj se vstopi. Gospoda gresta na drugo stran germovja. Moric sè svojim dobrim lovskim psom gre v germovje. Na jedenkrat začne pes goniti, — in Janezkov sernjak prileti komaj kakih trideset korakov od Bogomira iz germovja. Precej je uže zrastel ter imel lepe rogove. Bogomir nastavi puško, pomiri — in sproži —; preplašen sernjak se spusti v beg. K sreči ga ni zadel. Nejevoljen gleda Bogomir za sernjakom; obstermi pa in se

čudi, ko vidi, da sernjak skokoma dirja proti vasi ter jo zavije čez berv na ravnost v prvo hišico, kakor bi bil tam doma.

Ná strel prideta gospoda ter ga poprašata, kaj je ustrelil. Bogomir jima čudé se pripoveduje, da je mlad sernjak, na kterega je streljal, zbežal v ono bajtico tam le kraj vasi. Bogomir še ni znal, da postane tudi serna domača in krotka. Lovec ga poduči ter mu pove, kako je Janezek mlado serno ujel in izredil. Sedaj poprosi Bogomir svojega očeta, naj mu dovoli, da gre v ono kočó ter sernjaka blizo bolj na tanko ogleda, ker še ni nikoli videl sernjaka čisto blizo.

Oče mu dovolijo. Berzo leti po bregu, skoraj tako urno, kakor popred preplašena serna, ter stopi v borno a snažno hišico. Nikolaj je ležal v postelji; Janczek pa je sedel na klopi ter dajal zraven njega stojecemu sernjaku od svoje male južine košček za koščkom; kajti blagemu Janezku se je malo ljubilo jesti. Bogomir od prevelicega veselja nad nežno živalico bolnika niti ne zapazi. Neizrcčeno ga veseli, da je sernjak tako domač, da se mu pusti še božati, in da mu jemlje kruh iz roke.

Med tem prideta tudi gospoda z lovecem do kočé. Major reče grajščaku: „Jaz si hočem nekoliko vas ogledati, ti pa stopi v kočó pogledat, kaj Bogomir dela. Pozneje se uže dobimo.“ Major gre z lovecem po vasi; grajščak pa gre v kočó, in ko bolnika zagleda, smili se mu zeló. Popraša ga prijazno, kaj mu je. Bogomir potegne očeta na stran ter jim v uho zašepeče, naj poprašajo, če je

sernjak naprodaj. „Na vertu za gradom,“ pravi, „bi ga imel; delal bi mi mnogo veselja.“

Janezek precej ugame skrivnost, ter sam od sebe reče: „Pred tremi tedni bi ne bil dal sernjaka za nikakov denar, sedaj ga pa rad prodam; dal bom denar zdravniku iz mesta, da ozdravi očeta.“

Žlahtnemu gospodu kaj dopade Janezkova otročja ljubezen; revščina bolnega moža ga pa serčno gane; zato podari Janezku dva srebernjaka. Toliko denarja ni še nikoli imel, mislil si je, da je uže neizrečeno bogat.

Grajščak, sicer dobrotljiv in usmiljen do revnih, meni, da je za sedaj bolniku pomagano, ker ni prav previdel žalostnega stanú bolnikovega. Za tega del hoče oditi, da ga njegov svak ne bo predolgo čakal. A revnemu Nikolaju bi bilo s tem denarjem le malo pomagano v njegovi veliki revščini. A ljubi Bog, ki vse prav naredi, oberne drugače. Očividno je pokazal, da je božja pomoč najbližje, kjer je sila največja.

VI. Osodepolno spoznanje.

o se Bogomir in Janezek še razgovarjata, stopi major v hišico. Bil je visoke, lepe rasti; moral je klobuk z glave vzeti, da je zamogel po konci stati v stanici. Še potem se je skoraj z glavo stropa dotikal. Vzame si jedini stol, ki je bil v sobi, pristavi ga k

postelji ter se nanj usede. Ogledovaje po sobi miluje bolnika: „Mislim, da dvakrat huje čutite bolezen, ker ste tako revni; a upam, da vas znanci in sorodniki podpirajo in vam pomagajo.“

„Tu nimam sorodnikov,“ reče Nikolaj; „naselil sem se sèm. Rojen sem dobrih dvajset ur hoda od tod.“

„Od kod ste?“ popraša major.

„Z Brezovice!“ odgovori bolnik.

„Dobro vem za ta kraj!“ reče major. „Nekaj čudnega se mi je tam pripetilo. Bil sem v strašni nevarnosti; a neki Nikolaj Logar me je rešil.“

„Tako je meni ime,“ reče bolnik; „Nikolaj Logar sem jaz!“

„Nikolaj Logar!“ zavpije major ves iz sebe, prime bolnika za roko ter ga molče ogleduje. To vse iznenadi. Major dolgo molči, slednjič izpregovori: „Dà, dà vi ste istinito pravi Nikolaj Logar! Le jedenkrat v življenji sem vas videl; a pozabil vas nikdar ne bom. Res ste bili takrat cvetečega obraza; od onega časa ste zeló shujšali; pa po vaših prijaznih rujavih očeh vas zopet dobro spoznam. Hvala Bogu, da vas še vidim!“

„Ne spominjam se,“ reče Nikolaj, „da bi vas bil videl kedaj v življenji.“

„Se vé, da ste me videli,“ seže mu major v besedo; oberne se proti graščaku ter reče: „To moraš slišati; le poslušaj, pa tudi ti, mali Bogomir!“

Ko sem bil kakih osemnajst let star,“ pripoveduje major, „jezdil sem blizo Brezovice skozi gozd. Namenil sem se bil še nekaj ur dalje po-

potovati, da obiščem svojega znanca in nekdanjega sošolca. Bil sem lepo oblečen. Ko jezdim o mraku po cesti, ki se je vila skozi temen gozd, slišim na jedenkrat strašen krik iz gozda: „Stoj! stoj!“ Zelò se prestrašim, a nečem obstati. Nekdo ustrelj, — in krogla tik moje glave sferči. Preden se dobro zavem, počí puška drugič. Krogla obtiči v moji potni, dobro natlačeni torbici, privezani za sedlo; še jo hranim za spomin. Jaz spodbodem svojega Lisca; a tolovaja jo udereta za menoj ter iz vsega gerla kričita: „Stoj, stoj, če ti je življenje drago!“ Pa jaz se ne zmenim za njih vpitje, marveč konja še holj priganjam. Uže sem bil si svest, da jima srečno pete odnesem, kar se konj na slabi cesti spodtakne in pade! Jaz se prekucnem raz konja na cesto. Pobil se sicer nisem. Ko pa hočem vstati, uže skoči jeden razbojnikov proti meni ter zavihiti svojo sabljo, da mi glavo prekolje. Skoraj bi bilo po meni. Kar prikoraka iz gozda krepak mož z butaro drev na herbtu in z močno gorjačo v roki. Ko zapazi mene v smertni nevarnosti, verže — ko bi trenil — derva raz sebe, priskoči mi na pomoč, ter tolovaja mahne z gorjačo po roki, da mu sablja odpade. Prevelike bolečine zavpije tolovaj, in zbeži v gozd. Naglo zgrabim sabljo, ki mi je pred nogami ležala, da se branim. Drugi tolovaj me napade. Bil je močne rasti; znal dobro sablo sukati, in bati se mi je bilo, da me zmore. A moj rešitelj mu pride za herbet ter verlo mlati sè svojo gorjačo po njem. Ko tolovaj vidi, da je v nevarnosti, skoči čez jarek poleg ceste ter zgine v šumo. Verli mož pa, moj angelj varh, — je bil ta-le revni

Nikolaj! Govorite sami, Nikolaj, niste li bili vi, ki ste tolovaja odpodili?

„Dà, dà,“ priterdi Nikolaj, „bil sem. Ko bi dvomili, znam vam navesti dokazov neovergljivih. Imeli ste zeleno suknjo z zlatimi portami in na klobuku po takratni šegi dolgo, belo pero. Konj, ki ste ga jezdarili, imel je belo liso na glavi, spodtaknil se ob korenino in močno poškodoval. Zato ste šli peš do Brezovice, jaz sem vas pa spremil. Sedaj bi vas ne bil več spoznal. Takrat ste bili še šibke rasti, in belorudečega lica; med tem ste postali močen in krepak gospod ter nekoliko zagoreli.“

„Vaš velik dolžnik sem,“ reče major ves ganjen. „Ne zamerite mi, da vam do sedaj nisem poplačal. Pač sem si zapisal vaše ime v svoj dnevnik; a bil sem takrat še lahkomišljen mladeneč, imel redko kedaj denar, ter kmali potem postal vojak.“

Veliko sem hodil po svetu ter v vojskah mnogo skusil. Čestokrat sem se vas spominjal. Hvala Bogu, da sem vas našel!“ —

Nikolaj ni še vedel, da je prijazni častnik grajšakov svak, ter žnjim prišel sem. Toraj popraša: „A povejte mi, žlahtni gospod, kako ste v mojo hišico zašli?“

„Mladi sernjak nam je pot sem pokazal,“ reče major. „Božja previdnost je, da sem ravno sedaj prišel, ko najbolje potrebujete moje pomoči.“

Sedaj ga major skrbno izprašuje, kako mu je. Nikolaj mu pokaže rano. Major, ki se je v vojski izučil rane spoznavati, prestraši se ter pravi: „Hitre

pomoči je treba; res ste v nevarnosti; a upanja ne zgubimo. Rešili ste meni nekđaj življenje, upam, da vas bom tudi jaz z božjo pomočjo otel smerti.“

VII. Rešitev.

Marjeta sedaj vstane ter reče: „Precej grem v Starigrad; od tam naj berzo jezdi moj sluga v mesto, da pokliče zdravnika. Dobro ga hočem plačati, če vas ozdravi. Tudi potrebnega živeža, da zopet k moči pridete, hočem vam preskerbeti. Kaj veseli me, da vam zamorem s čim svojo hvaležnost skazati. Le zaupajte, z božjo pomočjo bote zopet ozdravili ter postali terdni kakor sem jaz?“

Med tem prinese Marjeta, vsa žalostna, šop rož, ki jih je na polji nabrala, kakor ji je svetval zdravnik. Zeló se zavzame, ko zagleda tako imenitno gospôdo v izbi. Ko pa zve, kaj se je zgodilo, razjoka se veselja. Pade na svoja kolena ter reče: „Sedaj vem, da stari Bog še živi! Dà, ljubi Bog, revežem in terpinom si dobrotljiv oče! kdor na te zaupa, ne zapustiš ga. Zaupanje na te je bolje nego srebro in zlato. Večna hvala ti bodi!“

Vsem je kaj dopadla priserčna pobožnost nesrečne ženc. Tudi malemu Bogomiru je bilo vse prav; le skerbelo ga je, kako bode sernjaka v grad spravil. „Kaj mi je početi?“ reče. „Pretežak je, da bi ga Moric nesel tako daleč; da bi ga za vev

peljal, kakor mesar tele, ne bode se rad pustil. Je uže sitnost!“ Slednjič svetuje major, naj gre Janezek ž njimi v grad. Sernjak bo sam tekel za njim. Tako se je tudi zgodilo.

Še tisto noč pride zdravnik iz mesta. Pregleduje pazljivo rano, maje z glavo, jezi se nad nevednostjo vaškega zdravnika ter slednjič reče: „Ko bi bil nekoliko pozneje prišel, skoraj gotovo bi vam bil moral roko odrezati. Sedaj se pa da še pomagati. Roka bo zdrava, preden preteče šest tednov.“

Od začetka hodi zdravnik sleherni dan, pozneje na dva ali tri dni v revno kočo, prevezuje rano, in preden je preteklo šest tednov, bila je roka zdrava. Veselo gre Nikolaj z Marjeto in Janezkom v grad, da se zahvali blagemu dobrotniku.

Roka je bila sicer zdrava, a ne več sposobna za težka dela. Hvaležni major, ki je bil sedaj zelo premožen, obljubi za revno družino skrbeti. Tudi plača dobro zdravnika ter ga resno opominja, naj bo v prihodnje usmiljen do revežev.

Mladi sernjak se je kaj dobro počutil na grašinskem vertu, ki je bil zelo prostoren in obdan z visokim zidom. V jednom letu je popolnoma do-rastel. Proti ptujim ljudem ni bil tako domač ter jih rad bodel sè svojimi lepimi rogovi. Sosebno hud je bil na one dečke, ki so se v časi na vert prikradli ter ga dražili. Kedarkoli je ktere-ga onih dečkov zapazil, skočil je za njim ter ga z rogovi na tla poderl. Bil je prav vertni čuvaj. Z graščin-skimi pa, ter z onimi ptujci, ki so ž njimi na vert prišli, bil je čisto domač. Kedar je gospôda

poletni čas sedela v senci košatih dreves ter čaj pila, priskakljal je berhki in ljubeznjivi sernjak ter poprosil slebernega za košček kruha. — Tudi lovski psi, ki so z gospôdo na vert hodili, niso nič žalega storili sernjaku. Dà, čestokrat je ž njimi po vertu norel, kar je gospôdi kaj dopadalo. Berzonogi sernjak je očitno veselje kazal, da ga lajajoči psi ne morejo dohiteti.

Uže takrat, ko je Janezek pripeljal sernjaka v Starigrad, ter se žalostno poslovil od njega, rekel mu je mladi gospodič: „Nikar ne žaluj, saj ne vidiš sernjaka zadnjikrat! Le pridi ga obiskat, kedarkoli se ti zljubi!“ To povabilo je Janezka jako razveselilo. Ob nedeljah po kerščanskem nauku, kedar je bilo lepo vreme, ter so mu starši privolili, šel je v Starigrad. Gospôda je bila navadno uže na vertu. Z Bogomirom sta se potem na vertu igrala. Gospôda ju je gledala. Janezek se ji kaj prikupi, ker je bil lepega obnašanja, bistre glave in vedno veselega serca.

„Škoda za brihtnega dečka,“ reče necega dne grajska gospa, „ako bo moral postati le reven der-var; kaj boljega ga njegov reven oče ne bo mogel dati učiti.“ „Kaj pa,“ reče na to gospod vojej soprugi, „ko bi dečka k sebi vzela! kaj malega bi nam pomagal delati, zraven se pa z Bogomirom učil kerščanskega nauka, branja, pisanja, računstva in družih koristnih predmetov; potem pa bi se uže videlo, kaj bi bilo žnjim početi.“

„To je tudi moja želja,“ reče blaga gospa. „To hočeva storiti. Denar, ki se oberne revnim otrokom v prid, je najboljša miloščina; in ni večjega dela kerščanskega usmiljenja, kakor če se take

otroke pusti kaj koristnega učiti, da postanejo kedaj dobri in srečni ljudje. Bog sam govori v sv. pismu: „Blagor mu, kdor se usmili ubozeža in reveža, njega bo ob hudem dnevi rešil Gospod.“

Janezka so tedaj vzeli na veliko veselje njegovih staršev v Starigrad. Grajski gospod mu preskerbi novo zelenkasto obleko, ki se je zalemu, rudečeličnemu mladenču kaj lepo podala. Janezek se je kmali prikupil vsem v gradu; kajti bil je od dne do dne bolj postrežljiv, priden, zvest in pri-ljuden; zraven pa vedno vesel.

„Kaj pobožen, blag deček je,“ mislil si je čestokrat stari Moric; „pobožni in dobri otroci so pa Bogu in ljudem ljubi.“

VIII. Otročja leta hudobnega Mihca.

 malem mesticu Kameniku, nekaj ur od Starega gradu, je živel razumen in pošten mož, Janez Golob z imenom. Bil je prav spreten zidarsk mojster. Vse ga je čislalo in spoštovalo, kakor tudi njegovo ženo Magdaleno. Bila sta jako premožna, in nju hiša, na tergu poleg cerkve, bila je jedna najlepših v mestu.

Imela sta le jedino dete; veselega dečka, bistrih černih oči ter lepo rudečega polnega lica. Skerbni oče si je vse prizadeval, da malega sinka dobro, kerščansko izredi. Mati pa je le želela, da bi njen Mihec bil kedaj najimenitnejši mož v mestu.

Čestokrat jo mož resno opominja: „Skerbiva“ najpred, da postane Mihec priden in pošten mož, potem mu čast in slava ne bode odšla.“

Modri oče je dobro znal, da se mora dobra izreja uže v otročjih letih pričeti ter prirojena svojeglavnost iztrebiti. Nespametna mati pa je le skerbela za lepo obleko svojemu otroku; učila ga je le ravno stati in lepo hoditi, ljudem se lepo vklanjati in jih pozdravljati. „Izobraženost in lepo omikano vedenje,“ rekla je večkrat, „pač najbolje človeka priporoča.“

„Prav je,“ reče na to mož, „da so otroci olikanega obnašanja; proti temu nimam nič. A to še ni prava izreja, kakor ti misliš. Treba je tudi serce blažiti, kar se zgodi le z modro, dobro premišljeno kerščansko izrejo; treba sem ter tje tudi ostrosti. Vedno je boljše za otroke, če jih starši ostro imajo.“

O ostrosti pa nespametna mati ni hotela niti besedice slišati. V serce jo je vžalilo, da bi svojemu ljubčeku kaj odrekla. Kedarkoli je mali Mihec pričel jokati in se kremžiti, uže je hitela mati, da mu da, kar je zahteval. Uže v otročjih letih ni odvadila ljubčeka svojega serca gerdih navad, niti ga vadila potrebne pokorščine. Kmali se ji ni dal več strahovati in krotiti, ker ga je iz pervega razvadila.

Največja nesreča za Mihca je bila, da si je moral oče svoj kruh zunaj doma služiti. Prevzel je čestokrat stavbena dela po mestu, kakor tudi po okolici. Z jutranjim svitom je šel k delu in

prišel o poludne h kosilu, ali pa še le zvečer domu. Čestokrat je bil tudi cel teden od doma, le nedeljo je preživel doma. Odgojevala je tedaj dečka le mati, ki ga pa je v svoji preveliki mehkti silno razvadila. Mnogokrat jo je opominjal mož in jej rekel: „Draga Magdalena, strahuj neabogljivega otroka! Obnašaj se proti njemu tako, kakor se jaz. Oče in mati morata biti jedne misli, kar izrejo zadeva. Če ti podiraš, kar jaz sezidam, — kako zamoreva pač kaj doseči?“ A mati, če tudi drugače razumna, bila je od prevelike ljubezni do otroka tako zaslepljena, da niti njegovih največjih pregreškov videla ni, — ali pa mu jih je spregledala.

Uže kot otrok je Mihec sè svojo ročico večkrat po materi mahnil; a nespametna mati se za to še zmenila ni. Ali pa mu je k večjemu rekla: „Kako si vendar hud Mihec; ne bodi tak!“ To je bila jedina kazen. Necega dne mu vzame oče iz roke oster nož, s katerim se je hotel igrati. To malega otroka tako razdraži, da tudi po očetu mahne z roko. Oče pa zgrabi za šibo ter ga dobro našeška po roki ter mu pravi: „Zapomni si, da je velik greh roko na svoje starše položiti!“

Materi se otroče v serce usmili ter reče očetu: „Kaj pač otrok ve, kaj dela; saj še tega ne razumé; pusti ga pri miru!“ A oče jo zaverne: „Ravno zato naj pa čuti. Gotovo ne kaznujem rad; dà, kjer dobra, lepa beseda zadostuje, niti ostre ne rečem. A korenina takih velikih pregreh se mora zgodaj iztrebiti. Vodilo mi je izrek modrega kralja Salomona: „Hudobija tiči globoko v sercu otroka; šiba pa jo izžene.“

Kedar je mati zaukazala otroku, naj gre po to ali uno reč, rekel je naravnost: „Nečem!“ Mati ga ni dalje silila ter šla sama iskat. Ali kedar se je Mihec z drugimi otroci igral na ulicah, poklicala ga je mati po desetkrat, naj gre domu. A Mihec se še zmenil ni, in tudi ni prišel. Materi je bilo pa tudi vse jedno. Otroci so se jej posmehovali ter jo oponašali: „Mihec pridi, pridi no!“ Tudi Mihec se je ž njimi smejal, ter za mater malo več maral. Necega dne ga tudi oče trikrat zakličejo, a jih ne uboga. Oče pa so šli k njemu, prijeli ga za roko ter ga z brezovko prav dobro našeskali. Okoli stoječi otroci prestrašeni gledajo. „Tako se kaznuje otrok,“ rekli so oče, „ki svojih staršev na besedo ne uboga.“ Od tega časa ga ni bilo treba očetu dvakrat poklicati. Na prvo besedo je vse popustil ter hitel prašat: „Kaj hočete ljubi oče?“ „Vidiš Magdalena,“ rečejo oče materi, „tako lahko se otrok pokorščine nauči, če se mu da strah ob pravem času. Vedno jih tepsti ali kregati tudi ni prav. Če se jih ostro kaznuje, kedar zaslužijo, pomaga za dolga, dá — véasi za vselej.“

Necega dne pridejo oče nenadoma domu. „Kje je Mihec?“ poprašajo. Mati niso vedeli povedati. Resno jo mož posvari ter reče: „Ako hočeš biti dobra mati svojemu otroku, ne pusti ga vendar za božjo voljo brez nadzorstva okoli letati. Naj se igra pred hišo ali pa tukaj v hiši s pridnimi otroci njegove starosti. Če ga pa pustiš, da se potepa, Bog ve kje, kako lahko pride med hudobne razujzdane otroke, ki ga bodo za vselej

pohujšali in spačili, da bo celo svoje življenje nesrečen!“

Mati se ni zmenila za to lepo opominovanje očetovo. Kečdar očeta ni bilo doma, smel je iti Mihec, kamor se mu je zljubilo.

Jednega dne iščejo oče zidarske načrte v omari, ki je bila v Mihevi sobi; na dnu zagledajo dve lepo rudeči jabolki. Berzo spoznajo, da so iz sosedovega verta. „Kje si dobil jabolki?“ prašajo Mihea. „Sosedov France mi ju je dal,“ reče Mihec. Oče poprašajo Franceta. Ker pa France o tem ni ničesar vedel, moral je Mihec svojo laž obstati ter povedati, kako ju je dobil. Skozi okno, proti sosedovemu vertu, videl je jabolki v travi. Z roko ju ni mogel doseči; poišče si dolg drog; zasadi vanj žebelj, nabode jedno za drugo, in skozi okno dobi. To slišati, jako dopade materi, da je Mihec tako iznajden. — Oče pa resno pravijo: „Krsti se ne sme!“ ter kaznujejo tatinskega in lažnjivega Mihea ojstreje, nego kedaj popred. Materi se otrok zelo smili; zato rečejo jokaje očetu: „Zavoljo dveh jabolk, ki še jeden novčič nistè vredni, pač ne zasluži otrok, da ga tako hudo kaznuješ,“ Mož jo modro zaverne: „Otroka nisem kaznil toliko zavoljo jabolk, ampak ker ni slušal glasú svoje vesti, marveč ravnal po svojem poželenji; ker ni storil, kar je prav in dobro, ampak kar mu dopade; ker se ne boji Boga in ne izpolnjuje njegovih zapovedi, marveč neumni živini enako po svojem spačenem nagnenji ravna. To je začetek vsake hudobije; in kdor tako dela, je uže na poti hudobije. Tako sta prva starša raj zgubila, ker sta jedla od prepo-

vedanega jabolka; tako bi znal tudi Mihec, ako bi se to nekazneno pustilo, časno in večno nesrečen postati.“

Oče so se še drugih pripomočkov poslužili, da pokažejo otroku, kako hudobno je ravnal. Rekli so mu pri večerji; „Kdor krade in laže, ne zasluži, da bi s poštenimi ljudmi jedel.“ Mihec se je moral vsesti na tla v kot, ter zavoljo svoje sladkosnednosti, ki ga je k tatvini zapeljala, ni dobil za večerjo drugzega nego vode in kruha. Nespametna mati pa so svojemu ljubčeku skrivaj pečenke in potvice dali, ter ga milovali rekoč; „Le jej Mihec, le jej; nikar se ne jokaj. Oče so prehudi! A le potolaži se. Jutri gredo oče tako zopet z doma, in potem se ti bo uže bolje godilo.“ — Tako je potuha nespametne matere vse pokvarila, kar je očetova modra ojstrost postavila. Dà, od sedaj je nespametna žena skerbno očetu prikrivala vse hudobije malopridnega otroka. Mihec je vedel za zvijačo svoje matere prav dobro, ter tudi sam postal še bolj zvit in prekanjen.

Da si ravno so bili oče proti Mihcu ojstri, vendar jih je prav po otročje ljubil in spoštoval; dà, ljubil jih celó bolj nego mater. Čestokrat so se mati temu čudili, ker niso pomislili, da Mihec očeta spoštuje, — in da ni prave otročje ljubezni brez spoštovanja. Večkrat toraj pravi mož svoji ženi: „Glej, ljuba Magdalena! Otroci morajo najpervo imeti spoštovanje in strah do staršev; potem jih bodo gotovo tudi ljubili; kajti strah in ljubezen sta tesno združena. Ravno taka je, kakor z ljubeznijo in strahom božjim. Strah božji je za-

četek modrosti; ljubezen do Boga pa je nje popolnost.“

Pogostokrat so toraj pobožni oče pripovedovali svojemu sinku od ljubega Boga v nebesih; učili ga sovražiti greh iz celega serca; pripovedovali mu povesti iz svetega pisma, iz katerih naj bi spoznal, kako Bog dobre ljudi blagoslovi, hudobne pa kaznuje. — Kazali mu iz vsakdanjega življenja, da pravični in modri Bog uže na tem svetu pošilja dobrim zaslužen plačilo, hudobnim pa zaslužen kazen. Goreče so večkrat molili z Miheem, a vselej le take molitve, ktere je razumel. Mati pa so ga naučili na pamet nekaj molitvic, katerih še razumel ni. Mislili so, da je uže vse opravljeno, če jih je brez premislika odblebetal. Očetu so bile molitvice sicer všeč, a prašali so ga: „Razumeš tudi, Mihec, kar moliš?“ Skerbno mu razložé molitve, da mu je bila razumljiva vsaka besedica. Kako so še le sedaj dopadle Mihecu lepe molitvice! Še mati so se čudili, da imajo tako lep pomen besede, ktere so z otrokom brez premiselka izgovarjali.

Velika nesreča za Miheca je bila, da so oče le malo časa živeli. Prav spretno se znali vodnjake kopti; v nekem globokem vodnjaku so se hudo prehladili. Uže bolni pridejo domu, uležejo se, in v kratkem smertno zbole. Spoznali so, da bodo morali umreti. Slednje trenutke življenja porabijo v to, da ženo preserčno opominjajo, naj skerbi ter si prizadeva, da svojega ljubega sinka pobožno in kerščansko izredi. V bolezni so ji še marsikak lep in dober nauk dali.

„Izredi otroka,“ rekli so med drugim, „v strahu božjem. Strah božji je podlaga dobri izreji. Brez

strahu božjega ni kreposti, brez kreposti pa ni sreče. Strah božji je temeljni kamen kreposti in blaženosti. — Pošiljaj ga pridno v cerkev in šolo. Starši sami ne znajo ali pa ne vtegnejo svoje otroke v kerščanskem nauku in v drugih koristnih vednostih zadosti podučiti; zato so duhovni in učeniški. Silno važno je, da se mlado serce dobrega kerščanskega duha navzame. Imej — kar sem ti uže večkrat rekel, ter ti še na smertni postelji ponovim — otroka vedno pred očmi, da ne zaide v slabe družne in tovaršije. Ne jemlji ga v vsako družčino med odraščene. Znal bi marsikaj slišati ali videti, kar bi bilo nedolžnemu sercu nevarno. Slabi pogovori in izgledi popačijo človeka za celo življenje.“

„Ne pusti nikoli otroka brez dela postopati. Lenoba je mati vseh pregreh. Nekaj ur na dan naj se igra. Kedar pride iz šole, daj mu kako delo. Tudi delo se zamore otroku tako prijetno narediti, kakor igra. Kedar bo iz šole izostal, daj ga kakega rokodeljstva učiti; a skerbi, da pride k poštemu in veščemu mojstru. Ne daj mu povoda, da bi se zanašal na denar, ki ga bo po nama podedval. Denar se lahko zapravi; kar pa človek zna, ostane mu. Ne glej preveč samo na vnanje, lepo obleko in olikano obnašanje. Tudi notranje — serce mora biti blago. Kdor ima blago serce, vede se tudi lepo.“

„Tvoja največja skerb naj bo, da otroka dobro izrediš; ne prizanašaj mu preveč, in slabih navad ne terpi na njem. Prevelika prizanesljivost je ne-neusmiljenost; in marsikter otrok je uže prišel na

vislice, ker so starši premehko ž njim ravnali. Če treba, daj mu šibo okusiti.“

Tako in enako so oče mater učili. Ko čutijo da se jim slednja ura bliža; pokličejo še jedenkrat malega Mihca k sebi. Lice jim je bilo uže blede in upadlo, in mertvaški pot jim je stal po čelu. Še jeden pot napnejo vse svoje moči ter milo a resno rečejo Mihcu: „Ljubi sin! sedaj, sedaj se bom ločil od tebe. Boj se Boga, in nikoli ne stori kaj hudega. Ne zabi nikoli, da te Bog povsod vidi, da gleda tudi v tvoje serce, da je pred njim noč svetla ko beli dan, in da nič hudega ojstri pravici božji ne uide. Živi po nauku božjega Izveličarja. Ljubi Boga čez vse, spolnuj njegove zapovedi, moli rad, in zaupaj vanj. Ljubi pa tudi svojega bližnjega kakor samega sebe, ne stori nikomur kake krivice, temuč dobro, kolikor zamoreš. Mislim, da sem ti bil v vsem izgled; posnemaj svojega očeta in delaj mu čast. — Spoštuj svojo mater, ubogaj jo rad, obnašaj se tako, da ji boš v veselje. Kratki so dnevi našega življenja; kakor se sedaj moja zadnja ura približuje, tako bodeš tudi ti moral umreti. Vse posvetno moramo zapustiti; le kar smo dobrega storili, vzamemo v večnost sè seboj. To je jedino bogastvo, ki nas spremi na oni svet. Pa tudi hudo, ki človek stori, gre ž njim ter ga večno terpinči. Zatoraj bodi pobožen, dober in pošten; živi tako, da se v večnosti veselo zopet vidiva.“

Sedaj še umirajoči oče blagoslovijo njega in mater. Nekaj ur potem izdihnejo svojo dušo. Žalostna mati in zapuščeni Mihec se solzita pri mertvem oble-

delem truplu svojega očeta ter žalostnim srcem spremita k slednjemu počitku.

IX. Malopridni učenec.

Mihec je britko žaloval po svojem očetu. A kmali mu je bilo prav ter ljubo, da nihče tako ostro ne pazi nanj, da je toraj sam svoj gospodar, ter sme početi, karkoli se mu zljubi. Svoji materi namreč se je znal tako dobro prilizovati, da je vsem njegovim lažem verjela, ter mu vse storila ali dopustila, kar le je pozelel.

Mihec je uže hodil v šolo, ko so še oče živeli. Ta čas se je tudi marljivo učil in verlo napredoval. Kajti sleherni večer je moral Mihec sè svojimi knjigami iti k očetu, ter jim povedati, kaj se je čez dan naučil. Čestokrat so tudi oče učitelja poprašali, kako se Mihec v šoli vede. Če so slišali kako pritožbo, kaznovali so ga ostro, in Mihec se je bolj bal kazni doma, kakor v šoli.

Od matere se mu sedaj tega ni bilo bati. Sicer je moral Mihec v časi še kaj iz svojih knjig brati; a če je še tako slabo bral, hvalili so ga; ravno tako njegovo pisanje, če tudi je bilo še tako nemarno. Zakaj vse je materi silno dopadlo, karkoli je ljubi Mihec storil. Imel je od dne do dne manj veselja do učenja; svojim součencem je nagajal ter jih dražil, kjerkoli je le mogel; dà, še

celo učitelju je odgovarjal ter se mu ustavljal. Sem ter tje je moral učitelj hudobnega dečka kaznovati. To mater silno užali in razserdi. Bila je sicer — kakor pravimo — poštena žena, ter proti slehernemu uljudna. Le čez svojega ljubčka kaj slišati ni mogla. Gorje mu, kdor se je prederznil grajati ga! Zato je učitelja hudo okregala, ker ga je kaznoval. Jedenkrat je celó v šolo priletela v svoji jezi ter obsipala učenika s psovkami vpričo učencev. Dà, še doma je razgrajala nad njim, in ker drugoga ni znala, oponašala ga, kako zeva, kedar poje. Ko Mihec to vidi, prične tudi oponašati svojega učitelja in nespametna žena se mu smeja. Tako materino vedenje je vzelo Mihecu vso čast in spoštovanje do svojege učenika.

Večkrat so gospod župnik mater k sebi poklicali, ter jo posvarili. „Učenik,“ rekli so med drugim, — „ki svoje dolžnosti vestno in modro spolnjuje, je pač vreden našega spoštovanja in zapanja. Sveta dolžnost staršev je, da ga pri težavnem poslu z vsemi mogočimi sredstvi podpirajo, ter so mu hvaležni. Tako je ravnal vaš rajni mož; tako bi morali delati tudi vi. Domača odgoja mora se vjemati z odgojo v šoli; le tako bode obrodila dober sad.“

Župnik so jej opisali tudi Mihčeve napake, katerih naj ga odvadi, ter ji povedali marsiktero njegovih nerodnosti, ki jo je uže učinil.

„I,“ rečejo mati, „to so pač le otročarije, otroške razposajenosti in malenkosti, ki niti ne za služijo, da se jih omeni.“

„Redko kedaj,“ — rečejo na to župnik, — „so pregreški otrok res tako mali, kakor si starši domišljujejo. Mali pregreški z otroci vred rastejo, kakor čerke, ki se v drobno bučo vrežejo, tim večje postajajo, čim bolj se debeli buča. Mihcevi pregreški so pa uže sedaj veliki. On ne kaže nikakovega spoštovanja do svojega učenika, ki po očetovo zanj skerbi; nehvaležen in nepokoren mu je. Svoje součence, ki so pridnejši ter se lepše obnašajo kakor on, zavida in sovraži; žali jih, dela krivico kjer more, ter obrekuje. Kjer je toliko ljulke v sercu, ne more dobro seme lepega nauka obroditi sadu. Treba je, da se ljulka iz serca iztrebi. Skrajni čas je, da se deček resno v strah vzame, drugače izraste hudobnež, ki se niti Boga, niti ljudi ne bo bal; ki se ne bo zmenil ne za božje zapovedi, ne za deržavne postave; ki bode ljudem v škodo, sam sebi pa v največo nesrečo. Še jedenkrat rečem: „Starši in učeniki, dohovna in deželna gosposka morajo jeden drugega podpirati v izreji otrok, da postanejo kedaj dobri, pošteni ljudje in koristni deržavljeni.“

Enako so tudi gospod župnik Mihca v šoli učili ter prav po očetovsko svarili. Vsem otrokom, tudi Mihcu, so opominovanja šla globoko v serce. A mati doma je zopet vse pokvarila. Rekla je, da gospod župnik njo in otroka čertijo, zato ju vedno kregajo. — Ker pred otrokom župnika drugače smešiti ni mogla, lotila se je župnikove plešaste glave in baroke. Tako je bilo vse župnikovo svarjenje za Mihca zastonj, tudi ni imel spoštovanja do čaštitljevega gospoda več. V šoli ni več pazil

na poduk, ampak se igral in učeniku nagajal; v cerkvi se je nespodobno obnašal, motil in dražil druge otroke. Pri pridigi je bil tako nepazljiv, da bi niti ne bil vedel povedati, o čem so govoril, ko bi ga bili doma mati prašali, kakor je staršev dolžnost.

Tudi drugih slabih navad je mati Mihea privadila. Dajala mu je namreč vedno vsakovrstnih sladkarij. Prišel je čestokrat uže sit k mizi, za to mu navadne vsakdanje jedi niso dišale. Znal je sè svojim prilizovanjem vsaki dan nekaj novcev od matere dobiti, da si je zanje kupil, kar se mu je ravno zljubilo. Ker se je to vendar prepogostokrat ponavljalo, in ker si po smerti dobrega in pridnega moža ni ničesar prislužila, sprevidela je, da bo treba za naprej skromneje živeti, če bo hotela pošteno shajati. Odrekla je sem ter tje Mihecu denar, za ktereга jo je prosil. Skušal je toraj Mihec dobiti novcev za sladkarije drugim načinom; pričel je namreč krasti. Jemal je materi na skrivaj ne le denar, ampak tudi druge drage reči, ktere je potem prodajal brezvestnim ljudem komaj za tretjino ali četertino vrednosti. Mati je obdolžila deklo ali pa ktereга družega tatvine. Jedenkrat je celó deklo iz službe zapodila, ker je rekla, da je Mihec oni skrivni tat.

Pozabivši skerbno svarjenje rajnega moža, pustila je, da je poredni deček letal okoli, kjer se mu je zljubilo. Doma je bil redko kedaj; kamor pa je prišel, dražil je druge otroke, terpinčil živali ter škodo delal. Potepal se je po polji, ali potikal po germovji ter ptičja gnjezda iskal; ker je bilo

njegovo serce hudobno in neusmiljeno, kratkočasil se je s tem, da je razdiral gnjezda, pobijal jajčka ter mladiče mučil in moril. Pečal se je z najhudobnejšimi dečki, potikal se ž njimi po kotih ter sam ves hudoben in popačen postal. Njegovo belorudeče lice je obledelo in vpadlo; njegova obleka je bila vmazana in raztergana. Mati je sicer veliko denarja potrošila, da bi bil Mihec oblečen tako lepo, kakor so bili sinovi najbogatejših meščanov; a zastonj je bilo vse njeno prigovarjanje in prizadevanje, naj na obleko pazi. Kedar je na večer domu prišel, bila je praznična obleka uže zamazana; tu je bilo kaj razterganega, tam ni bilo gumbe, ali pa se je le še za kako nitko držala. Uže na prvi pogled se mu je videlo, da je zanemarjen in poreden deček. Po mestu so ga imenovali le malo-pridnega Mihca.

Tudi mati, ktero je popreje po mestu vse spoštovalo in čislalo zavoljo njenih dobrih lastnosti, kakor pobožnosti, rednosti in miloserčnosti do revežev, zgubila je vso veljavo pri ljudeh. Imeli so jo sploh za slabo mater po starem pregovoru: „Po vetru se vreme, po sadju drevo, po otroku pa mati spozna.“

X. Mihec rokodelski učenec.

ihec se je v šoli le malo naučil; vendar je moral iz šole izostati, ker je bil uže dosti star, da se gre kakega rokodelstva učiti. A težko je bilo najti mojstra, ki bi

ga v uk sprejel; vsak se ga je bal. Najpoštenejši in spretnejši moške so materi naravnost rekli, da ne bode nič prida iz porednega dečka. Sedaj je vendar mati spoznala, da je otroku preveč prizanašala, in da ga ne zovejo zastonj hudobnega Mihea. Sama ni vedela, kaj bi ž njim počela; čestokrat je britko jokala. Pričela ga je ostro svariti, očitala mu njegove napake, ter ga prosila, naj se poboljša. A vse materino svarjenje je bilo zaman; Mihec se za to še niti zmenil ni, — ali jej je pa odgovarjal sè sirovimi besedami, ki so ji hudo dele. „O,“ zdihovala je, „pač res je, kar stari pregovor uči: Mlado drevesce se mora nagibati; staro se več ne da upogniti.“

Neki ključavničar, od otročjih let uže dober prijatelj ranjemu možu, usmilil se je slednjič nesrečne matere ter vzel hudobnega dečka v poduk.

Mnogo se je trudil verli mož, da bi poboljšal spridenega dečka, ter ga dobro izučil svojega roko-delstva. Veliko je moral ž njim poterpeti. A Mihec je bil proti njemu vedno hinavsk in potuhnjen, če tudi je prav po očetovo zanj skerbel. Delo mu ni nikakor dišalo, ker ga popréd mati nikoli ni silila k delu. Imel je sicer verle zmožnosti za vsako umetniško delo, ter je vse hitro umel; a bil je silno len in zanikern. Teško je délo razvajanemu dečku le ob gotovih časih jesti. Ker pa ni imel toliko denarja, da bi si nakupil sladkarij, kolikor jih je poželed, začel je izmikati denar ali pa druge take reči, ktere je lahko prodal. Od vse ključavničarije se je najboljše izučil to, kako se

raznoverstne ključavnice odpirajo brez ključa. Naredil si je tudi skrivaj nekaj takih tatinskih kaveljčastih ključev ali vetrihov, ter jih je skoraj vedno nosil sè sabo.

Necega dne je šel mojster sè svojo ženo na neko ženitovanje. Mihec je bil sam doma. Prilično se mu vidi poskusiti svojo umetnost na omari, v kateri je imela gospodinja svojo obleko spravljeno. Omaro odpre, vzame iz nje sreberno verižico in nekaj srebernakov. Ko drugi dan žena pospravlja v omaro svojo praznično obleko in lepotijo, katero je na sebi imela, pogreši verižico in denar, silno se prestraši ter na tihem možu pove. Mojster pregleda ključavnico ter vidi, da jo je nekdo s tatinskim ključem odklenil. Sum leti precej na Mihca. Skrivaj preišče Mihčevo spalnico, ter najdejo v njegovi postelji ne le verižico in denar, ampak tudi še jedno zlato uro in dve sreberni žlici. Zraven so bile še raznoverstne sladkarije.

Mojster strahu obledi. V hiši necega premožnega kupca je pred nekaj dni z Mihcem nova vrata nabijal. Iz zaperte sobe kupčiskega pomočnika v zgornjem nadstropji je prešla zlata ura, ki je na steni visela. Ključavničar precej spozna, da je to ona ura; toraj jo je Mihec ukradel. Sreberni žlici ste bili pa pred kratkim ukradeni lekarju iz zaklenjene omare, kar je mojster dobro vedel. Začetni čerki lekarjevega imena ste bili v nju vrezani. Mihec je nesel račun tje; ker je imel lekar v lekarni, njegova žena pa v kuhinji opraviti, čakal je nekoliko časa sam v sobi na plačilo ter med tem žlici vzal.

Naglo gre prestrašeni mojster v delavnico nad Mihea. — Mihee si misli zopet z lažjo in hinavskimi besedami pomagati, kakor se mu je pri materi čestokrat posrečilo. Jokaje terdi da je nedolžen. „Bog zna,“ pravi med drugim, „kdo je ukradene reči v mojo posteljo skrnil, da bi me počernil mojemu dobremu mojstru ter pahnil v nesrečo! Saj vem, da imam veliko zavidljivcev, ki bi radi na moje mesto prišli.“

To hinavsko, prederzno govorjenje gospodinjo silno razkači. „Ti nesramni lažnjivec ti,“ upila je na vse gerlo, „ti tat ti, ki si še za vislice prezrel!“ Dala mu vse mogoče priimke, ter kričala, kar je mogla. Na vpitje prihité sosedje vkup, da bi videli, kaj je. Nekteri so prišli v delavnico, drugi so gledaje skozi okno popraševali: „Kaj pa je? Ali vam je hudobni Mihee zopet kako učinil?“ Žena jim pripoveduje, kar se je ravno pripetilo, in in kar je Mihee hudega učinil, od kar je pri hiši.

Ključavničar pa ves osupnen molčé zraven stoji, ne vedé, kaj bi počel. Slednjič reče: Kaj mi je storiti? Ko bi bil hudobnež le mene okradel, bi iz prijaznosti do njegovega ranjega očeta ne naznanil tatvine gosposki; zapodil bi le mladega tatu od hiše; saj za ključavničarja tako ni, ker ni zvest. Ker je pa tudi po drugih hišah kradel, in ker je tatvina uže mnogim znana, moram to gosposki naznaniti, če tudi mi težko dé. Ta hudobnež bi znal še mene ob dobro ime pripraviti!“

Mojster prime Mihea za roko, pelje ga po stopnjicah ter porine v njegovo spalnico, kjer je njegova posteljna oprava še razmetana ležala, kakor

jo je bila gospodinja razmetala v jezi, iskaje še dalje v postelji ukradenih reči. Sobo dobro zapre, da ne bi ušel; potem gre v sodnijo, da tatvino naznani. Čez nekoliko časa pride z bričem iz uradnice. Tropa otrôk ju spremlja do hiše, kjer je že veliko ljudi pred hišo stalo ter komaj pričakovalo, da hudobnega Miheca v ječo odpeljejo.

Gljučavničar odklene sobo; brič stopi v njo, da bi Miheca prijel ter sè sabo vzal. A soba je bila prazna ter Miheca nikjer videti. Berič pogleda pod posteljo, ko bi se bil pod njo skrtil, premeče vse po sobi; a o Mihecu ni duha ne sluha. Okno je bilo odperto, in za križ na oknu dobro privezana rjuha.

„Po rjuhi se je hudobnež spustil na vert“, reče berič, „ter zbežal zadej čez vert, ko so ga ljudje pred hišo čakali. A kaznovalni pravici vendar ne bo ubežal! Kedar je tat zrel, pride sam v roke.“

Ko ljudje na ulicah to čujejo, razidejo se goder-njaje čez hudobnega Miheca. Po celem mestu se je le o njem govorilo.

Mihceva mati, slišati to, je skoraj omedlela. Sramovaje se Mihčevega hudodelsta, zaperla se je v svojo hišo, naj bi ljudje mislili, da je ni doma. Misli in misli, kako bi se stvar dala poravnati. „Pa kaj,“ zdihne jokaje, — „če tudi zasluženi kazni odide, sramota mu ostane vse žive dni.“

Skrivaj razpošlje na vse stani ljudi, ki naj ubeglega Miheca poiščejo. Dobro plačilo je obljubila onemu, ki ga jej pripelje. Celo noč ni očesa zatisnila. Noč je bila silno viharna, in dež je lil curkoma. Skerbelo jo je zelo za ubogega Miheca, za to je vedno zdihovala: „Bog vé, če je dobil

revni Mihee kako prenočišče; znabiti mora v dežji in temi okoli tavati! Spoznati moram, da bi bila njemu in sebi to žalost prihranila, ko bi ga bila bolje izredila!“

Izposlani ljudje so se vernili brez Mihea; zastonj je bilo vse iskanje in popraševanje. Toliko da ni mati prevelike žalosti umerla! Bala se je, da ne bi bil v vodo skočil. Strah in groza jo preleti pri tej misli; prevelike žalosti hudo zboli. Več tednov ni mogla iz postelje. Ko je zopet ozdravela in nekoliko k moči prišla, bila je vedno doma, ker jo je bilo sram iti med poštene ljudi. Cele noči je prejokala ter zdihovala: „Jaz sem pač nesrečna, usmiljenja vredna mati! Kako sem vendar otroka rada imela! Storila sem mu, kar koli je pozelel; kupila ali dala mu vse, kar le je hotel; nič mi ni bilo predrago. Svoje življenje bi bila zanj dala. — A sedaj mi tako povrača! Mislila sem, da mi bo v veselje in tolažbo na stare dni; sedaj mi je pa nakopal toliko žalost in sramoto. O kako britke so solze, ki jih vzročujejo malopridni otroci svojim staršem!“

Zopet drugi pot pa je sama sebi očitala: „Sama sem kriva nesreče svojega sina; ne bi bila smela mu tolikanj prizanašati! Bolj ostra bi bila morala biti. Njegov oče, moj rajni mož, je bil pač moder in razumen mož. Kolikrat mi je rekel: „Mila materina dobrotljivost naj nekoliko kroti očetovo ostrost; tako hoče uže modri Stvarnik. Sama miloba pa brez prave ostrosti ne doseže prave izreje; premehka odgoja nič ne velja. Da se terd kamen oteše in iztika, treba je terdega dleta in

težkega kladva.“ Tako me je učil. Spominjam se še kaj dobro sleherne besedice. Kedar je hotel Miheca kaznovati, -- in sem mu branila, spomnil me je izreka modrega Salomona. Sedaj še le, ko je že prepozno, sprevidim, kako resnične so besede: „Šiba in ostrost človeka zmodri, otrok pa, ki je prepuščen svoji volji, dela sramoto svoji materi!“

XI. Mihec med tatinskimi lovci.

ihec je bil pobegnil v bližnji gozd, ki se je razprostiral poleg mesta. Hosta je bila zelo prostorna in tako močno zarašena, da se je komaj hodilo po nji. V temnem gozdu se je zgubil, taval celi dan sem ter tje, ter ni mogel nikjer najti pota, da bi iz gozda prišel. Pričelo je hudo dežiti; in od časa do časa je hud vihar z drevja hud dež nanj vsul. Tudi se je uže mračilo in po gozdu temnilo. Lakota ga je začela mučiti, in mraza se je tresel po celem životu. Uže se je bal, da mu bode v gozdu treba umreti, in pričel je milo jokati. Kesal se je svoje hudobije ter sklenil, da ne bode nikdar več kradel. A pri tem ni mislil na Boga, ki prepoveduje in kaznuje tatvino; le zavoljo strahu se je kesal.

Na jedenkrat zagleda moža v raztergani obleki; na rami je nesel butaro brezovih vej; na desni strani mu je visela čutarica, na levi pa natlačena lovska torbica; v roki pa je držal debelo gorjačo.

„Oho, porednež, si ti?“ vpije mu mož nasproti in žuga sè svojo debelo palico. „Ravno prav si

mi prišel! Tu se da kaj zaslužiti za pijačo. Lepe reči se o tebi govoré po mestu. Ko sem danes po mestu metle prodajal, ni bilo družega slišati, nego o tebi in tvoji tatvini. Le čakaj, mali tat! Beriči te povsod iščejo. Uže je pripravljeno za-te stanovanje v ječi.“

Strahu in groze se trese Mihec po celem životu, pade pred neznanega moža na kolena, ter ga s povzdignjenima rokama milo prosi: „O, imejte usmiljenje z mano, in nikar me ne izročite gosposki! Glada uže umiram, in tako sem truden, da komaj lazim. Dajte mi vsaj košček kruha, če ga imate v svoji torbici, in vzemite me čez noč sè sabo, da v ti strašni goščavi lakote in mraza ne poginem. Usmilite se me, prosim vas klečé, in ne hudujte se nad mano!“

„No, no,“ reče smeja se mož, „bila je le šala, kar sem govoril! Nič žalega ti ne storim; še pomagati ti hočem iz te stiske.“ Pri teh besedah seže v torbo po kos kruha, ki mu ga poda in reče: „Ná, tu imaš kos kruha! In tu,“ podavši mu čutarico, „požirek žganja zraven. Prav dobra kapljica je!“

Mihec kaj diši jed in pijača. „Sedaj pa idi z mano;“ reče mu mož; „doma ti bodem postregel z dobro pečenko in kapljico žlahtnega vina; spal boš pa na mehkiem mahu.“

Mihec se čudno zdi, od kod naj bi mož v tako slabi obleki dobil pečenke in vina; za to ga popraša: „I, kdo pa ste vi?“

„Jaz sem po deželi dobro znani metlar Jošt;“ pravi mož. „Metle vežem ter prodajam; zraven

pa služim še imenitnemu gospodu, ki ima tu okoli prav cenó lov v najemu. Le idi z mano; gotovo ti bo pri nas dopadlo.“

Pokrepčavši se nekoliko z jedjo in pijačo, šel je brez premislika z neznanim čudnim možem.

Prave steze ali poti ni bilo; med mokrim germovjem sta se morala plaziti ter se do kože premočila. Nastala je tako gosta tema, da niti germovja niti drevja ne vidita. Mihec je bil možu vedno za petami, da ne bi ga zgubil. Sedaj ga udari kaka vejca po lici, sedaj ga zgrabi ternje za lasce, sedaj buti z glavo ob kako vejo, da kar iskre vidi. To je terpelo celo uro. Razvajeni Mihec je zdihoval in se jokal, kakor malo dete. Slednjič prideta do stermega skalovja, ter gresta po ozki poti med pečinami. Prišedši na kraj in stopivši iz med pečin, zdelo se je hipoma Mihcu, da ves gozd gori. Pred sabo zagleda prostorno dolinico; izza obraščenega skalovja se je pa valil dim kvišku. Po sto let stari hrastovi, bukve in drugo drevje, ki je uže od jeseni rumenelo, ter vedno zelene in kot zvonik visoke jelke in smreke žarile so se lepo obsevane od ognja; po drevji pa so se lesketale deževne kapljice kakor biserji.

„Sedaj sva doma!“ reče meflar, ter jo zavije okoli skale, kjer je gorel velik ogenj ter plame švigalo kvišku. Na skali je slonel mož, visokega čela in černih lās, roki križem deržeč; ogenj je razsvitljeval njegovo veliko postavo. Vkljub njegovi černi, dolgi in razmeršeni bradi ter obnošeni suknji bila je njegova postava plemenita videti. Zraven njega je slonela dvocevka puška, na tleh pa je

ležal ravno kar ustreljeni jelen z dolgimi vejastimi rogovi. Svoje svitle černe oči vpre v Mihea, kakor bi ga ž njimi hotel predreti; a ne čerhne niti besedice. Mihea obide strah in groza pred neznanim možem, če tudi se ni kmali bal kakega človeka.

Pri ognju pa je sedel drug mož; imel je rumenkaste lase in brado, ter bil golorok. Vertil je lesen kol, ktereга ste nad ognjem deržali v zemljo zasajeni rogovili, ter pekel lep kos divjačine. Nekaj stopinj od ognja je ležal sodček v travi; zraven pa je stal sajast pisker, ki je služil mesto steklenice in kupice. „Si vendar prišel, Jošt,“ ogovori ga mož, ki je pečenko vertil. „Uže sem mislil, da te ne bo. Kje si pa dobil tega dečka? Mu je li upati?“ „Se vè dà,“ reče Jošt ter verže brezove veje na tla. „Poštenim ljudem v mestu se je za vselej zameril. A najpervo se moram nekoliko z vinom pokrepčati, potem vam povem vse.“ Natoči si vina v sajasti pisker, izpije ga hitro, in reče: „To je žlahtna kapljica; ha, to se mi prileže!“ Potem vzame torbo z rame ter jo izprazni. „Tu je kruh,“ reče; „tu sol, kaj potrebna reč; tu sir najboljše verste, če se sme besedam prodajalčevim verjeti; tu tabak, prav dobri, če se ne motim; tu nove kvarte, in tu svinec in smodnik, najpotrebnejša in koristnejša reč za nas.“

Potem se obernc k Miheu ter mu reče: „No mojster Miha, vsedi se k ognju, da se pogreješ ter posušiš. Le vesel bodi; glej, oni sod tam le je poln najboljšega vina; tudi pečenka bode kmali pečena.“

„Ravno prav!“ reče mož, ki je pečenko vertil. „Deček naj se tu sem k ognju usede ter verti

mesto mene pečenko: Med tem hočeva nove kvarte poskusiti, Jošt! kaj ne?“

„Saj vidiš, da je vse mokro, ker še vedno dežuje; kje naj bi dobila suh prostor?“ del je na to Jošt.

„I no, si bodem pa nabasal jedno pipo tobaka,“ reče na to mož, in potegne svojo pipo iz žepa ter jo dobro natlači ravno prinesenega tobaka. Mihec pa se k ognju vsede ter prične verteti leseni drog.

Tudi Jošt si nabaše jedno pipo, ter jo prižge s tlečim ogorkom; potem začne pripovedavati, kaj se o Mihecu po mestu govori. „Istinito!“ sklene svojo povest, „Mihec nikakor ni tako hudoben, kakor ljudje mislijo; za to sem se ga usmilil ter sè saboj pripeljal. Učil ga bodem metle delati; on nam bo pa puške popravljaj, ker se je učil ključavničarstva; zna nam pa tudi drugače še, kakor vidite, sè svojo umetnostjo verlo koristiti. Kaj ne, da sem prav storil, ker sem ga sè sabo pripeljal!“ Pri teh besedah se ozre Jošt na moža, ki je na skalo naslonjen mirno stal ter popraša: No, kaj pravite vi na to? kako vam dečko dopade?“ Zamišljeni mož zmaje z ramami; a ne zine besede.

„Hentaj no,“ reče na to Jošt, „mislil sem, da vam bode z prebrisanim dečkom boljše ustrezno. Pa vse jedno, dečko, le potolaži se! Ti ostaneš sedaj pri nas; dobil boš dobro, novo službo. Pa naj ti kaj povem o novem tvojem gospodarji. Vidiš, oni le resni gospod pri skali, ki ne kadi in ne pije vina, je tvoj novi gospod. Govori le malo; a kadar govori, poslušati ga je prijetno. Ime

mu je gospod Klatež; je bajè žlahtnega stanu in zelò učen.“

„Kdo pravi to?“ zakriči Klatež ter jezno Jošta pogleda; „kaj je to dečku mar? Preveč si ga pil in ne veš, kaj govoriš, Jošt! Molči, ali —“ ter pokaže na svojo puško.

„No, no,“ reče Jošt ves prestrašen, „kar sem sedaj blebetal, se vè, da ne vem za gotovo. Sem uže tak, da rad govorim, kedar ga imam preveč; če resnico ali laž, malo mi je mar. Ne sme se mi vse verjeti. Glej Mihec, ne smeš misliti, da je vse res, kar govorim. Zapazil si uže, da večkrat tudi katero za šalo povem.“

„Vidiš oni gospod le,“ pripoveduje Jošt dalje, „ki z menoj vred rad pije in kadi, ni tako zamerljiv. Pravimo mu Bolte; bil je nekđaj bogat in imeniten gospod; njegova obleka se je zlata lesketala.“

„Povej raje dečku, kako tebi pravimo!“ zareži jezno Klatež.

„I no,“ del je Jošt: „se vè, da mora tudi vedeti. Pravijo mi Luk, ker rad vince lukam. Res, da mi to malo nese. Nekđaj sem bil tako bogat, da bi bil lahko oni sodček sè samimi zlati napolnil; sedaj sem pa reven metlar. A ne zmenim se za to, da mi le tega-le ne manjka!“ — reče kazaje na polni sodček.

Med tem je Bolte skadil svojo pipo, vstal ter pogledal, če je pečenka uže dobra. „Dà,“ reče, — „prav lepo je pečena! Jošt, potegni jo s droga in položi jo na uno-le kamnito ploščo.“ Jošt stori, kakor mu je rečeno. Bolte sam pa gre, princse

kozarec merzle studenčnice ter ga postavi na skalo pred Klateža. Najpervo si Klatež odreže košček pečenke, pojé jo stojé s koščkom kruha, ter popije prinešeno vodo. Potem gre k potoku, ki se je po dolinici vil ter prijazno šumljal. Tu se sprehaja ob potoku, deržeč roki na herbtu sklenjeni, če tudi je še deževalo ter bilo precej merzlo. Drugi pa so se pri ognji s pečenko in vinom dobro gostili.

„Čuden gospod je to,“ spregovori Jošt, ko je Klatež odšel; „a vendar kaj dober mož. Vendar pa je prav, da se je odtegnil. Sedaj se smemo veseliti, kakor se nam le zljubi!“

Jošt potegne sodček k sebi, napolni sajasti pisker, vzdigne ga ter reče: „Zivijo, Mihec! Glej, napil sem ti sè staro, dobro kapljico; takova čast te še gotovo ni doletela. I, povej no prav odkritoserčno, kako se ti pri nas dopade?“

Mihec po jedni strani od dežja do kože premočen, po drugi pa od ognja na pol pečen, prime se z rokama za glavo, ki ga je zelo bolela od bunk, ter reče žalostnim, jokajočim glasom: „Komu bi pač tu ne dopadlo? Saj prijetnejše na svetu še biti ne more!“

XII. Mihec med tolovaji.

ed tem je pogasnil ogenj, okoli kterega so sedeli Mihec, Jošt in Bolte, ter se dobro gostili; le žerjavica je še nekoliko nočno temino razsvitljevala. Tudi deževati je jenjalo, in nebo se je razjasnilo. Luna se je pri-

kazala izza verhuncev visokih jelk ter lepo razsvitljevala neprijazno gozdno temino. Klatež, ki se je sprehajal ves čas po dolini pri potoku, pride nazaj ter jim reče: „No kako je? Mislite mar do polnoči tu skupaj ostati? Le napravite se na pot! Ti, Bolte, pokri sè smrečjem jelena, ki sem ga ustrelil; Jošt pa naj skerbi, da ga jutri proda! Na sodček tam-le tako ne bote pozabili. Le podvizajte sè, da odrinete! Znabiti pridem za vami, mogoče pa, da tudi ne.“ Obesi si puško na ramo, zavije jo v gozd, ter zgine v gosti temi. —

Jošt in Bolte sta storila vse, kakor jima je zaukazal; potem se z Miheem podata na pot. Sedaj še le pridejo v prav puste kraje; morali so iti skozi goščave ter preplaziti sterme hribe in skalovje. Trudni Mihee ju je komaj dohajal. Na novo prične zdihovati in se solziti. „Le poterpi še nekoliko,“ tolaži ga Jošt, „kmali bodeš naš lepi grad videl.“ Čez nekaj časa res zagleda v mesečni svitlobi razvalne nekega starega gradu, iz katerih se je vzdigoval na pol podert stolp. Na razvalinah so rastle visoke jelke in smreke. Strah in groza Miheca spreleti. „O gorje mi,“ zavpije, „to je oni stari grad v hosti, kjer duhovi prebivajo. Moja mati so mi jih na tanko opisali. Tu notri straši!“ „Bedak, v tvoji glavi straši!“ zaverne ga Jošt. „Ne, ne,“ — reče Mihee — „okoli gradu hodijo od časa do časa strahovi, ki ogenj bljujejo. Mati so mi to čestokrat pripovedovali. Jaz v grad ne grem; groza me je.“ „Ti strahovi smo bili mi, da bi ljudi od svojega skrivališča odplašili, in pa da bi nas nihče ne motil,“ podučí ga Jošt.

Pridejo do rova, ki je nekdam grad obdajal; sedaj pa je bil le še z bičjem zaraščena luža. Može so dobro znali za skrivno pot skozi bičevje. Bili so kameni vloženi; nekteri so se uže nekoliko v vodo pogreznili; pazno je moral stopati po njih, kdor nij hotel sam v luži obtičati. Po razvalinah skozi ternje in germovje pridejo slednjič do starega zidovja. Bolte odmakne širok kamen v zidu. Vsi trije se splazijo skozi luknjo; potem Bolte zopet kamen nazaj prisloni ter luknjo zadela. Strašno temno je bilo tu. Po dolgem ozkem hodišču pridejo v svoje podzemeljsko bivališče. Tu je bilo nekoliko svetleje; vender se ni videlo po prostoru. Bolte poišče kresalo in kamen ter ukreše luč. Sedaj vidi Mihec nad sabo černo-rujav obok; ob strani je bilo pa zidovje iz rezanega čveterovogelnega kamena sezidano, in tla iz ravno takega kamena vložena.

Ta podzemeljski prostor je nepoškodovan ostal, ko je bil grad razrušen. Živa duša ni vedela za to bivališče, kakor le ti može. Razna oprava in kuhinjska posoda je po tleh sem ter tje križem ležala. Na steni je viseča razna obleka zraven pušk, samokresov in drugega orožja. V kotu pa je bilo ležišče iz bičevja, listja in mahu. Tu se vležejo vsi trije, zagernejo se starimi plajšči ter zaspé. Izbudijo se še le, ko je solnce uže visoko na nebu stalo ter skozi neko okroglo luknjo neprijazno bivališče razsvetljevalo.

S temi možmi je od sedaj Mihec živel. Če se mu tudi od začetka pri njih ni kaj dopadlo, privadil se je s časoma vendar njih družbe. Le pred Klatežem je imel nekak strah ter se ga zelo bal.

Bil je čuden mož, ves drugačen kakor njegova tovariša, kterima je zapovedoval. Bil je vedno zamišljen in temnega obraza, govoril le malo, ter bil najraje sam. Po dnevi je mnogo ur presedel na razvalinah starega zidovja pod temnimi jelkami, ter prebiral neko majhno knjigo, ki je bila silo stara videti. Necega dne jo pozabi na kamenu pod jelkami. Mihec pogleda v njo; ker je pa bila s takimi čerkami tiskana, kakoršnih Mihec še niti videl ni, menil je, da je čarovna knjiga ali černe bukve.

Zvečer je Klatež čestokrat po cele ure sterno zeri v gore, za ktere je soince zahajalo. Nihče mu ni smel blizo, razun Bolteta. Vsedel se je pogostokrat k njemu, in razgovarjala sta se včasih celi večer. Mihec se je večkrat priplazil skrivaj k njima, da bi slišal, kaj se pogovarjata. A vsakokrat ga je Klatež zapazil ter ostro poprašal: „Kaj imaš tu opraviti? Te bodem že poklical, kedar te bodem potreboval!“ Mihec se je moral hitro pobrati. Le redko kedaj je Klatež prišel k njim v podzemeljsko bivališče; kedar so se drugi igrali, pili, šalili in smejali, ni se še niti namuznil. Mnogokrat se je sprehajal do polnoči med razvalinami v mesečnem svitu. Mihec se je večkrat na tihem priplazil tje, ter ga slišal britko zdihovati.

Nikdar pa ni Klatež z drugimi spal v oni podzemeljski votlini. Imel je pod razvalinami starega gradu svoje lastno stanovanje. Vhod v to stanovanje je bil kaj skrit. V ziau podzemeljske votline, kjer so drugi bivali, bil je cveterovogelni kamen, ki se je na železnih tečajih vertil. To so

bila velika, skrivna kamenitna vrata, kakoršna se še sem ter tje po gradovih vidijo. Skozi ta vrata se je prišlo na ozko temno hodišče, in od tod po zavitih, uže trohljenih stopnicah pod s ternjem in germovjem obraščeni in na pol poderti stolp, kjer se je skozi jednaka kamenitna vrata prišlo v prostor, ki je bil precej svetel in snažen ter sobi podoben. Potrebna svetloba je dohajala skozi stekleno okno. Notri pa je stala postelja, lesen stol in miza, na kateri je ležalo več knjig. To je bilo Klatečevo stanovanje; tu je bival ob gerdem vremenu čisto sam. Sem ter tje je pa šel z Boltetom iz doma; in ga več dni ni bilo nazaj.

Mihec pa se je Jošta držal. Podaril mu je tudi Jošt lepo puško, ter ga ucil streljati, kar ga je zelo veselilo. Po hosti sta hodila daleč na okoli, streljala divjačino, ter se prijazno razgovarjala o različnih stvareh. Večkrat je Jošt kaj o tatvini in ropu omenil; a. zopet je svoje govorjenje po stari navadi obernil tako, kakor da bi se bil le šalil. Kedar je pa preveč pil, bil je bolj odkritoserčen v svojem govorjenji. „Meniš li,“ rekel mu je jedenkrat, „da sem jaz res metlar? Kaj še! To delam le na videz. Le zato prodajam metle, da brez suma smem v hosto in iz hoste med ljudi, da pozvem, kje bi kaj divjačine kupili. Pri tej priložnosti pa tudi opazujem, kje bi se kaj potrebnega za nas dobilo. Mnogi bogatini niso nič bolji nego smo mi. Ker nekaj krajcerjev ceneje prodajam divjačino nego grajski lovec, kupujejo jo raje od mene, če tudi znajo, da je tako rekoč ukradena. Njih poštenost jim mi povračamo,

kakor zasluži. Sem ter tje sem uže kaj za nas zavohal. Ko se noči podaljšajo, bodeva z Boltetom šla iskat. Gospod Klatež je sicer preošaben, da bi šel z nama. A kedar je z Boltetom več dni od doma, ni le na sprehodu. Marsikteremu popotniku sta uže denar vzela in ga slekla. Saj si znajden dečko, gotovo si uže sam to zapazil. Le pripravi se tudi ti! V kratkem greva z Boltetom na rop, in tudi tebe vzameva sè sabo.“ Malovredni Mihec, ki je uže od mladih nog rad kradel, ni temu kar nič ogovarjal; marveč obljubil, da pojde ž njima.

To se je tudi zgodilo. O temnih, deževnih in vihnarnih nočeh so se splazili v bližnje vasi in terge; vlomili v hiše premožnih ljudi, ter zbežali z obilnim plenom nazaj v svoje skrivališče. Vsegdar so Mihca dobro obdarovali. Spridenemu fantalinu je kaj dopadlo tako življenje in vlačuganje brez dela. Prav priležno se mu je zdelo, polastiti se skoraj brez vsacega truda tega, kar si drugi v potu svojega obraza pripravijo.

Pa Mihec je skusil tudi težave tacega hudobnega življenja, ter dokaj strahú vžil. Večkrat namreč je tolovajem spodletelo. Ljudje so jih zapazili; nastal je krič; streljali na-nje; pričeli zvoniti, da se je vse po vasi zbudilo, oborožilo, ter hitelo za roparji, da so v velikem strahu komaj pete odnesli. Mihca je jedenkrat popadel za vrat velik hišen pes, vlačil ga sem ter tje, - in bil bi ga gotovo raztergal, ko bi ga Bolte sè svojim orožjem ne bil odpodil. Vendar ga je pes hudo zdelal, imel je velike rane ter zeló kervavil; grozne bolečine je občutil,

in rane so se mu le počasi celile, ker si ni upal k zdravniku, da ne bi se izdal.

Čestokrat so jih vojaki, loveci in beriči po hosti iskali in sledili. Ker begoči roparji niso mogli vsakikrat ubežati v svoj pedzemeljski berlog, morali so se po več dni po germovji potikati v vednem strahu in trepetu. Če je le kak ptič priletel, ali pa kaj zašumelo v germovji, uže so se prestrašili; čestokrat so morali v germovji na vlažnih tleh tudi prenočiti. Po dnevi ni nihče več smel v kako vas. Bolteta so uže po uradniških popisih poznali; tudi Jošt je bil uže ljudem sumljiv ter mu niso nič več kaj upali. Ni se več upal med ljudi, da bi nakupil potrebnega živeža. Sem ter tje jim je uže terdega, suhega kruha primanjkovalo. Drugikrat so se komaj vsedli k ognju, da zavžijejo okusno pečenko, katero so ravno mislili potegniti s koia; kar plane tropa lovecev in vojakov nanje. Morali so vse pustiti ter s praznim želodcem zbežati. Bili so še veseli, da so zdravi pete odnesli.

Čestokrat je Mihec sam pri sebi mislil: „O kako pusto in težavno je pač to življenje! Kako dobro se mi je nekdam pri mojem mojstru godilo, kjer sem se ob določenem času k pogernjeni mizi usedel, zvečer pa v mehki postelji dobro spal. Moje delo ni bilo nič proti težavam in vednemu strahu, ki jih tu prestatl moram.“ — Tudi se je grozno bal ječ in vislic. Grizila ga je tudi večkrat vest, ktere tudi najhudoenjeji človek popolnoma zadušiti ne more. „O Mihec, Mihec,“ — rekel je sam sebi — „zeló hudoben človek si postal. Ako bi te kdo

v tem stanu ustrelil, kar se kaj lahko primeri, kaj bi bilo s tvojo ubogo dušo na onem svetu!“

Uže je sklenil, da bode skrivaj zapustil tolovaje ter si poiskal pri kakem kmetu službe. „Raje hočem svinje pasti,“ — rekel je — „kakor zgubljeni sin, nego tako živeti.“ — A kečdar je imel zopet kak vesel dan in vsega v obilnosti, ter z Boltetom in Joštom pil in gerde pesni prepeval, pozabil je na vse svoje dobre sklepe, ali pa jih odložil na prilnejši čas. Ni se spominjal izreka, kterege je od svojega rajnega očeta dostikrat slišal: „Kdor svoje poboljšanje odlaša, si pot v pekel pripravlja!“

XIII. Dogovorjen napad.

Novega jutra, ko so tolovaji zopet veliko pomankanje terpeli, gre Jošt z Miheem k neki kerčmi, ki je stala poleg ceste v gozdu.

Uže več let je Jošt od tega kerčmarja kupoval potrebnega živeža in pijače, ter marsikak gol-dinar pri njem pustil. Kerčmar je bil pa tudi tako nepošten, da je od Jošta kupoval divjačino in druge ukradene reči, ali pa jih z živežem zmenil. Tudi ta pot ga preskerbi kerčmar s potrebnim živežem za ukradeno, sreberno tobačnico. Veselo in dobro obložena se verneta zvečer Jošt in Mihec v svoje skrivno stanovališče.

„Veseli se, Bolte!“ reče Jošt, stopivši v berlog.
„Prinesel sem vsega zadosti, vina, tobaka, in

kar najraje imaš, nove kvarte. Sedaj bova zopet pila, kadila in igrala, da bode veselje!“

Klatež se je po svoji navadi med zidovjem sprehajal. Bolte ga poprosi, naj gre k njim v bivališče, da se bodo skupaj veselili. A resni mož molče odkima ter naprej gor in dol koraka. Boltè mu nese od vsake jedi nekoliko; drugi pa so bili toliko bolj židane volje.

Ko so tako veselo skupaj sedeli, prične Bolte: „Danes smo res dobre volje; a menim, da nam bode tukaj redko kedaj več tako. Kar sta danes prinesla, bode kmali pošlo; — kaj nam je potem početi? Prodati nimamo kaj več; upleniti se bode tudi težko kaj dalo. Preveč nas uže poznajo po deželi; — toraj bodemo težko več kaj opravili. Še jeden dober plen moramo učiniti, potem pa pobegniti od tod z dobljenimi zakladi v kako deželo, kjer nas ne bode nihče poznal. Kaj praviš, ko bi se Staregagradu lotili?“

„Kaj ti pač v glavo ne pade!“ reče Jošt; „saj je kakor kaka terdnjava, na okoli zavarovan z debelim zidom, z močnimi železnimi križi na oknih in dobro zapertimi vrati.“

„To je vse res,“ del je Bolte; „građ je podoben nepremagljivi terdnjavi. A verjemi mi kot bivšemu vojaku, tudi v najmočnejše terdnjave se lahko pride, če je v nji zvest prijatelj, ki od znotraj vrata odpre. To bi pa storil naš Mihec. Poslušajta toraj, kako bi se to dalo učiniti! — Lepe jesenske večere hodijo sedaj graščinski z otroci vred kljunače lovit. Kedar se vračajo z ujetimi kljunači proti domu, mora Mihec ležati poleg pota ter se

bolnega delati, kakor da bi ne mogel dalje. Radi mu bodo verjeli; kajti deček res tako slabo izgleda, kakor bi uže kake tri leta za sušico bolehal. Gotovo se ga bodo usmilili ter sè saboj v građ vzeli, ker je do bližnjega terga Jelenovega dobre pol ure hoda. Po noči pa, ko bode v gradu vse terdo spalo, odpre nam Mihec kaka stranska vrata, ter nas noter spusti.“

Ves osupnjen in zamišljen ga Jošt posluša, potem pa reče: „Res, kaj dobro je izmišljena ta reč; a tvoja glava, Bolte, tega ni iztuhtala! Oni učeni gospod gori-le med razvalinami jo je izkuhal. A samo čudim se, da kaj takega od mene zahtevaš. Jaz tega ne morem in ne smem nikakor storiti. Saj veš, koliko dobrega mi je nekđaj grajska gospōda izkazala. Graščinski so v resnici prav dobri in verli ljudje. V serce bi me vžalilo, ko bi se jim kaj žalega storilo!“ — „I, kaj to,“ reče Bolte, „Starograjski so zelo bogati; tudi jim ni veliko za denar. Pač jim je vse jedno, imajo li par tisočev več ali manj. Saj imajo tako vsega preveč.“

„Je že res!“ odgovori mu Jošt. „A gospod ne bode dal tako dober kup denarja odnesti. Sè starim, serčnim Moricem znala bi se nam v bran postaviti, in kaj lahko se pripeti, da bode zopet kri tekla.“

„Zavoljo tega bodi brez vse skerbi,“ reče mu Bolte. „Gospod Klatež si je vse tako dobro izmislil, da se nobenemu ne bode kaj žalega storilo. Vsaj ga poznaš; zvit je ter sovraži prelivanje kervi. Sam bo šel z nami, ter bode napad tako modro izpeljal, da ljudje ni popred zapazili ne bodo, nego

drugo jutro, ko bomo mi uže davno na varnem kraju z zlati in srebernjaki. Se vè, da se moramo nekoliko oborožiti, da se jim saj na videz v bran postavimo, ko bi ravno treba bilo. A tudi brez orožja ne bi prazni odšli.“

„Ako bi se dalo tako izveršiti,“ reče na to Jošt, „šel bi z vami. Pa saj se bode, če gre Klatež z nami; jaz se pač čisto nanj zanesem; saj je dovolj moder in zvit. Grem z vami!“

Malovredni, hudobni Jošt postane zopet dobre volje, ter se prične šaliti; natoči si, ter reče: „Na zdravje Klatežu, učenost je vendar le dobra in lepa reč!“ Dobro ga potegne potem prične: „Sedaj poslušajta mene! Tudi jaz kaj vem, kedar se napijem. Nekdaj sem služil v Staremgradu; znano mi je vse po njem tako dobro, kakor po moji hiši, ktero so mi prodali onemu, ki je zanjo največ obljubil. Od zunaj je grad sè svojimi starimi črnimi zidovji in z mahom obrašenimi stolpi neprijazen in odljuden videti, znotraj je pa lepo bel in prijazen. Skoraj vse je na novo sezidano, in sobe so kaj lepe; le pri tleh so nekteri prostori tako ostali, kakor so bili pred sto in več leti. Dobro vem, kje ima žlahtni gospod svoje denarje in žlahtna gospa svoje dragocenosti shranjene. Iz spodnjega hodišča so močna hrastova vrata na vert. Zaperta so le z dvema železnima zapahoma in navadno ključavnico. Zapaha bi nam Mihec po noči odrinil, ključavnico naj pa sè svojo umetnostjo odpre. — Povej nam, Mihec! ali se hočeš tega podstopiti? Glej, ko sem te pervikrat v hosti zagledal, ročno sem si mislil, da nam bodeš odpiral vrata in omare,

od katerih ključev ravno nimamo pri rokah. Samo za to sem se te bil usmilil, ter te v našo službo vzel. Sedaj je prišel čas, da se nam hvaležnega skažeš. Povej, Mihec! te je li volja to storiti ali ne?“

Se vè da,“ reče Mihec; „zakaj pa ne? Hočem pač poskusiti, in upam, da bo šlo.“

Jošt veselja z rokama počí in reče: „Tako je prav, dečko!“

Bolte reče na to: „Jutri zvečer uže hočemo dogovorjeno izpeljati.“

Med večerjo obadva še Mihea podučujeta, kako naj se zaderži, kaj naj vse stori in kako naj govori. Sedaj mu je Jošt, sedaj pa Bolte še kak dober svet dal.

Drugi dan se tolovaji napravijo na pot, ter gredo po dolgih ovinkih skozi najgostejšo hosto proti Staremugradu. Klatež in Bolte sta bila oborožena se sabljami, za pasom pa sta imela nabasane samokrese. Jošt je nesel vreče, da v nje spravijo oropano srebro in zlato. Mihec pa je vse svoje izpiljene in tatinske ključe, — svojo rokodelsko orodje, — kakor jih je imenoval, — sè sabo vzel. Proti večeru pridejo kraj gojzda na zaraščen griček, kakih sto korakov od gradu. Skerbno se skrijejo v germovje, da počakajo, kdaj gospoda pride.

XIV. Mihcevo hudobno hlinjenje.

Bil je lep jesensk večer. Hladen vetric je pihljajal; solnce je pa krasno zahajalo za lepo rumene oblake. Starograjski gospod sè svojo gospo in svojima otrokoma, Bogomiro in Lojziko, pride iz gradú več zavoljo tega, da se veseli krasnega večera nego zavoljo lova kljunačev. Stari Moric s puško čez ramo in pa lovski deček z mrežo za tiče jih spremljata. Zavijejo se proti onemu kraju gozda, kjer je bilo pripravljeno za lov kljunačev. Tu se je razprostirala ozka trata dalec v gozd, do ukega holmea z bukvami in brezami obrašenega, katerih verhunece je zahajajoče solnce krasno rumenilo. Pri vhodu na trato ste stali na vsako stran dve visoki jelki. Med té jelki razpreže Moric s pomočjo svojega pomagača zeleno mrežo. Žlahtni gospod in gospa se usedeta na lepo klop, ki je bila pod jedno teh jelk iz mahu narejena; gospodično Lojziko pa posadita v sredo med nju. Pod drugo jelko stoji Bogomir, deržeč vervico v roki, za katero je bilo treba potegniti, da je mreža padla. Stari lovec pa stopi za Bogomira, da ne bi zamudil pravega trenutka. Vse je molčalo ter v mrežo gledalo. Dolgo ni bilo kljunača videti. Solnce je bilo uže za goro zašlo. Bleda luna, ki je do sedaj plavala po nebu enako majhnemu oblaku, postajala je vedno svetlejša; žareča večerna zora pa je obledevala. Mreža se je v večernem svitu komaj še videla. Otroka sta uže

obupala, da bi se kaj ujelo. Kar priletita dva kljunača, ter zabodeta svoja dolga kljana v mrežo, kakor bi jo hotela odnesti.

„Sedaj!“ — reče Moric. Bogomir potegne za vervico, — in toliko da je ni pretergal. Mreža pade in kljunača sta na veliko veselje otrôk ujeta.

Sedaj se odpravijo zopet proti domu. Žlahtni gospod je peljal svojo gospo za pod pazduho, otroka pa sta šla naprej, deržeč vsak svojega kljunača v roki; zadaj sta pa stopala loveca. Hudobni Mihec je uže dolgo ležal za nekim germovjem, nekaj stopinj od pota. Bil je bos; imel jedno nogo od gležnja do kolena s capami ovezano, in bila je videti zelo zatečena. Pod cunjami je imel svoje izpiljene ključe in vitrihe. Ko graščinski v mraku bližje pridejo, zapazi Bogomir prvi, da se za germovjem nekdo premiče. „Kdo je?“ reče. Mihec se počasi vzdigne, in opiraje se na palico prav težavno nasproti krevlja. Ovezano nogo je držal vedno sključeno, ter se delal, kakor bi komaj ob palici po koncu stal.

Gospod ga praša: „Od kod prideš tako pozno, deček, in kam še misliš nocoj?“

Hinavski, hudobni Mihec globoko zdihne, derži se kisló, kakor bi ga strašne bolečine mučile, ter reče milim glasom: „O, jaz uboga, bolna sirota moram vbogajime prostiti, ker nimam doma, niti očeta, niti matere. Zavoljo moje bolne noge me nihče neče v službo, kakor rad bi tudi delal. Iz mesta pridem sedaj — tri ure daleč, kjer mi je zdravnik del na rano obliž, ki me peče kakor sam živi ogenj. Rekel mi je blagi zdravnik, da mora

tako biti, da divje meso proč pride. V hosti sem pa zašel. Uže od poludne se potikam po germovji, ter še danes nisem nič jedel in pil. Do Jelenovega sem mislil še danes priti. Sedaj pa vidim, da bodem moral lačen in žejeu pod milim nebom prenočiti.“ Po teh besedah potegne raztergan robec iz žepa, ter si na videz oči briše, ki pa solzne niti bile niso.

Zlahtni gospej se deček v serce usmili, za to reče: „O, ti ubogi siromak, ti! Do Jelenovega nocej ne more priti. No, Lojzika, povej, kaj nam je sè siroto početi!“ Mala Lojzika reče sè solznimi očmi: „Vzemimo ga sè sabo v grad, da bode kaj večerjal in čez noč pri nas ostal.“ Bogomir pa reče: Dà, dà, tako naj se zgodi! kaj ne mama? Ate pa se ga bodo gotovo usmilili, ter mu nogo dali zaceliti, kakor so stric dali roko ubogemu Nikolaju.“

Gospod ostro pogleda Miheca, kakor bi mu ne verjel vsega, kar je govoril.

Mihec reče: „Naj vam vendar, žlahtna gospa in gospod, vsaj svojo bolno nogo pokažem. Da si ravno je uže temno, bodete vendar le nekoliko videli.“ Pričel je odvezovati prevezo, s katero so bile cape zavezane. Prekanjeni goljuf se je zanesel, da gospôda ne bode hotela rane videti. In res mu žlahtna gospa migne z roko ter reče: „Le pusti le; jaz ne morem ran gledati. Ti uže tako verjamem. Le pojdi z nami!“

Gospôda gre naprej; Mihec pa za njo krevlja, kakor bi jo komaj dohajal; na tihem se je pa smejal, da je tako lahkoverna.

Dospevši gospôda do graščinskih vrat, hitita ji dva strežaja z gorečimi svečami na srebernih svečnikih nasproti. Gospa zaukaže, naj se ubogemu siromaku preskerbi večerja; pove, kje naj mu pripravijo posteljo, in reče, naj drugi dan zgodaj pokličejo onega zdravnika, ki je Janezkovega očeta tako srečno ozdravel. Naročivši to, gre sè svojim možem in otrokoma po lepih kamenitnih stopnicah v zgornje nadstropje.

Miheu je večerja pri vratarji kaj dobro dišala. Zraven pa ni pozabil od časa do časa potipati svoje noge, ter zdihovati, kakor bi ga hude bolečine mučile. Po večerji prižge vratar luč, veli mu, naj gre ž njim; pelje ga po dolgem, obokanem hodišču ter odpre neka vrata. Mihec stopi v starinsko, kaj prostrorno sobo; bila je obokana; tla pa so bila iz rudečkaste opeke. V kotu je stala mehko postljana postelja. Na stenah so visele slike vitezov, ki so v svoji starodavni noši jezno nanj gledale; vsaj tako se mu je dozdevalo. „Tu je tvoje prenočišče; tukaj bodeš spal!“ reče vratar; „luči ne potrebuješ. Saj ti mesec sveti. Lahko noč! Le dobro spi!“ Vratar odide z lučjo, ter zapre vrata za sabo. —

XV. Huda vest.

Ko je bil Mihec sam v temni sobi, ktero je zahajajoča luna le malo razsvetljevala, odveže si nogo. Svoje tatinske ključe zveže skupaj, da bi jih lažje nesei. Potem se v obleki uleže na posteljo, in mirno leži.

Ko misli, da v gradu uže vse mirno in sladko spi, vstane, odpre tiho vrata ter tava po temnem hodišči naprej. Dobro je videl vrata na vert z železnima zapa-homa in zarjeveto ključavnico, ko mu je vratar svetil v njegovo spalnico. Deržaje se z jedno roko zidu, iskal je omenjenih vrat; v drugi roki je nesel svoje zvezano, železno orodje.

Res kmali najde vrata, ter odrine skerbno in tiho zapaha. Tudi ključavnico lahko odkljene, odpre vrata in stopi na prag. Merzla jesenska burja je pihala ter šumela z odpadajočim listjem po vertu. Luna je bila uže zašla; le sem ter tje se je prikazala na oblačnem nebu kaka zvezdica. Mihec je hotel tu počakati tolovajev. A pričelo ga je tako hudo v noge zebsti, da ni mogel dalje ostati. Za to vrata tiho prisloni, ter se splazi varno nazaj v svojo spalnico. Sobna vrata pa na pol odperta pusti, da bi slišal, kedaj roparji pridejo; obljubili so mu namree, da mu bodo s piščalko dali znamenje. Uteže se zopet na posteljo, ter podpira glavo z rokama, da ne bi zaspal.

V spalnici je bilo zeló temno. Vse krog njega je bilo černo. Druzega ni videl nego okno, ki se je v gosti temi nekoliko svetilo. Sedaj je ura v graščinskem stolpu odbila jednajst; med jednajsto in dvanajsto uro imajo tolovaji priti. Ko ura per-vikrat bije, obide Mihca strašna groza; niti misliti ne more na to, kar se ima v kratkem zgoditi. Nikdar mu še ni bilo tako tesno pri sercu, odkar sè svojimi tovarši hodi na rop.

Njih lahkomišljenjo govorjenje ga je razveselj-evalo in motilo, da ni mislil na to. Sedaj pa je slišal

v samotni sobi, — v grozni temi in nočni tihoti bolj na tanko glas svoje vesti. Strah in groza ga je hudodelstva, ki se bode kinali izveršilo. Spomni se, kako ljubeznjivo so ga graščinski vzeli pod streho. „Kako usmiljen je bil mladi, prijazni gospodič proti meni!“ misli si, „— in mali gospodični so prišle solze v oči! In za zahvalo naj starši teh blagih otrok zgube svoje premoženje? Dà, njih oče je lahko še to uro umorjen! kajti gospod in stari Moric se bota gotovo hrabro branila; Klatež in Bolte pa se tudi nista zastonj sè sabljami in samokresi oborožila. Brez moritve in smerti to gotovo ne bode izteklo.“ Lže je hotel vstati, da zopet zapahne vrata ter zabrani grozno hudodeistvo. —

A na jedenkrat mu stopita pred oči svecnika, s kojima sta strežnika svetila zvečer gospodi. „Svecnika sta bila kaj lepa,“ misli si; „kako sta se svetila ter lesketala! Gotovo sta tudi prav težka. Srebra in zlata mora v gradu na kupe biti; — in kako lahko nam ga je sedaj dobiti. Kaj bi pač moji trije tovariši z mano počeli, ko bi jih spravil ob toliko bogastvo? Ne, ne, tega nikakor ne storim. Tudi svojega deleža ne izpustim kje v jeden dan iz rok.“ — Tako je zadušila želja po bogastvu glas njegove vesti.

Ostal je v postelji. Tudi mu pridejo na misel njegov rajni oče; zdele se mu je, kakor da vidi bledo obličje umirajočega očeta. „Oh,“ zdihnil je Mihec, „kolikokrat so mi moj dobri oče pač v življenji, pa tudi še na smertni postelji priporočali, naj se Boga bojim, ter zvesto izpolnujem njegove svete zapovedi! O, kolikokrat so mi rekli: Ne

kradi; ne ubijaj! — In ni li to, kar sedaj nameravamo, grozna tatvina? Kako lahko je kdo usmerten pri tem! Bi li ne bil tega tudi jaz kriv? Kaj bi bilo z mano v večnosti! O kako strašno je, kar so mi rajni oče pripovedovali čestokrat o peklu; o červu, ki vedno grize; o ognji, ki vedno žge in nikdar ne ugasne!“ — Neznana groza ga preleti. Ne more ostati več v postelji. Hitro skoči po konci, da gre zapret vrata, in tako zabrani tolovajem vhod v grad.

A sredi sobe zopet obstoji, ter sam pri sebi pravi: „Hočem li samega sebe tu notri zapreti ter se gosposki izročiti? Jutri na vse zgodaj pride zdravnik iz mesta, da mi nogo pogleda; zvedelo se bode, da sem legal. Vsa moja hudodeljstva od zlate ure, ki sem jo ukradel, do sedanje goljufije se bodo zvedela. Naj manj kakih deset let me bodo v ječo zaperli. Najbolje se vè bi bilo, da bi se ne bil nikoli podal v te reči; podobne so mrežam, v ktere rake lovijo. Noter se lahko pride, ven pa ne več. Sedaj si ne morem več pomagati; moram uže izpeljati, kar sem pričel.“

Še jedenkrat se mu je zdelo, kakor bi mu angelj varh govoril: „Ne pusti tolovajev noter! Podvizaj se, ter zapri vrata! Jutri pa poklekni pred gospoda, spoznaj svojo hudobijo ter ga prosi odpuščenja! Tvoj kes in odkritoserčno spoznanje ti bora odpuščenje zadobila; graščinski te bodo pred tolovaji varovali, ter za-te skerbili, da si bodeš kedaj še pošteno svoj kruh služil. Tako se še lahko z božjo pomočjo in milostjo obvaruješ časne in večne nesreče.“

A Mihec ne sluša glasú svoje vesti. Ker je bil sam neusmiljen, hinavsk in potuhnjen proti drugim, — si še misliti ni mogel, da bi mu graščinski kedaj odpustili ter se ga usmilili. Skusal je vse misli na Boga in večnost si iz glave izbiti. Prizadeval si je samega sebe pregovoriti, da je namenjeni rop kaj malega. „E, saj ne bode tako hudo ne, kakor mislim,“ rekel je sam pri sebi: „saj mi je Bolte zagotovil, da niti kapljice kervi ne bode prelite, in da so graščinski tako bogati, da te male zgube še čutili ne bodo. Kaj se hocem mar sedaj sam pravici izročiti, da me znabiti še obesijo, — ko labko obogatim? Naj bode; jaz pustim svoje tri tovariše v grad!“

Tako je bilo terdovratnemu, mlademu hudobnežu več za časno bogastvo, nego za nebesa; in časne kazni se je bolje bal nego pekla. —

XVI. Čudna pošast.

ihec se zopet na posteljo uleže, in podpiraje glavo z rokama pričakuje razbojnikov. Pa glej! zdelo se mu je, da sliši tuljenje visoko v zraku; okna se stresejo; — in duri se do kraja odpro. Mihec se prestraši; a dela si zopet sercnost. „Le veter je,“ misli si, „ki po dimnikih tuli, z okni ropota in je vrata odperel.“ Na jedenkrat pa sliši po hodišči nekaj tiho, čudno stopati; vedno bližje se slišijo stopinje. „Čudna

hoja je to," reče Mihec; „tako človek ne hodi. O, kaj bi pač bilo!" — Nekaj pride skozi vrata noter, in Mihec zapazi proti oknu černo pošast z rogovi. Pošast se mu bliža ter obstoji pred posteljo. Mihea obide smerten strah ter naglo potegne odejo čez glavo. „O, gorje mi; to je hudobni duh, ki ima oblast cez hudobne ljudi!" zdihuje pod odejo.

Ta črna pošast, katero je Mihec imel za samega peklenščka, bil le sernjak. Skozi večna vrata, ktere je bil veter odperel, prišel je sernjak, hud sovražnik porednih dečkov, v grad; zavohal ptujega gosta, ter ga v tej nočni temi in tihoti obiskal.

Mihec se trese strahu po celem životu in merzel pot ga oblije. Namišljeni peklenšček ga sè svojimi rogovi nekderekrat tako močno sme, da tudi skozi odejo dobro čuti. Potem rogata, črna pošast na posteljo skoci, ter sè svojimi rogovi v odejo bode, kakor bi ga hotela nabosti. Strahu se Mihec komaj zavé. Naglo skoči iz postelje, zbeži skozi vrata ter dirja naprej po temnem hodišči, kriči na vse gerlo, da odmeva po gradu, ter graščinske ljudi na pomoč kliče. Strašna pošast pa jo udere za njim, dohiti ga, podere na tla, in z nogami tepta. Veckrat se je Mihec vzdignil, da bi zbežal; a vsakokrat ga pošast zopet podere na tla; — in dolgo ga tako po hodišči pred stopnicami okoli goni. Mihec pa je neprenchoma kričal, kar je le mogel: „lže me ima: sedaj me bode vzel; o, pomagajte! pomagajte!"

Slednjič se nekdo verh stopnic z lučjo prikaže. Bil je stari lovec Moric, ki je bil ob jednem tudi sluga žlahtnemu gospodu. Mihec v smertnom

strahu hiti po stopnicah, pade pred njega na kolena, oklene se mu nog, ter ga milo prosi; „O, rešite rešite me; saj bodem vse obstal!“

„Obstal bodeš?“ reče čude se lovec; „dobro! le povej, kar misliš. Ti pa,“ reče žugaje z roko sernjaku, „poberi se, od koder si prišel!“ Sernjak se hitro zaberne ter beži po stopnicah navzdol. Bal se je namreč lovca, ki ga je uže čestokrat iz gradu zapodil, kedar se je bil notri priklatil. Mihec pa, ki se niti ozreti ni upal, menil je še vedno, da je sam peklenšček iz pekla prišel, da ga kaznuje za njegovo hudobno dejanje, ki ga je name-raval storiti. Bled kakor smert derži se lovčevih nog, kolikor more, ter se trese po vsem životu, kakor šiba na vodi. Sernjak ga je hudo zdelal; toliko da bolečin ni omedlel.

Lovec mu še jedenkrat ostro veli: „Povej, kar imaš na sercu!“ A preden Mihec k sebi pride in besedico spregovoriti zamore, pritekli so uže od vseh strani strežaji skup. Tudi hišna, kuharica in druge dekile so prihitele. Slednjič pride še gospod, gospa in otroka. Strašno vpitje je zbudilo vse po gradu. „Za božjo voljo, kaj pa je?“ reče gospa. „Ali znabiti grad gori?“ Bogomir pa, zapazivši Mihca pri lovčevih nogah, reče: „Ali te je noga tako hudo bolela, da si tako strašno vpil?“ Mala Lojzika pristavi: „Saj niti noge več obezane nima. Videti je zdrava, kakor druga. Čudno, da je tako hitro ozdravela!“

„Kaj pa je bilo?“ popraša graščak Morica. „Kaj se je siromaku pripetilo?“

„Kmali bode te slišali, žlahtni gospod, iz njegovih lastnih ust;“ — reče Moric. „Govori dečko! Po kaj si prišel v grad? Kaj si nameraval? Le prav odkritoserčno povej vse; zakaj vedi, drugače se ti ne bode dobra godila!“

Mihec jokaje obstoji, da so ga tolovaji pregovorili, naj se hlini kruljevega, da ga bodo v grad sprejeli čez noč; ker se je bal svojih hudobnih tovarišev, odperel jim je vertna vrata! A mesto tolovajev je prišel sam peklenšček iz pekla, hotel ga sè svojimi rogovi nabosti, ter sè sabo vzeti.

„Ti gerdi hudobnež, ti!“ — reče serdito Moric. — „Lepega kljunača smo sinoči ujeli ter sè saboj v grad vzeli. A le čakaj, rabelj iz Ternovega te bode uže ozdravel, razume kaj verlo svoj posel!“

Blagi Janezek, stoječ sè svečo poleg graščaka, pogleda Mihca bolj na tanko in vsklikne: „Kaj si ti? Tebe pa uže dolgo poznam! Videl sem te tam v gojzdu, kjer si mlademu sernjaku ustrelil starko. Da, da, si uže pravi! Kaj ne; nisi mislil, da te bode kedaj mladi sernjak za to tako dobro izplačal, ter te v ječo ali pa še celó na vislice spravil? Bog sam je tako obernil, ki vsako hudobijo gotovo kaznuje, če tudi čez dolgo!“

Mihec debelo gleda Janezka, ne umejoč, kaj meni. Stari lovec Moric mu stvar razjasni in pravi: „Vedi, mladi hudobnež, da je v graščinskem vertu zrastel oni mladi sernjak, kterimu si v gojzdu pri Leskovecu mater ustrelil. Peklenšček, ki te je s svojimi rogovi k meni pripodil, ni bil nihče drugi, nego ta naš sernjak. A kakor se ti vidi, peklenščeku tudi ne boš odšel.“

Mihce se tolče s pestjo ob čelo rekoč: „O jaz neumnež! kaj sem pač mislil, da sem sernjaka imel za huđega duha! Menil sem, da ni bolj zvi-tega in znajdenega človeka na svetu, nego sem jaz. Sedaj pa me je neumna in brezpametna žival premotila, da sem zagnal toliki krik, ter vse obstal. Kar lasé bi si jeze popukal!“

Strežaji in dekle se posmehujejo Mihčevi znoti na ves glas.

Gospod pa resno reče: „Zmota je sicer vzročila malopridnežu toliki strah. A v tem je vendar skrita imenitna resnica. Njegova slaba vest ga je strašila. Le ker je imel slabo vest, menil je, da je sam peklenšček ponj prišel. Kdor ima nedotžno serce in lahko vest, ne boji se hudobnega duha. Blag, pobožen deček bi nikakor ne bil mislil, da ga peklenšček hoče vzeti. Vsak hudodelnik čuti v svojem sercu, da se mu je bati še kaj huđega nego ječe in vislic, — strašnega peklenškega brez-dna, ki je pripravljen hudicu in njegovim služab-nikom, kakor je rekel sam naš Odrešenik in pri-hodnji sodnik.“

Gospa pa sklenc roki, pogleda proti nebu in moli: „O dobrotljivi Bog, zahvalimo te, da si nas tako čudovito rešil! Ti si hudobnega linaveca še o pravem času sê strahom napolnil, da je v strahu in obupu izdal samega sebe. Ne nadjajoči se ne-varnosti, spali smo mirno. A tvoje oko je čulo nad nami. O kako hudobni ljudje se pač nahajajo! Ko bi ti, usmiljeni Bog, ne bil naš varuh, ne mogli bi se hudobnih ljudi varovati! Zahvalimo se, ljuba

otroka, dobrotljivemu Bogu za varstvo, in zaupajmo še dalje vanj.“

XVII. Zaslišba.

Graščakinja reče strežajem: „Hitro, hitro zapahnite in zaklenite vrata! Trenutka si nisimo svesti, da ne bi nas tolovaji napadli!“

Stari lovec Moric pa reče na to: „Ravno prav nam pridejo sedaj gerdi lopovi! Ne bodo nam ušli ne! Le berzo se oborožimo, pustimo jih v grad, da jih polovimo ali pa postrelimo.“

„Nikar, nikar,“ reče gospa, „tega ne pripusti, ljubi soprug! Gotovo tudi tolovaji brez orožja ne pridejo. Lahko bi kterege naših zvestih zlužabnikov ranili, ali pa še celó umorili! To bi mi delalo žalost vse moje dni!“

Zlahtni gospod reče: „Prav imaš, ljuba žena! Saj jih uže še drugač tudi v pest dobimo. Ker imamo mladega hudobneža, nam stari ne bodo odšli. On sam nam bode moral povedati, kje naj jih iščemo.“

Hitro so zaperli vrata na vert, ter jih dobro zapahnili. Stari lovec Moric pa godernjaje reče: „O tako dober kup mi pa vendar ne smejo oditi! Jednemu ali drugemu bi pač rad posvetil vsaj pod noge, da ne bi mogel naprej.“

Gre po dve puški ter se vstopi k okno, skozi katero se je dobro videlo na vert. Jedno puško

prisloni v kot k oknu, drugo pa derži v roci z napetim petelinom, pričakovaje tolovajev. A o njih ni bilo ni duha ni sluha. Prišli so sicer proti polnoči do graščinskega verta; a slišavši Mihčevo vpitje, menili so, da so prišli njegovej zvijači na sled, in ga za to 'sedaj tepó. Tudi so videli po gradu več luči, ki so se pomikale proti stopnicam. Hitro pobegnejo nazaj v gojzd. Dà, še vrečo, katero so sè saboj vzeli za zlatino in srebernino, popustili so tam. Našli so jo v jutru graščinski poleg vrat.

Mihca so med tem odpeljali v vratarjevo sobo ter ga tu dobro čuvali, da ne bi jim ubežal. Grozno mu je bilo žal, da ni slušal glasú svoje vesti.

„Oh,“ zdihoval, je „ko bi bil zapahnil vrata ter razodel svoj hudobni namen, bil bi znabiti še sprosil milost; vsaj gotovo bi se mi ne bila tako huda godila, kakor se mi bode sedaj!“ Berž pa je zopet začel misliti in tuhtati, kako bi si še pomagal z lažjo.

Graščak je poslal še po noči služabnika v Jelenovo, da sodniku naznani, kaj se je pripetilo, ter ga prosi, naj nemudoma pride v grad.

Med tem se granščinski razgovarjajo o nevarnosti, ki jim je pretila, kateri so pa vendar srečno odšli. Tudi otroka sta ostala po konci ter katero zraven rekla. Spati tako ni mogel nihée več strahú, ki so ga ravno kar prestali.

„Vendar je bilo prav,“ rekel je Bogomir, „da takrat nisem zadel mladega sernjaka; huda bi bila sedaj za nas, ako bi ga bil zadel.“

„Prav govoriš,“ priterdijo mu oče; „ona mala nezgoda je nam vsem v veliko srečo. Kedarkoli se nam pripeti kaj žalega, mislimo si: Bog uže vé, zakaj nam je to poslal. Tako bi bili veliko bolj zadovoljni in srečni. Zakaj Bog gotovo oberne tudi najmanjšo rec v naš prid.“

„Pač zasluži sernjak,“ — reče na to mala Lojzika, „da nam omišimo lep, rudeč in pozlačen ovratnik. Uže dvakrat se je dobro obnesel. Pripeljal je bil Bogomira, očeta in strica k Janezovemu bolnemu očetu, da so pomagali revnemu možu; sedaj je pa hudobnega Miheca dobro zdelal ter nas rešil, da nas niso oropali, da, pomorili.“

Smeje se rečejo mati: „Sernjak pač sam za se ne vé, da nam je kaj dobrega storil. Le dobri Bog se je poslužil neumne živalice, da reši dve družini.“

„Kaj ne, oče!“ reče zopet Bogomir, „če še kedaj najdemo kakega reveža na potu, ne bomo ga več vzeli sè sabo v grad?“

„To bi bilo pač neusmiljeno moj Bogomir!“ zavernejo ga oče. „Res smo se sedaj prenagli; Mihee nas je prekanil ter hotel našo dobrotljivost poverniti s ljudim. A Bog je to zabranil. Zavoljo tega pa še ne smemo revežem svoje pomoči odtegniti, ker smo bili jedenkrat prevarjeni. To bi bila huja znota nego perva. Bolje je, da nevrednim dobro storimo, nego potrebnega zapustimo. Vendar pa moramo v prihodnje biti bolj previdni. Skerbel bom, da se bodo dobro zaperala vrata one sobe, kjer bodo sunljivi ptujci prenočevali.“

Med tem je prišel sodnik sè svojim pisarjem. Uradni sluga ju spremlja ter prinese verige za Miha. Hitro ga vklene ter pelja k graščaku. Hotel ga je namreč sodnik izpraševati v pričo žlahtnega gospoda. Gospa pa ni hotela navzoča biti. Tudi je menila, da bi ne bilo dobro za otroka, da bi tolikanj hudega slišala; za-to gre žnjima v svojo izbo.

Vktenjenemu Miheu je bilo kaj težko pri sercu; vedno se je krenžil ter tarnal: „Vsaj življenje mi pustite, hočem vam razodeti vse, kar vem o onih treh razbojnikih, ki so me pripravili v to strašno nesrečo.“ Mihee pove njih imena; in da bi mu raje verjeli, razodene tudi nekatere njih tatvine. Se vé, da je skrbno molcal o onih ropih, pri kojih je bil sam navzoč. „O,“ zdihne ihté se gerdi hinavee, „bil sem le njih služabnik. Nisem jih zamogel opovirati pri njih hudobijah, ker sem moral storiti vse, kar koli so mi zaukazali. Še sam ne vem, kako sem prišel v njih službo. Namenil sem se metlarskega učiti se, da bi si služil pošteno svoj kruh. Jošt mi je obljubil, da me hoče iz golega usmiljenja, — kakor se je sam hvalil, — poducevati v tem rokodeljstvu. Obetal mi je vse dobro, — in jaz se nisem nadjal nič hudega. A ravno to je bila moja nesreča. Jošt me je seznanil s Klatežem in Boltetom. Jaz neumnež sem menil, da so pošteni lovci, ker so me zagotovljali, da so vzeli lov v najem. Še le pozneje sem se preprical, da so divji lovci in roparji. A kaj sem hotel početi, ko sem uže bil v njih oblasti? Cestokrat sem poskušal in mislil, kako da bi jih skrivaj zapustil; a stražili so me kakor

jetnika ter mi profili sè smertjo, ako bi se prederznil kaj takega storiti. Sam Bog mi je priča, da mi nikdar še niti na misel ni prišlo, da bi pomagal oropati ta grad žlahtne gospode. A lopovi so mi namerili svoje samokrese na perse, žugaje mi, da me ustrelé, če jih ne ubogam. Samega kesanja bi si lase popukal, da se nisem dal takrat raje umoriti, nego da sem privolil v to hudodelstvo. Z veseljem vam hočem pokazati njih skrivno bivališče, da prejmo zasluženó kazen. Saj so se dogovorili, da se po doveršenem ropu vernejo v svoje bivališče. Pot do podertega gradú in vhod vanj, ki je pa kaj skrit, rad pokažem. Gotovo so vsi trije tam. Res zaslužijo gerdi lopovi, da se obesijo, ali da se jim odseka glava. Zaslužijo to uže zavoljo tega, kar so meni — ubogi siroti — storili. Le meni še prizanesite, pravični sodnik, in vi žlahtni gospod graščak!

Sodnik ne reče Miheu niti žal besede, le popraša ga še o nekterih rečeh. Mihee je o teh rečeh govoril deloma resnico, deloma se lagal, kakor je pač za dobro spoznal. Zagotovljal je sodniku, da je komaj poznal svoje starše, ki so se brez pravega doma po svetu potikali. Ni hotel povedati, od kot je doma, da ne bi se zvedele njegove poprejšne hudobije. Na to ga zopet odpeljejo v vrtarjevo sobo. Lažnjivi paglovec je menil, da se je sè svojimi gerdini lažni dobro izrezal; a še le bolj se je zakopal.

„Kak gerd hinavec je ta malopridni deček!“

reče sodnik ko je Mihee odšel; „rad bi pripravil svoje tovarše na vislice, da le reši samega sebe. Očitna laž je skoraj vse, kar je pravil. Le

čudim se, kako si more bedak domišljevat, da bode prekanil sè svojimi lažmi razumne in izkušene može.“ „Prav zrel tiček je!“ dejal je graščak. „Ko bi ga bili le videli, kako zvito se je sinoči hlinil. Le iz strahu pred razbojniki bi se ne znal tako; kaj bistroumno nas je hotel prekaniti, in vidi se, da se je uže več let vabil tega. Zakaj nam ni precej razodel, kaj lopovi nameravajo? — Če mu je bilo v resnici mar, da se iznebi roparjev, — saj ni bil več v njih oblasti in v našem gradu bi bil našel varno zavetje pred njimi. S tem je svojo hudobijo le še bolj odkril. Resničen je pregovor: „Laž je kratkih nog.“ Če si hudodelnik z lažmi pomagati hoče, zaprede se le še bolj ter vjame v svoje lastne zanjke.

XVIII. Lov na roparje.

Sodnik je berž zaukazal lov na razbojnice, kakor hitro je zvedel o namenjenem ropu v Starem gradu. Sklical je vse lovce, služabnike in strelee, ki so pri graščini služili, kakor tudi mnogo kmetov iz okolice. Med tem ko je Mihea izpraševal, prišel je uže nadgojzdnar iz Jelenovega sè svojimi ljudmi pred grad. Drugi iz okolice naj se jim med potom pridružijo. Namenili so se naravnost proti razvalini starega gradu, kjer so tolovaji imeli svoje varno zavetje. Sodnik sam se jim vstopi na čelo, zajaha konja ter jezdi pred

njimi. Tudi Mihec je moral ž njimi, da jim kaže pot. Ko stopi iz gradú, reče nek kupec iz Jelenovega tovarišem: „Glejte, glejte, to je oni lopovi deček, ki je moral zavoljo tatvine pobegniti iz Kamnika!“ Slišavši te besede je spoznal Mihec, da mu ni nič pomagala laž. Stari lovec Morie, ki je tudi šel z lovci, razserdi se, verže mlademu hudodelniku verv okoli vratú ter reče: „Vedi, hudobni lažnivec, da te obesimo na prvo drevo, če nam ne pokažeš pravo skrivališče svojih tovarišev!“ Vzeli so tudi voz sè sabo, da pripeljejo razbojnike, ko bi bil kateri ranjen ali celo usmerten. Mihec se je smel peljati, ker ga je sernjak tako zdelal, da je komaj hodil. Ravno je odbila ura dve po polnoči v graščinskem stolpu, ko so odinili. Med potom se pridruži še več ljudi, ki so bili vsi dobro oboroženi.

Sredi hoste, kake pol ure od onih razvalín, se ustavijo. Sodnik razdeli svoje ljudi na več oddelkov ter jim zaukaže, da naj se, kar mogoče tiho, bližajo od vseh strani razvalinam ter jih obstopijo. Tudi voz so tukaj pustili. Mihec jim pokaže skrivni vhod v razvaline. Kakor tudi skrivni izhod, skozi kterega se je prišlo na prosto. Izhod obstopijo dobro oboroženi možje; drugi najserčnejsi pa se podajo po skrivnem, podzemeljskem hodišči v razvaline, vsi dobro oboroženi. Tiho in varno stopajo po temnem hodišči naprej. Pridejo do podzemeljske votline in tiho vrata odpró. Vsi trije tolovaji so terdo spali. Prišedši od pota utrujeni domu, so se ulegli in terdo zaspali. Tudi Klatež je pri njih v votlini ostal ter precej zaspal. Le sam Jošt se je še ne

koliko časa z žganjem tolažil, ker jim je rop tako gerdó spodletel; a kmali tudi on sladko zaspi. Na ves glas zavpije brič nad njimi: „Vstanite in idite z nami; ujeti ste!“ Klatež se prvi zbudi in skoči po konci; ko pa vidi toliko množico s puškami, samokresi, sabljami in drugim orožjem oboroženo, zaničljivo in serdito pogleda Miheca, ter se uda. Bolte reče: „Pač je bilo nespametno, da smo se sem skrili. Hinavskemu Mihecu, tej izdajici, ne bi bili smeli upati. A sedaj je ven; naša ura je prišla.“ Jošt pa, še pijan in zaspan, prične Miheca kleti in rotiti; zgrabi sabljo, ki je na steni visela, ter hoče ž njo okoli sebe mahati. A Klatež ga prime za roko in mu reče: „Verzi proč orožje; smešno in nespametno bi bilo, da se sedaj branimo!“ Tako so vjeli tolovaje v njih votlini, kjer so se naj bolj varne mislili.

Sodnik z množico oboroženih množ je čakal pred vhodom. Najpervo pride neki brič iz berloga ter veselo zaupije: „Jih uže imamo vse tri; precej, precej jih pripeljejo!“ Slišati to, zbere se cela množica pred vhodom, da preje vidi razbojnike. Klatež stopi prvi iz votline, pogleda bistro sè svojimi črnimi očmi okoli sebe po oboroženi množici, prikloni se prijazno sodniku, a ne zine besedice. Mirno se da vkleniti, ravno tako tudi Bolte. Jošt pa je klel, se rotil, ter se ne da nikakor vkleniti. A ne pomaga mu nič; berž je bil v železji. Kar se je našlo v tolovajskem berlogu, naložili so na voz, kterege so ravno kar pripeljali.

Tudi Mihec se vsede zopet na voz; zraven njega pa posadé Jošta, ki se je od žganja šc vedno

opotekal. Celo pot je Jošt zmerjal Miheca ter se mu grozil, da mu bo zavel pri prvi priložnosti vrat. Ni pa pomislil, da je njegov vrat v večji nevarnosti nego Mihčev.

Pridejo do Staregagradu. Naprej jezdi sodnik; za njim korakata Klatež in Boite, dobro vklejnena; za njima se peljata Jošt in Mihee; pri njima na vozu sedita dva briča z nabasanima puškama; zadej pa je šla tropa kmetov, oborožena sè sekirami, vilami in gorjačami. Graščak in graščakinja z otroci so gledali skozi okno. Pred grajskimi vrati pa so se zbrali strežaji in množica ljudi iz okolice, da vidijo roparje.

Janezek, ki je stal poleg Bogomira pri oknu, reče mu: „Oni mož te, ki se pelje z Miheca, bil je zraven, ko je Mihee serno ustrelil; on jo je umoril. Kakor sta skupaj delala hudo, tako bodeta tudi skupaj prejela zasluženo kazen.“ Nekteri iz med ljudi, ki so se zbrali pred gradom, rekli so: „Ali ni to oni Jošt, ki je služil nekđaj za kočijaža v gradu?“ „Da bi tako ne bilo!“, priterdi jim Moric. Vse se je nad njim jezilo: „O ti gerdi nehvaležneš, koliko dobrot si od graščinskih prejel, in vse to si jim hotel z ropom poverniti!“ Kanijali bi ga bili, ko bi se jim ne bito zabranilo. Sodnik je šel v grad, da graščaku sporoči o lovu; tolovaje pa so odpejali v Jelenovo, kjer je bila sodnija, ter jih posamezno zaperli v ječo.

Glas o omenjenem ropu na Starigrad se hitro raznese po okolici. Govorica je mnogo dostavila. Pripovedovale so se čudne in strašne reči.

Po bolj oddaljenih vaseh se je govorilo, da so roparji vlomili v grad; v drugih, da so oropali ves grad; in zopet po drugih vaseh se je terdilo, da niso le vsega odnesli, ampak tudi graščinske pomorili ter grad zapalili. Te lažnjive govorice zvé tudi major, graščakinjini brat. Če tudi ni vsega verjel, vendar si je mislil, nekaj bi znalo vendar le res biti. Brez odloga zajaha svojega konja in jezdi proti Staremugradu, da zvé resnico in pomaga svojim, če njegove pomoči potrebujejo. Zelo se razveseli, ko mu vsi grajski pridejo nasproti zdravi in veseli. Zahvalijo se mu priserčno za sočutje ter mu vse natanko pripovedujejo, kar se je med tem zgodilo.

Med drugim pravi sodnik, ki je ravno v gradu navzoč bil: „Naj bolj čudno se mi zdi, da sem med drugimi rečmi našel tudi mnogo latinskih in gerških knjig. Bile so Kláteževa last. Med njimi je tudi Homerjeva Ilijada, katero je Klátež čestokrat prebiral, kakor vé Mihec povedati.“

„Kako je vendar mogoče,“ reče na to major, „da se tako globloko zgubi človek, ki se kratkočasi z branjem tacih knjig! Klátež mora biti poseben človek, če je tudi razbojnik. Za druge mi ni, njega bi pa vendar le rad videl. A lahko bi mislil, da sem ga prišel gledat le iz radovednosti, in da se veselim njegove nesreče. Sel bi ga gledat, ko bi ga zamogel videti tako, da bi me ne zapazil.“

„To se kaj lahko zgodi!“ reče sodnik. „Jutri bodem izpraševal Kláteža in Bolteta. Poleg izpraševalne sobe je izba, iz ktere ju prav lahko vidite in slišite. Nihče vas ne bo zapazil in videl.“

Drugi dan gre major z graščakom k sodniku. Klataža in Bolteta pripeljejo vklenjena v zasliševalno sobo. Graščak šepne majorju: „Viš, tale s černimi, kodrastimi lasmi je Klataž, uni le pa Bolte.“ Na prvi pogled se major zavzame, ogleduje ju nekoliko časa paznim okom, potem pa migne graščaku, da bi šla.

„Veš brate,“ prične major stopivši iz sodnije, „to sta ravno ona roparja, ki sta mene napadla blizo Brezovice, Klataž je oni, ki se je zmano boril ter pokazal, da zna dobro sabljo sukati; drugemu — Boltetu pa je izbil Nikolaj sabljo iz roke. A za-se ohrani, kar sem ti povedal. Reveža sta uže dovolj nesrečna, nehčem ju tožiti ter še bolj nesrečna storiti. Hvala Bogu, da mi je verlega Nikolaja na pomoč poslal. Davnaj sem jima uže odpustil ter storjeno pozabil.“

„To je lepo ljubi moj,“ dé graščak, „prav hvale vredno je. A tvoja velikodušnost jima bode teško več kaj pomagala. Toliko hudobij sta uže storila, da bodeta tudi za to prejela zasluženno plačilo, kar sta hotela tebi učiniti. Res čudno je, kako čestokrat kaka mala okolščina izda po božji previdnosti hudodelnika pravici, dobremu pa pomaga do zasluženega plačila. Oboje se tu očividno kaže. Mladi sernjak te je seznanil s tvojim verlim rešiteljem ter ti dal priložnost, da si se mu skazal hvaležnega ter saj nekoliko poplačal njegovo blago dejanje; ravno oni mladi sernjak je pa tudi brez tvojega prizadevanja spravil razbojnika gosposki v pest, da prejmeta zasluženno kazen. Dà, nad nami čuje neskončna pravica božja, ki pogostokrat uže na tem svetu plačuje dobro, hudo pa kaznuje.“

Spervega je sodnik skoraj vsaki dan izpraševal roparje. Potem je pisal vsem onim sodnijam, kjer so se kedaj tolovaji potikali, posebno pa še onim, ki so jih zasledovale. Uže čez leto so bili roparji v ječi. Med tem se je počasi zvedelo celo njih življenje kakor tudi hudodelstva, koja so učinili. Končavši preiskavo, odposlal je sodnik vse pisma najvišji deželni sodniji, da jih obsodi. Težko so pričakovali v Jelenovem obsodbe.

XIX. Klateževo življenje.

Klatež je bil prav plemenitega in imenitnega rodu. Svoje sedanje ime si je le privzel, da ne bi ga zasačili. Njegov oče je bil visok uradnik in kaj blag in častitljiv mož; njegova mati pa ravno tako blaga gospa. Klatež je bil najstarejši sin; jedna sestra je bila leto starejša, njegov brat pa dve leti mlajši od njega; od družih bratov in sester ste živeli le najmlajši sestri še. Klatež, Vladimir po imenu, je bil že v mladosti prebrisane glave in prav zal dečko. Njegovi starši so ga izrejevali prav skerbno. Komaj osemnajst let starega Vladimira pošljejo oče na sloveče vseučilišče v mesto I. Vse je občudovalo nadarjenega in zalega mladenča, ki se je pa znal tudi slehernemu prikupiti s svojim lepim obnašanjem. Bil je kaj marljiv, in kmali prekosal vse svoje součence. Tudi njegovo vedenje je bilo lepo

in modro. Bil je vsem součencem izgled marljivosti in lepovednosti. Njegovi učitelji in součenci so ga spoštovali in ljubili. Samo jedno napako je imel, bil je sila hude jeze. Tudi je imel prirojeno ošabnost, ki je tim bolj rastla, čim bolj ga je vse čislalo in hvalilo; slepila ga je tudi napčna hlepnost po slavi; menil je, da se mora kot pogumen mladeneč maščevati za vsako razžaljenje. Vendar je več let preživel na vseučilišči brez kakega prepira; prihodnjo jesen je mislil kot doktor prava vseučilišče zapustiti.

Necega vročega poletnega dné gre se svojimi tovariši za kratek čas v bližno vas, kjer so se na nekem lepem, velikem vertu prodajale razne jedi in pijače. Vsi so bili prav židane volje, in skoraj vsak ga je izprašal jeden kozarec čez potrebo. Pri mizi poleg Vladimira je sedel mlad grofič, ki je bil prav šaljiv in bistroumen, a imel slabo navado, da je rad druge dražil in zasmehoval. Nekoliko vinen prične mladi grofič z zbadljivimi besedami pikati tudi Vladimira, kterege je sicer jako čislal; dà, bila sta si vedno najboljša prijatelja. Za Vladimira ni bilo hujšega na svetu, nego tako pikanje in zasmehovanje. Uže tako od vina razgret se kar peni jeze. K nesreči sta bila oba gospodiča oborožena z mečem, kakor je bila takrat navada vseučilišnikom. Vladimir ga pokliče na dvoboj. Skoraj vsi navzoči mu priterdijo, češ, njegova čast zahteva to. Tudi grofič je bil pripravljen.

Podasta se v bližni gojzdič, ki se je poleg verta razprostiral. Nekaj tovarišev ju spremlja,

mislè, k večemu bode jeden ali drugi nekoliko ranen, in stvar bode poravnana. Nekoliko časa se bojujeta. A Vladimir, ki je bil zelo razkačen in kaj spreten v orožji, zabode grofiču meč globoko v persi. Nesrečni grofič zavpije: „Oj, po meni je!“ — omedli, zgrudi se in z milim pogledom na Vladimira izdihne dušo. Vladimir stoji skervavim mečem v roki, nepremakljiv kakor kip, strahu in groze, pred svojim umorjenim prijateljem. Vsi pričujoči mu svetujejo, naj naglo zbeži; nekteri mu dajo tudi potrebnega denarja za pot. Naglo zgine iz družbe, nihče ni vedel, — kam. „O,“ del je kerčmar, „to je žalosten dogodek! Jednega je umorila njegova zabavljivost, drugi bode plačal svojo naglo jezo sè smertjo.“

Oče nesrečnega umorjenega grofiča je bil prav stare grofovske rodovine, neizrečeno bogat in v sorodu z najimenitnejšimi rodovinami po deželi. Oče in mati, kakor tudi drugi sorodniki se jako prestrašijo, ko zvedó o strašni nesreči; vse je milovalo nesrečne starše.

Berzo se je sporočilo vsem sodnijam, naj skerbno zasledujejo morivca. Lepa svota denarja je bila obljubljena onemu, ki ga zasači.

Nesrečni Vladimir je dobro znal, da ni več varen v svojej domovini; zato je hitel čez mejo, kar je mogel. Bežal je berzih korakov po hosti, ki se je poleg neke reke razprostirala. A užè drugi dan zapazi vojake in lovce, ki so s psi dobravo preiskavali. Hitro spleza na neki hrast, ter se skrije med gostimi vejami. Vidi jih sè strahom memo hrasta iti; a k sreči ni prišlo nobenemu na

misel, da bi znal na hrastu biti. Splezal je še le z drevesa ter šel naprej, ko se je bila naredila vže temna noč. Sedaj je prišel na kraj gojzda; moral je po polji dalje popotvati. Le po noči si je upal dalje; po dnevi pa tičal v kakem žitu, ki je pa uže zorelo. Jedinna hrana mu je bilo zernje; pri tem je pa moral celi ljubi dan žejo terpeti. Le po noči se je v kakem potoku napil ter si žejo pogasil. Hodé celo noč pride necega jutra na kraj, kjer so stern uže poželi. Daleč na okoli ni bilo ni gojzda, ni germička; v daljavi pa zapazi tropo konjikov, kojih orožje se je lepo lesketalo v solnčni svetlobi. Nikamur se ni imel skriti; napenja vse moči, da bi jim všel. A široka reka mu zapre pot. K sreči je bilo obrežje visoko; sklonjen se plazi na obrežji poleg reke, dokler ne pride do mostu, pod kterega se skrije. Ker je bila zavoljo hude suše voda majhna, bilo je pod mostom še toliko prostora, da je zamogel stati na suhem. Konjiki pridejo do mostu, sliši jih razgovarjati se. „Čez most nam pač ni šel,“ reče jeden; „saj smo ga imeli vedno pred očmi.“

„Daleč od tod ne more biti,“ reče drugi. „Žepni robeč, ki smo ga med potom našli, je gotovo ujevov; saj so začetne čerke njegovega imena v njem všite.“

„Pač bi me jezilo, ko bi nam odšel,“ reče tretji; „le pomislite, sto zlatov, ki so nanj postavljeni, niso mala reč.“

Vladimir si komaj upa dihati; serce mu strašno bije. Konjiki so se še nekoliko časa razgovarjali, potem pa so odjezdili čez most; on pa je ostal

celi dan pod mostom. Kakor je poprej med žitom na polji žejo terpel, tako ga je sedaj glad mučil. Še bolj pa nego glad in žeja, mučila ga je njegova vest. Spominjal se je strahu, groze in žalosti, ki jo je vzročil svojim ljubim staršem, bratom in sestram. Umirajočega grofiča, njegovo blede obličje, zadnji žalostni pogled in iz rane tekoča kri umorjenega, ktereга je tolikanj cislal, videl je vedno pred očmi. Močno se je kesal strašnega dejanja; toliko da ni žalosti znorel.

Prihodno noč pride Vladimir srečno čez mejo. Sedaj je popotval tudi po dnevi, ker se mu ni bilo več bati, da bi ga prijeli. Proti noči pride v neki terg; zavije jo v prvo krèmo, ki je poleg ceste stala, ter se v gostilni vsede za mizo. Vesel je bil, da bo vendar zopet jedenkrat lahko dobro večerjal ter v mehki postelji spal. Pred večerjo prebira časopise, ki so ležali na mizi. A kako se prestraši, ko v njih najde natančen popis svoje osebe. Sprevidel je, da ga zasledujejo tudi v ptujih deželah, in da ni nikjer varen. Uže so se začeli po stari navadi teržani zbirati k večernim razgovorom; dohajali so jeden za drugim; vendar se ni nihče veliko zmenil za Vladimira. Tudi se je uže precej zmračilo. Preden so pa v gostilni luč prižgali, reče Vladimir kerčmarici, da mu ni nič kaj dobro in misli precej iti v posteljo; naj mu toraj v spalnico prinese nekaj juhe. Napravljen se vleže na posteljo, ne zatisne celo noč očesa, ter vedno posluša, če se kdo bliža njegovi spalnici. Vrata je dobro zaklenil za seboj, in vse pripravil, da skoči skozi okno, ako bi kdo prišel.

„Oj,“ zdihnil je več ko stokrat, „ko bi tudi hudodelstvo ne imelo drugih nasledkov, kakor ta vedni notranji nemir, uže bi bilo dovolj kaznovano, in uže zavoljo tega naj bi se ga varovali!“

Vendar je bilo celo noč vse mirno. Za rano družega jutra plača Vladimir, kar je bil dolžan, ter se odpravi na pot. Upa se le še v samotne vasi. S časoma mu je pošel tudi denar; moral je prodati svoje sreberne ostroge nekemu židovu, kterega je srečal na potu. A tudi s tem ni shajal dolgo. Tudi je bila že zelo obnošena njegova suknja, katero je imel na sebi noč in dan, in v kateri je spal sedaj v prahu sedaj na vlažnem; iz čevljev so uže tudi gledali persti. Nekemu premožnemu kerčmarju v neki vasi ponudi svojo zlato žepno uro na prodaj. Kerčmarju se je čudno zdelo, da ima človek v raztergani obleki zlato uro. A ne reče družega, nego da se ne razume na ure, da ne pozna prav zlata, da mora uro popred pokazati svojemu prijatelju, ki dobro pozna te reči. Vladimir mu tega ne more odreči. Kerčmar pa nese uro naravnost k županu, ki jo precej spozna, ker je bilo v iskalnem pismu naznanjeno, da ima Vladimir tako in tako žepno uro. Zupan vzame hitro nekaj krepkih mož sè sabo ter hiti ž njimi proti kerčmi, da zgrabijo morivea. Vladimir zapazi skozi okno može, ki so se naglih korakov bližali kerčmi, precej si misli, kaj bi znalo to pomeniti, ter berzo zbeži skozi stranska vrata v bližni gozd. A ure ni videl nikdar več.

Vladimiru se je sedaj prav hudo godilo. Na begu in v ptuji deželi brez denarja in prijateljev pač ni vedel, kaj bi počel, kam se del. Mislil je

na to, da bi se kje ponudil za pisarja; a ker so ga zasledovali po opisovalnih listih, ogibal in bal se je že od daleč uradnij. Mislil je tudi, da bi se šel kam rokodelstva učiti, če tudi je bil imenitnega rodu in uže odraščeni; a kaj, ker ni imel kerstnega lista, bilo bi sumljivo in nevarno to za njega. Najraje bi bil postal vojak; pa se je bal, da ne bi ga spoznali ter gosposki izročili. Od dneva do dneva je čutil bolj živo, kako strašne nasledke ima sleherni hudodelstvo. „Nesrečnejši sem nego najubožnejši berač,“ zdihoval je čestokrat. „Saj sme od hiše do hiše prositi, a jaz tega ne smem. Moja nagla jeza me je pahnila v to neizmerno nesrečo; ne znam si več pomagati.“

V take in jednake misli zatopljen gre nečega dne po hosti ter sreča voznika, ki je se svojim vozom obtičal v blatu. Voznik si zastoj prizadeva, da bi spravil voz iz blata. Ko ga Vladimir zapazi, naglo priskoči ter mu pomaga voz iz blata izriniti. Voznik se zahvali postrežljivemu mlademu možu, in ker vidi, da je slabo oblečen, podari mu tudi nekaj novcev. Vladimir, sin bogatih staršev, je malega daru zelo vesel. Gredé naprej po gojzdu pride do neke kerčme, ki ni bila kaj prijazna in bolj podertiji podobna; a lačen in žejen, kakor je bil, stopi vendar vanjo, ter si reče prinesiti kruha in vina. Med tem stopi v kerčmo mož v lovski obleki in s puško na rami; vsede se drugi konec mize ter Vladimira dolgo pazljivo gleda. Vladimiru, zapazivšemu to, bilo je tesno pri srcu. Mož v zeleni obleki namigne kerčmarju, naj gre iz sobe, potem pa reče Vladimiru: „Poznam vas dobro; tudi znam, kaj ste učinili. Na vašo

glavo je razpisano lepo plačilo. A mene se vam ni treba bati; marveč me bode še zelo veselilo, če vam zamorem s čim ustreči. Saj bi me vi tudi imeli poznati. Gotovo se še spominjate rajnega mizarja Valentina, ki je poleg vaše hiše bival. Saj ste kot mali deček čestokrat prišli v njegovo delavnico, ter tam za-se in za gospodične sestre izdelovali mnogo-verstne igrače iz lesa. Jaz sem njegov sin.“ Vladimir se začudi in pravi: „Peter si ti, moj nekdanji tovariš?“

„Ravno ta sem!“ priterdi Peter.

„A za božjo voljo,“ reče Vladimir, „kako si prišel sem, — in v taki obleki?“

„Jednaka nepremišljenost, kakor vas, primorala je tudi mene, da sem moral zapustiti najino skupno domovino.“ Vladimir ga poprosi, naj mu pove, kako je živel in kaj se mu je pripetilo.

„Ko sem odrasel, vzeli so me k vojakom,“ prične Peter. — „Bil sem dvakrat v vojski ter prejel zlato svetinjo za hrabrost. Moj stotnik me je imel prav rad in vzel za svojega strežaja. Moja lepa pisava mi je kaj prav prišla. Po stotnikovem prizadevanji sem si zaslužil s prepisovanjem vsaki dan kaj denarja. Dobro mi je prišel; za vse to sem se imel zahvaliti le našemu verlemu učitelju, ki je znal svoje učence poučevati tako dobro v lepopisji. Saj ga poznate tudi vi; saj vas je hodil na dom učiti. — Vse bi bilo dobro in prav, da bi se le ne bil udal nesrečni igri. Neeega dne mi izroči svoto denarja, — bilo je osem in dvajset goldinarjev — naj jo nesem nekemu kupcu. Tovariši me zgrabijo k igri. Ves svoj denar sem zaigral do zadnjega

novčiča. Mislé da zaigrani denar, dá še več nazaj dobim, prišel sem z izročnim mi denarjem igrati. Mesto da dobim svoj denar nazaj, zaigral sem tudi tega do zadnjega krajevarja. Kaj mi je bilo početi? Skoraj sem obupal; strahu pred kaznijo pobegnil sem od vojakov. V domači deželi mi ni kazalo ostati, da me ne zasačijo; za to sem pobegnil na ptuje. Preživel sem se deloma kot mizarski pomagáč, deloma kot dninar zlasti po leti za časa žetve. Na jedenkrat pa pride povelje, da se imajo vsi beguni izročiti gosposki. Nisem bil več tú varen. Za denar, ki sem si ga bil prihranil, kupil sem si puško, lovsko torbico in drugo potrebno orodje ter postal tatinsk lovec. Res je to slabo, nevarno življenje; a kaj družega sem hotel početi?“

Tudi Vladimir je sklenil v svojem obupnem položaju, da postane tatinsk lovec. Peter, uže od mladih nog njegov prijatelj, mu sicer odgovarja in reče: „To ni za vas; jaz sam, ki sem vendar dela in terpljenja vajen, poprijel bi se raje zopet svojega rokodelstva, ko bi mi le mogoče bilo.“ — „Če me s temi besedami hočeš le odpraviti, seveda se moram udati; če tudi bi mi težko delo. Saj veš, Peter, da sem ti bil od mladosti dober prijatelj. V strašni sili sem in ne znam si pomagati. Prosim te, usmili se me, in vzemi me sè sabo; grozno mi vstrežeš.“

„Če je taka,“ — reče Peter, „rad vam vstrežem. Vaši stariši so moji bolni materi, revni vdovi, veliko dobrega storili. Tudi vi sami ste mi, revnemu dečku, marsikak novčič podelili, in marsikako vašo še dobro obleko sem jaz nosil še dolgo. Nikoli ne bom pozabil tega. Sam sem sicer reven ter se

živim nepoštenim potom; a proti dobrotnikom vendar nisem nehvalčen. Če si za sedaj ne veste drugače pomagati, pa idite v božjem imenu z mano.“ — Vladimir je bil tega prav vesel. „A imeni morava spremeniti,“ reče Vladimir, „da naju ne bodo tako lahko zasačili. Od sedaj te bodem imenoval Bolte, jaz pa, ker se moram po svetu potikati in klatiti, hočem se imenovati Klatež.“ Peter je bil s tem zadovoljen. Od sedaj sta skupaj živela.

XX. Klatežovo in Boltetovo življenje.

Bolteta so dobro poznali po mnogih samotnih keremah in kmečkih hišah, ki so stale v hosti ali pa poleg hoste. Kmetje niso sovražili tatinskih lovcev, ker jim je divjačina škodo delala po polji. Bolte je preskerbel Klatežu puško; tudi za jed in prenočišče mu je skerbel. Res je moral sedaj Klatež, ki je v tapeciranih sobah odrastel, imel vedno dobro hrano ter bil vaju le s srebernimi žljicami jesti, potikati se le po umazanih sobah, jesti z leseno žljico slabo pripravljena jedila, in spati na goli slami. „In vendar bi rad vse svoje žive dni,“ rekel je čestokrat Boltetu, „jedel nezabeljen in neslan močnik, ter spal na goli slami, da bi si le odvalil od serca težo, ki jo čutim zavoljo storjenega umora.“

Klatež in Bolte sta bila kaj spretna lovca. Postrelila sta mnogo divjačine. Ljudje so od nju

kupovali divjačino ceno, ter jo drugim prodajali. To se je pa kmali zvedelo; dotični so bili ostro kaznovani; od slej se ni hotel nihče več ž njima pečati. Z ustreljeno divjačino nista vedla kam, in pričela sta pomanjkanje terpeti. Klatežu je silno težko delo, da je moral hoditi raztergan in umazan, ker ni imel srajce, da bi se preoblekel. Pričela sta napadati popotnike. Ravno za tega časa sta napala ter hotela oropati brata Starograjske gospe. Klatež bi se bil rad preskerbel z novim platnenim perilom, ktereга je mislil najti v potni torbici. Čez nekaj časa po tem naleti Klatež v hosti na graščinskega lovca. Lovec mu puško nastavi in zakriči: „Stoj! ali te pa ustrelim!“ A Klatež ga prehiti in tako nevarno zadene s kroglo, da je moral mož čez nekaj dni umreti. Drugi umor ga je ravno tako pekel kakor prvi. V obupnosti zapusti z Boltetom to okolico za vselej.

Klatež pride sedaj sè svojim tovarišem v zaraščeno gorovje, kjer so bile razvaline razrušenega gradú. Ta kraj, poln stermečih pečin in temnih gozdov, mu jako dopade. Stikal je po cele dni po razvalinah podertega gradú, našel v njem dve skrivni nepoškodovani bivališči ter si jih izvolil za svoje stanovanje. Tudi Boltetu je bilo prav; bil je vselej zadovoljen s tem, kar je Klatež naredil. Bil mu je ndan iz celega serca; iz hvaležnosti mu je bil zvest služabnik. Pri vojakih se je naučil kuhati in prati; pri svojem stotniku kot služabnik pa vsega, kar postrežbo zadeva. Bil je nesrečenemu Klatežu lepa pomoč; zanj je delal, pehal se in kradel.

V neki samotni kerčmi sredi hoste se je Bolte seznanil z Joštom. Vzela sta ga v svojo družčino; a mu le malo zaupala ter ga imela le za prodajalca ustreljene divjačine. Jošt je moral divjačino prav cenó prodajati, in še od tega denarja, kar ga je dobil, zapil je polovico, ter rekel da ni več skupil. Klatež in Bolte sta zopet terpela hudo pomanjkanje in zopet sta oropala sem ter tje kakega popotnika. Necega dne vidita Jošt in Bolte, da se lepa kočija skozi gozd pelje. Jošt pregovori Bolteta, da jo napadeta. A kupca, ki sta sedela v njej, bila sta dobro oborožena ter se hrabro branila. Roparja sama sta prišla v nevarnosti ter bila vesela, da sta jo odnesla le s kervavima glavama. A tudi jeden kupcev je bil tako hudo ranjen, da je čez nekaj dni umerl zavoljo ran. Ko Bolte to zve, prestraši se silno, ter britko joka; Klatež mu je pa ostro prepovedal, kedaj več napasti z Joštom kakega popotnika. Pa tudi priložnosti k temu ni bilo. Popotniki, ki so kaj imeli pri sebi, ogibali so se skerbno tega kraja; tudi vojaki so pogostokrat ta kraj obhodili in preiskavali, da bi bila cesta bolj varna.

V sili sta si bila Bolte in Jošt nekaj družega izmislila. V temnih nočeh sta sem ter tje vlomila po okolici v kako hišo; Jošt je popred vse dobro pozvedel in ogledal. Klatež jima sicer ni branil tega, a znjima ni šel nikoli. Le jeden pot ju je ne pričakovaje nagovarjal, naj žnjim vlomijo v bivališče Leskovškega župnika. Bolte se temu kaj začudi, in to tem bolj ker so imeli denarja in drugega potrebnega zadosti. Celó Jošt znaaje z glavo in

pravi: „Leskovški župnik je bajé zeló učen, a denarja nima, ker vse ubogim razda. Pri njem nimamo kaj iskati.“ —

Klatež se nasmeja in reče: „Jaz mislim tam dobiti večje zaklade, kakor vidva mislita; a morata mi pomagati, da si jih prisvojim še nocoj.“

Lahko so prišli v župnikovo stanovanje, ker so bila vrata le slabo zaklenjena. Župnika ravno, kar je Klatež dobro znal, — ni bilo doma. Stara kuharica se v svoji dobro zaklenjeni stanici niti ganiti ni upala. Klatež je šel sè svojima tovarišema naravnost v župnikovo knjižnico, izbral si nekaj knjig in ž njimi napolnil vse svoje žepe, druge je pa tovarišama izročil, naj mu jih neseta.

„Zakaj pa samo drobne in male knjige izbirate?“ reče Bolte; „Raje si onih-le velikih in debelih naberite, saj vam jih rad nesem.“ —

„Kaj ne, Bolte,“ — reče smeje se Jošt; — „ti meniš, da je s knjigami tako, kakor pri živini; kjer seveda vol več velja nego tele.“ — Tudi Klatež se tem besedam smeja, veli jima, naj se ne dotakneta drugih reči, ampak berzo odideta. Prav zadovoljen je bil s knjigami, ktere je našel. Bolte in Jošt sta se pa pritožila in godernjala nad tem; da sta le kup knjig a nič denarja pri župniku dobila. A Klatež ju ostro zaverne: „Molčita! Zagotovim vaju, da so mi ljubše te knjige, nego vama tisoč goldinarjev.“ Od tod je imel Klatež svoje knjige. Kar je bilo posebnega pri tej tatvini, bilo je to, da je Klatež toliko denarja položil na mesto, kjer so stale knjige, kolikor so bile vredne; tega seveda nista vedela. Ta rop je razodelo župnikovo

ime, na knjigah zapisano. Mihea še ni bilo zraven; prišel je še le nekaj časa pozneje v njih družbo.

Klatež se je v svojem žalostnem položaju čutil od dne do dne bolj nesrečnega, če tudi se je z branjem kratkočasil. Grozno ga je pekla vest zavoljo njegovih hudobij, posebno pa dvojnega umora. Tudi mu je težko delo, da uže ni toliko let nič slišal o svojih ljubih starših, bratih in sestrah.

Necega dne pride Bolte v hosti na kraj, kjer je bilo več hrastov posekanih. Mladeneč rudečih lic je lušil skorjo od hrastov. Bil je strojarski pomagač iz Jelenovega. Bolte ga nagovori. Oba spoznata po govorjenji, da sta rojaka. Bojij na tanko se pogledata. „Bog s tabo!“ vsklikne veselo Bolte. „Kaj me več ne poznaš, France? Saj sva bila nekđaj součenca. Jaz sem Peter, sin mizarja Valentina, vašega soseda.“ Tudi France ga spozna ter veselo pozdravi. Bolte ga skerbno poprašuje po svoji materi, bratih in sestrah. „Vsi še živé,“ odgovori France; „a ne morem ti dopovedati, kako jih je žalilo, da si pobegnil od vojakov. Mati so skoraj žalosti umerli; v jednom letu so se postarali za deset let.“

Bolte si obriše solze, ki so mu v oči stopile, ter popraša še po drugih sorodnikih, znancih in prijateljih, seosebno pa še po starem učitelji. „Ta je še pri vsi svoji visoki starosti vedno zdrav in vesel; drugih znancev je pa uže mnogo pomerlo,“ reče France. Potem ga popraša po Klateževi družini; a mu ne pove, da tudi Klatež tu živi. „Ž njimi je žalostna, da se Bogu usmili!“ reče France. „Vse njih strašne nesreče je kriv Vladimir, najstarejši

sin, ktereга je nekđaj vse tolikanj hvalilo in čislalo, zavoljo ktereга je vse blagrovalo starše ter brate in sestre. Sè svojim umorom jim je nakopal veliko sovražnikov, ter pripravil ob prijaznost nekdanjih imenitnih prijateljev. Saj veš, kaj je storil v dvoboji! Njegov blagi oče je žalosti umerl, in kmali za njim je šla tudi njegova mati v hladno zemljo. Njegov brat je prav pošten in spreten uradnik; a zavoljo njega ne dobi stalne službe pri uradu; najstareja sestra je omožena; a tudi ta možitev bi se bila znabiti razderla, ko bi ne bila zaročena uže trikrat oklicana, ko se je zvedelo o dvoboji. Znaš si misliti, da je bila ženitnina le na tihem in kaj žalostna. Njegovi najmlajši sestri ste kaj pobožni, zali gospodičini; a težko se bote po svojem stanu omožile. Lojzika gospodini svojemu bratu; Milka je pa pri svoji omoženi sestri. Stari grof še ni pozabil žalostne smerti svojega sina; huđuje se še vedno sè svojimi mogočnimi prijatelji ne le čez Vladimira ampak tudi nad njegove brate in sestre. Seveda to ni prav; kajti oni niso vzrok hudobnega dejanja svojega brata. A svet je uže tak. Vsi sosedje pa iz serca omilujejo nesrečno rodovino — tudi Vladimira.“

Verli pomagač poprašā sedaj tudi Bolteta, kako se mu godi; zapazil in spoznal je precej, da je Bolte tatinsk lovec, kar tudi ni tajil. Francetu se v serce vsmili, za to ga prične svariti in opominjati. „Pusti, pusti lov,“ reče mu med drugim, „preživi se raje pošteno z dervarstvom. Tatinski lovci pričnejo radi tudi ropati, in od ropa je le še jeden korak do morivea.“

Bolte je globoko zdihnil ter se poslovil od svojega starega znanca. Urnih korakov hiti h Klatežu ter mu pové vse, kar je ravno slišal. Klatež se zelo prestraši. Milo se razjoče, ko sliši, da so mu starši pomerli, in serce mu hoče razpočiti za voljo žalostne osode, ki jo je vzročil svojim bratom in sestram. „Vse te neizrečene nesreče sim jaz kriv,“ zdihoval je; „jaz sem pač najnesrečnejši človek na svetu! O, koliko hudega vzroči jedno samo hudo dejanje! In kako lahko se ga človek obvaruje, če se ne uda strastim ter jih kroti!“

Do sedaj je še vedno menil, da se bode tekom časa vse pozabilo, in da bo zopet smel verniti se v svojo domovino. Sedaj pa je terdno sklenil, da se z Boltetom preseli v Ameriko, kjer ga ne bode poznala ni živa duša. A znal je tudi, da je za to treba mnogo, mnogo denarja. Sedaj mu šine v glavo nesrečna misel, napasti Starigrad. Sčasoma si je menil v Ameriki toliko denarja pridobiti, da bode okradeno graščaku povernil. —

Posvetuje se o tem tudi z Boltetom, ki mu priterdi. Ta pridobi še Jošta in Mihca. Klatež se je pri tem osobito zanašal na Mihca, ki je znal dobro ključavnice odpirati. Uže so se odpravili, da dogovorjeni rop izverše; a jim je spodletelo ter s tem bilo konec njih ropanju.

XXI. Klateževa obsodba.

Sišja sodnija je poterdila obsodbo vseh štirih jetnikov. Kakor hitro je sodnik prejel poterdilo, podal se je sè svojim pisačem in beriči v temenkasto, starinsko sodno dvorano, kjer so bili porotniki uže zbrani, in mnogo drugih ljudi.

Najpervo pripeljejo Klateža. Vse je bilo tiho po dvorani, ko po svoji navadi moško in dostojno stopi v dvorano. Videlo se mu je, da je bil nekdanj lep mož, če tudi mu je lice nekoliko obledelo in vpalo zavoljo nerednega življenja in dolgega zapora v ječi. Sodnik mu prebere obsodbo, da mu bode zavoljo ropa in dvojnega umora odsekana glava z mečem.

Mirno posluša nesrečni Klatež svojo obsodbo. Ko sodnik z branjem konča, reče mu: „Gospod sodnik! pravična je obsodba, ki ste mi jo prebrali. Nisem tudi drugače pričakoval, rad se podveržem kazni. Ker sem svoje dolžnosti do ljudi in Boga zanemarjal, hočem svojo slednjo dolžnost dopolniti in voljno dati svoje življenje, da zadostim za svoje hudobije ljudem in Bogu, časni in večni pravici.“

„Ljubi gospod sodnik!“ govori dalje; „dobro vam je znano moje življenje. Zna!i ste si preskerbeti moja spričevala iz vseučilišča. Sprevideli ste iz njih, da sem se dobro učil in lepò obnašal. Da, smem terdit, da je bilo moje življenje brez graje, izvzemši moje hudo nagnenje k nagli jezi. Lahko bi bil sedaj tudi jaz tak imeniten uradnik, kakor

ste vi. A moja nagla jeza, katero bi bil s pripomočki svete vere lahko krotil, pokvarila mi je vse ter me pahnila v toliko nesrečo. Zagotovim vas, da nisem imel več miru od onega trenutka, od kar sem umoril svojega prijatelja od mladih let. Ono hudobno dejanje bilo mi je pred očmi noč in dan; vzročilo mi, da po cele noči nisem zatisnil očesa, ampak zdihoval in milo jokal. Ker mi je takrat vino segrelo mojo vročo kri še bolj, sklenil sem, da ne pokusim več vina. Ta sklep ni bil sicer posebne važnosti; vendar le sem ga zvesto spolnoval. Še bolj terdno pa sem bil sklenil, da ne bodem nikoli, nikoli več prelival človeške kervi. Ta svoj sklep sem pa žalibog na grozoviti način prelomil. Sicer sem se le branil takrat, ko sem ustrelil lovca. V naglosti, brez premislika sem to storil. A vse to me ne opraviči. Lovec je dobil od gosposke ukaz, da polovi tatinske lovce in druge sumljive osebe. Vedel sem dobro, da tudi jaz tako živim, in da me ima pravico prijeti. Ne bil bi se smel gosposki ustavljati, ampak udati služabniku pravice. Objokoval sem nesrečneža, in drugi umor mi je ravno tako vest težil kakor prvi. Bog mi je priča, da me je primoral le glad in najhujša sila, da sem napadal ljudi. Škerbno pa sem pazil, če tudi sem jim grozil z orožjem, da ne bi koga ranil ali celo umoril.“

„V tihi gozdni samoti sem premišljeval čestokrat svoje življenje. Pusti, temni gozd je prilegal mojemu čmernemu srcu, in razvalina starega gradu mi je bila podoba moje zgubljene sreče. Čestokrat sem v tej samoti, — kar bi se od roparja in mo-

rivca ne pričakovalo, — k Bogu zdihoval ter ga prosil milosti in usmiljenja. Še bolj pa me je peklo moje pregrešno življenje v samotni ječi. kjer mi je bila bližnja smert in večnost vedno pred očmi.“

„Vsevedni Bog,“ vsklikne, „Ti veš, kako zoperno mi je bilo roparsko življenje! Kaj strašnega je, živeti med divjo zverino, ne upati si brez smertne nevarnosti med ljudi, nikoli se ne ž njimi veseliti in razgovarjati; terpeti lakoto, prenašati vročino in mraz, živeti v vednem strahu, da v vednem boji z ljudmi. Človek pri zdravi pameti si ne bo nikdar izvolil takega življenja; le nespamet in hudodelstvo, kakor mene, zamore ga k temu prisiliti. Tako življenje je že samo na sebi strašna kazen, ko bi se tudi ne bilo bati verig, ječe in smertne kazni. In kaj je še vse to proti červu, ki noč in dan g'oda v sercu! Sedaj, hvala Bogu, bode prestrižena nit mojega življenja! Da bi le takó sramotno ne koučal svojega življenja! Da bi me vsaj te dušne muke ne spremile tudi na oni svet; naj bi me le v večnosti ne čakalo še huje terpljenje!“

Po teh besedah obmolkne nekoliko, potem pa spet začne: „Ne bil bi verjel v mladih letih, ko so me stariši, bratje in sestre, učitelji in prijatelji čislali in ljubili, da bodem moral tako sramotno na morišči pod rabeljnovó roko skleniti svoje življenje. O, koliko zaupanje so stavili v mene, svojega nad polnega sina, moji ljubi starši, moj skerbni oče in pobožna mati! Kolikanj so me ljubili brat in sestre! Koliko veselje je bilo v hiši, ko sem prišel na počitnice ter jim pokazal svoja dobra spričevala! Prizadevali so si, kar je bilo moč, da

mi napravijo kako veselje! To je strašno!“ zdihnil je globoko in solze so se mu po lici uderle: „hvala Bogu, da moji ljubi starši niso doživeli moje sramotne smerti!“

Prevelike žalosti ni mogel več govoriti. Slednje zopet reče: „Blagi sodnik! ravnali ste z menoj usmiljeno in blago; prizadevali se, da mi zljajšate žalostni stan v ječi, kolikor je bilo mogoče. Da, še rešili bi me bili radi, ko bi bilo to mogoče. Znam, da vam vaša dolžnost ni pripustila tega. Imeli ste usmiljenje in sočutje z menoj. Tudi sedaj vidim lesketati v vaših očeh solze, če jih tudi skušate prikriti. Bog naj vam poplača vaše usmiljenje. Hvaležno bi vam poдал rokó; a nečast bi bila za vas, seči v roko tolovaju in morivcu. Naj vam le z besedami izrečem svojo priserčno zahvalo!“

„Vaša nezasluzena dobrotljivost proti meni daje mi pogum, da vas še nekaj prosim.“

„Najprvo vas prosim odpuščenja, da sem dopernašal ravno v vašem okrožji hudodelstva in vam tako vzročil toliko dela, pisarij in sitnosti, ko ste uže tako z delom preobloženi; ta čas bi bili lahko bolje obernili. Vendar vam z lažjo in tajejem, kakor ste sami uže rekli, nisem težil ter množil vašega uže tako zeló težavnega opravila.“

„Drugíc vas prosim, da prosite odpuščenja v mojem imenu žlahtnega gospoda in gospo na Staremgradu, da sem jú iznemiril in prestrašil sè svojim namenjenim ropom. Zagotovite ju, da ni bil moj namen, poškodovati telesno koga ali celó umoriti. Za to tudi pijanemu in nespametnemu Joštu nisem

pustil orožja sè saboj vzeti. Mislil sem izveršiti rop le z grozenjem in strahom, ali pa, ko bi se dalo, čisto na skrivnem. Moj namen je bil le, da si prisvojim toliko denarja, da mi bode mogoče ločiti se od Jošta in Mihea za vselej, z Boltetom pa poskusiti svojo srečo v drugem delu sveta. Menil sem sčasoma denar zopet poverniti; imel bi ga bil le kot prisileno posojilo. Sedaj seveda sprevidim, kako nepametno je bilo, misliti to. Namenjen rop je bil ter ostane hudodelstvo; nočem ga izgovarjati. Tudi bi mi nič ne pomagalo; moja osoda je odločena; jaz sem k smerti obsojen nesrečnež. Samo to želim, da bi me ne imeli za hudobnejšega nego sem res.“

„Imam še tretjo prošnjo, ki mi jo nikar ne odrecite. Znanu vam je, da sem si le privzel svoje sedanje ime. Ker sem se moral, pregnan iz svoje domovine po svetu potikati in klatiti, dal sem si ime Klatež. Za božjo voljo vas prosim, ne postavite mojega pravega imena v mojo tiskano obsodbo, anupak imenujte me le po imenu, pod katerim sem doprinašal svoja hudodelstva. Jeden brat in tri sestre še živé. Brat in jedna sestra sta bila uže odraščena, verlo odgojena, prav pridna in pobožna, ko sem zbežal. Mlajši sestri ste bile še majhni; a kaj ljubki in nadepoljni deklici, ko sem ju videl zadnji-krat. Vse je jako vžalil moj dvoboj in pa smert naših preljubih staršev, katero sem vzročil s tem. Če tudi sem jim z umorom v dvoboju nakopal veliko žalost in sramoto, vendar le v očeh sveta zavoljo krivega zaumena o časti umor v dvoboju ni nič proti razbojnemu umoru. Do smerti bi jih žalilo, ko bi čitali po časopisih, da je njih brat kot

morivec in razbojnik pod rabeljnovu roko končal svoje življenje! O, obvarujte, — prosim vas še jedenkrat, tolike žalosti in sramote, ki bi jih vžalila do smrti, nedolžne sorodnike, katerim je bila vedno skerb za dobro ime. Da pa ne bi bil razžaljen kak pošten človek tega imena s tem, da sem si prisvojil po krivici njegovo ime, pristavite v sodbi, da ni bilo to moje pravo nego le izmišljeno ime, in da sem delal pod tem imenom svoja hudodelstva.“

„Tudi vas prosim, da mi dovolite še jedenkrat govoriti z nesrečnim Boltetom. Je sicer priprost in malo izobražen mož ter morivec in ropar kakor jaz, a zvesta in udana mi duša, kakoršnih se po svetu le malo nahaja. Revez bi bil lahko dobil sto zlatov, in zraven tega kot vojaški begun in tatinski lovec tudi pomiloščenje, ko bi bil mene izdal; a ni storil tega nego se me je v potrebi usmilil. Njegova zvestoba in udanost do mene mu je največ vzročila njegovo sedanjo nesrečo. Moja vest mi očita, da nisem zvestega človeka napeljeval k boljemu. Dovolite mi toraj, da ga vidim še jedenkrat, preden se na morišči snideva. Rad bi se mu še slednjikrat zahvalil za vse, kar mi je storil; rad bi mu pa tudi goreče priporočil, naj obžaljuje svoje hudobije, da bode vsaj srečno, — če tudi sramotno umerel, Mislim, da ga bodo še najbolj ganile moje besede, ker me ljubi in čisla.“

„Slednjic vas še prosim, preskerbite mi dobrega spovednika, da se z njegovo pomočjo spravim z Bogom. Žalibog da že več let nisem hodil k službi božji; se svojimi hudodelstvi in pregrešnim življenjem sem se sam izključil iz družbe vernih. Če

tudi sem dolgo po nekerščansko živel, bi vsaj rad krščansko umerel.“

„To je tudi moja goreča želja!“ reče sodnik, obljubi mu vse njegove prošnje izpolniti, ter mu poda roko. Klatež ga sè svojimi velikimi črnimi očmi milo pogleda, stisne mu roko ter se naglo oberne. Odpeljejo ga v za to pripravljeno sobo, da se pripravi za smert in daljno pot v večnost.

XXII. Bolte v ječi.

Bolte je preživel v ječi dneve v tihi žalosti. Skozi majhno, z debelimi železnimi križi dobro zavarevano okno je videl ravno na bližnjo cerkvico. Prijetno in milo zvonenje zvonov ga je globoko ganilo. Slišal je v svojo temno ječo prijetne glasove lepo ubranih orgelj in petje marsiktere mu dobro znane pesmi. Bil je prežalosten, da bi bil tudi z drugimi pel; a goreče je molil, premišljeva je pomen posameznih besed pesmi sè solznimi očmi. Pokopališče poleg cerkve z mnogobrojnimi križi in spominki je vzbujalo resne misli v njem; kedarkoli je videl koga pokopati, preletela ga je groza, ker se je spomnil, da bode moral tudi on v kratkem umreti. „Oj,“ mislil si je, ko je videl necega dne otroke milo zdibovati in plakati na gomili njih matere, „kako bode pač moji materi pri serci, kedar bodo zvedeli mojo sramotno smert!“ Sklenil je pred smertjo še jedenkrat pisati svojeje

materi; a glej, nepričakovaje je dobil od svoje matere pismo nekaj dni pred obsojenjem. Glasilo se je takole:

Preljubi sin!

Noč in dan sem zavoljo tebe v skerbeh, in preveliko žalosti ne morem ni jesti ni spati. Zvedela sem, da si v Jelenovem v preiskavi, da so iz Jelenovega naši sodniki naročili, naj jim sporoči, kako si se obnašal doma. Tukajšna sodnija je sporočila, da si se kot deček in mladenec lepó vedel, da si bil vedno miren, priden in delaven, da si se pri vojakih verlo hrabro boril za domovino ter prejel sreberno svetinjo. Seveda tudi niso zamolčali, da si zaigral oni stotnikov denar ter potem pobegnil od vojakov. A omenilo se je tudi, da se je denar povernil uže zdavnaj, in ker se pričakuje v kratkem obeno pomiloščenje vsem ubeglim, bodeš se smei verniti zopet v svojo domovino, kakor hitro te spozna sodnija nedolžnim, kar se gotovo pričakuje gledé na tvoje poprejšno obnašanje.“

„Tega sem se tudi jaz nadjala, ljubi Peter. Ker nisem iz Jelenovega o Tebi nič več zvedela, nadjala sem se, da Te je sodnija spoznala nedolžnim ter izpustila. Rekla sem sama pri sebi: Svojega Petra sva z rajnim možem izredila pobožno in kerščansko. Res ga je strast do igre zapeljala k tatvini, a to je bila njegova prva in zadnja zmota, v večje pregrehe in hudobije gotovo ni zabredel. Tako sem si mislila ter molila noč in dan za Tebe. Ko se je tu po mestu kakor tudi po časopisih razglasilo splošno pomiloščenje, trepetalo je veselja

moje serce, in pričakovala sem sleherni dan onega srcénega arenutka, da Te bom objela in na svoje materino serce pritisnila.

„Kmali potem me je obiskal sosedov France, nekdanji Tvoj součenec, prišedši iz ptujega, kjer se je izučil strojarskega. Solze so me oblile, videti v sobo stopiti cvetočega in lepo oblečenega mladénca. Uže sem slišala, da bo prevzel delavnico po očetu in se ravno ženi. „O, da bi vendar tudi moj Peter kmalo domu prišel,“ rekla sem mu, „ter se lotil rokodelstva svojega rajnega očeta.“

„Jokaje pa mi France pové, da si še vedno zapert v Jelenovem, ker Te dolžé ropa in umora, in da vse meni, da Te bodo ob glavo deli. Hotel Te je obiskati v ječi; a nihče bajé ne sme k Tebi. Če Ti želim pisati, rekel mi je, naj Ti berzo pišem, drugače Ti list težko še živeman dojde.“

„O preljubi Peter, kaj naj mislim, kaj naj rečem o Tebi? Jaz mu nisem mogla verjeti. Ni mogoče, rekla sem, da bi bila s pokojnim možem svojega sina izredila za razbojnika in morivca! Toliko da nisem žalosti umerla! Tvoj brat Janez, ki je tesar in uže oženen, kakor tudi tvoja sestra Micika, ki se je tudi že omožila in je kaj srečna v zakonu, tudi nista hotela tega verjeti. Slišati to žalostno vest o Tebi, prihitela sta oba, da bi me potolažila. Oba, zlasti pa Micika, sta mi prigovarjala, naj se nadjam najboljšega.“

„Dà, res še nisem obupala. Vedno še mislim, da si se pošteno preživel sè svojim rokodelstvom na ptujem, in da boš v kratkem domu prišel kakor drugi rokodelski pomočniki, oženil se in podpiral

v starosti svojo uže blizo sedemdeset let staro mater.“

„O, preljubi sin, ne morem Ti zamolcati, da sem preživela marsiktero bitko uro, odkar si vojaško zastavo in domovino zapustil. Grozna tuga je terla moje srce. Vedno sem mislila in skerbela, da povernem stotniku ukraden denar. Predla sem noč in dan ter se solzami močila prejo. Ščedila sem, kar je bilo mogoče, in si pritergovala potrebnega živeža. Kakor hitro sem prihranila polovico svote, nesla sem jo stotniku. Bil je prav prijazen do mene in mi rekel: „Nesrečni Peter! prav smili se mi! Bit je pogumen vojak in zvest strežaj; smel sem se nanj zanesti. Ko bi le nesrečne igre ne bilo. A vem, da bi se ne bil dotaknil denarja, ko bi mu ga bil zasečatil. Ni bilo prav, da sém mu tako denar izročil. Nespametno je igravcu denar izročiti, ker se mu s tem da priložnost k tatvini. O, naj bi mi bil le svojo nezvestobo odkricosereno obstal: istinito odpustil bi mu bil, ker bi si bil lahko s prepisovanjem zaslužil zaigrane novce. Ker sem bil tudi jaz kriv njegove nezvestobe, je prav, da tudi jaz nekaj zgubim.“ Stotnik mi je odpustil drugo polovico denarja, tolažil me ter se poslovil preprijazno od mene.“

„Tako sem ta dolg poravnala. A še več sem za Tebe storila, ljubi Peter. Lahko bi bila prodala mizarsko orodje in druge reči prav dobro, a vse sem Ti prihranila. Zraven tega sem Ti prihranila še lepo svoto denarja, ktereга sem dala na obresti v hranilnico, da bodeš imel kaj v roke vzeti, ko bodeš pričel svoje rokodelstvo vernivši se iz ptujega.

A, kaj pravim! O, znabita me vendar le prekani moja sladka nada! O Peter, Peter, ko bi znalo vendar le res biti, da Ti bo rabelj odsekal glavo, prosim Te jedino to, skerbi za izvčičanje svoje revne duše ter se spokeri iz celega serca! Saj meni si bil že dolgo zgubljen in mertev! Skerbi, da bodem vsaj na onem svetu kedaj reči zamogla, kakor je rekel oče svojemu zgubljenemu sinu: „Ta le moj sin je bil mertev, pa je zopet oživel, zgubil se je, pa se je zopet našel.“

„Sedaj pa, ljubi Peter, naj Te spremlja Bog, naj Te varuje v življenji in smerti! Lahko si misliš, da sedemdeset let stara ženica in pisanja nič kaj vajena, sama ne bi bila mogla tako dolg list napisati. Tudi pisava Ti kaže, da ga nisem lastnoročno pisala. Gotovo Ti je še pisava znana. Tvoj nekdanji učitelj, osemdesetletni starček, ga je pisal v imenu Tvoje skerbne matere. Od jutra do poldne sva sedela skupaj; pisal je solznih oči, kar sem mu zdihovaje in jokajé narekovala. Lepo te pozdravlja in opominja, da se spominjaš izreka, kterega je povedal šestokrat Tebi in vsem svojim učencem: „Varujte se greha; kdor pa je grešil, naj se verne od greha k Bogu; zakaj Bog je milostljiv in usmiljen, in ne želi smerti grešnika, temuč da se spokori in živi.“ Z Bogom, ljubi Peter, z Bogom! Upam, da se zopet vidiva, če ne na tem pa na onem svetu; Bog daj, da bi se v veselji! Tvoj brat in sestra, svak in svakinja Te priserčno pozdravljajo, in z menoj vred vedno za Te molijo. Če tudi nisem list pisala sama, — vendar se lastnoročno podpišem, —
Tvoja skerbna mati KRISTINA.“

Debele solze so se Boltetu udirale po lici, ko je čital list; potem pa je skril svoj obraz v slamo svoje postelje in jokaje milo zdihoval. Ljubezen svoje ljube, skerbne matere ga je ganila globoko v serce.

„O moja ljuba mati,“ rekel je zdihovaje, „koliko ste vendar za me skerbeli, od kar sem daleč od vas na ptujem; zame delali, zavoljo mene si pritergovali v jedi in pijači, da ste povernili stotniku zapravljen denar in meni ohranili domačijo. Hočem vam pisati ter vam odkriti svoje serce, kakor hitro bom smel.“

Britko mu je bilo pri sercu in solze so mu stopile v oči, ko se je spomnil na svojega dobrega nekdanjega učitelja. „O, castitljiv starček!“ zdihnil je, „bil je izversten učitelj. Vedno me je spodbujal k marljivosti in me kaj čislal. Znal je raznim načinom lepe nauke v otroška serca vcepiti. Za vaje v lepopisji je vedno izbral takih izrekov. Dobro se še spominjam izreka, ki sem ga koncem zadnjega leta pisal. Glasil se je: „Pot do kreposti je začetkom težavna in ternjeva; a pripelje človeka v večno življenje. Pot pregrehe in hudobije vidi se človeku s cveticami obsejana; a derži v večno pogubljenje.“ O, takrat ko sem ta lepi izrek spisoval, pač nisem mislil, da opisujem osodo svojega lastnega življenja in tako rekoč svojo lastno smertno obsodbo. O, da bi s' bil ta zlati izrek bolj globoko vtisnil v serce! Ne bi bil sedaj tolikanj nesrečen.“

Posebno ga je ganilo tudi to, da bi mu bil stotnik odpustil in dal priložnost, da bi bil s prepisovanjem zaslužil zapravljen denar. „O, ko bi

bil jaz to vedel," rekel je, „nikoli bi ne bil pobegnil; spoznal bi bil svojo nezvestobo in milosti prosil. Sedaj sprevidim, kako resničen je izrek, kterega sem se v šoli učil: „Kdor zakriva svoje grehe, godi se mu hudo; kdor jih pa spozna in zapusti, našel bode milost.“

Sploh se je zdelo Boltetu njegovo življenje v ječi vse drugačno, nego popred pri igri ali pa v njegovem tolovajskem berlogu.

„O, jaz neumnež!“ rekel je, „storil sem vedno kako novo hudobijo, da popravim prvo; tako sem se pogrezoval od hudobije do hudobije. Najprvo sem postal iz igravca nezvest služabnik, potem begun, tatinsk lovec, ropar — in slednjič celó morivec. Oj, — vse te neizrečene nesreče bi ne bilo, ko bi bil opustil igro, pred katero so me tolikokrat svarili, — katero sem tudi sam čestokrat preklinjal, in pa ko bi se ne bil dal preslepiti praznej nadi po dobičku. Stotnik bi mi bil odpustil, ko bi mu bil le svojo nezvestobo odkritoserčno razodel; vojaščino bi bil tudi uže davnaj dostal; sedaj bi bil v domačem mestu pošten meščan in mizar. Ako bi se bil kot vojaški begun naznanil sam, sevéda bil bi kaznovan; a zopet bi me bili sprejeli; sê serčnostjo in zvesto službo pa bi bil lahko popravil svoj pregrešek. Ko bi bil popustil lov, pri katerem sem vendar vedno te lakoto in pomanjkanje terpel, ter šel v službo za hlapca h kakemu poštenemu kmetu na samotnem kraju, — bi vsaj ne bil pričel ropati; — in ko bi se bil tudi še kot ropar vernil nazaj na pot čednosti in poštenja, katero sem zapustil, kakor me je opominjala čestokrat moja

vest, — vsaj bi ne bil oskrunil svojih rôk s človeško kervijo. Zato sem zabredel tako globoko ter si nakopal to grozno nesrečo, ker uže toliko časa nisem hodil v cerkev, da bi bil slišal božjo besedo. Pač res je, da človek popolnoma obdivja, če ne sliši vsaki teden vsaj jedenkrat govoriti o Bogu in njegovih svetih zapovedih.“

Kmalu potem ko je Bolte prejel list od svoje matere, poklicali so ga v sodno dvorano. Sodnik mu je prečital obsodbo ter naznanil, da je na smert obsojen.

„O moja mati, moja ljuba mati,“ — zdihoval je Bolte, — „le za vas mi je; za-me mi ni mar; jaz sem hudoben človek in sto-, dà tisočkrat uže zaslužil smert. O preklicane kvarte! O nesrečna igra! Pa, — saj rad umerjem! Usmili se, o Bog, te moje nesrečne matere in moje uboge duše!“ —

Tudi njega odpeljejo v posebno sobo, da se pripravi zadnje tri dni svojega življenja dobro na smert. —

XXIII. Zadnji dnevi Klateža in Bolteta.

omaj stopi Bolte v odločno mu sobo, pade na kolena, opré roki na stol, zakrije si obraz z rokama ter prične na ves glas milo jokati. V serec se usmili vojaku, ki je stal pred durmi na straži. Prične ga tolažiti: „Nikar se tolikanj ne jokaj! Ne pristoji

bivšemu vojaku, da se tolikanj smerti boji! Bistrim okom jej mora v oči gledati!“ „Saj nisem žalosten, ker mi je unreti,“ odgovori Bolte, „— ampak ker sem živel tako pregrešno. Jokajé prosim Boga odpuščenja svojih grehov in za srečno zadnjo uro.“

Čez nekaj časa pridejo k njemu župnik iz Jelenovega. Bolte vstane ter gospoda prijazno popozdravi. Župnik mu namignejo, naj se vsede; sami pa se tudi vsedejo k njemu, tolažijo ga in opominjajo, naj se iz celega serca spreoberne k Bogu in spokori.

„Častiti gospod župnik!“ reče na to Bolte, „od kar sem stopil v to sobo, iz ktere ne pridem več, dokler me ne odpeljejo na morišče, bila je moja prva misel in želja, da se vernem k Bogu iz celega serca. Naj bi me pač Bog podpiral sè svojo milostjo, da bi vsaj slednje tri dni svojega življenja obernal v izveličanje svoje duše, ko sem toliko let preživel v hudobijah in pregrehab!“

Župnik so bili zelo veseli, da so hudodelnika našli tako skesanega; rekli so mu, da ga hočejo pustiti samega, da si dobro izpraša svojo vest, svoje grehe iz serca obžaljuje in tako vredno pripravi za spoved in sv. obhajilo. Obljubijo mu, da ga bodo proti večeru zopet obiskali. Zvečer pridejo gospod župnik ob določeni uri zopet k Boltetu, kakor so mu bili obljubili. Rekli so vojaku, naj gre ta čas iz sobe in pred vrati straži. Cele dve uri so ostali župnik pri nesrečnem jetniku. Bila je uže terda tema, ko so zapustili usmiljenja vrednega Bolteta, ki pa je pričakoval sedaj poln tolažbe in mirnim srcem bližnjo smert.

Ko je župnik odšel, prinesel je jetničar luč, pogernil mizo, na njo postavil nekaj steklenic vina in piva — in okusno pripravljenih jedil. Bilo je namreč v navadi, da se je zadnje tri dni dobro postreglo jetnikom, ki so bili obsojeni na smrt. Če tudi ni celi dan ničesar jedel, vendar le ni pokusil drugega nego nekoliko juhe. Potem zaprosi jetničarja, naj mu prinese papirja, črnilo in pero. Pisal je namreč svoji materi še ta-le list:

„Preljuba moja mati!

Vaše ljubo pismo sem prejel ter ga solznih oči prečital več nego stokrat. O moj Bog, na novo sem se prepričal iz lista, kako zelo me še ljubite! Serce mi hoče žalosti počiti, da sem jaz, Vaš nesrečni sin, uničil tako nehvaležno vse Vaše sladke nade, ki ste jih stavili — in jih še stavite na-me.

Žalibog, da sem Vaše pismo v ječi prejel; tudi ta list Vam pišem v ječi z uklenjenimi rokami. Dà, znana mi je uže tudi sodba; — na smrt sem obsojen. Ko bote prejeli ta-le zadnji moj list, ktereга močim sè solzami, uže mi je odsekal rabelj glavo, in roka, ki Vam ga piše, trohnela bo uže v hladni zemlji. Prihodni petek med deveto in deseto uro me bodo usmertili.

Ljuba mati! sramotna smert, ki me čaka, ne teži toliko moje serce, kakor misel na žalost, ktero sem Vam vzročil. O, kako nehvaležno sem Vam povračeval ljubezen, ki ste mi jo skazovali v tako obilnej meri od otročjih let. Bili ste mi vedno dobra skerbna mati, napeljevali me k dobremu, pošiljali pridno v šolo in cerkev, skerbno svarili

pred hudim; tudi me, malega porednega dečka kaznovali, kedar sem zaslužil. Kolikanj britkih solzâ ste prelili, ko so me v vojake vzeli; dali ste mi na pot mnogo lepih naukov, svoj materin blagoslov, — dà tudi zadnji novič, ki ste ga imeli! Kolikokrat ste mi še potem poslali denarja, ktereга ste si težavno s prejo prislužili, ki sem ga pa jaz, — nehvaležnež — zaigral čestokrat lahkomišljeno. Živo se še spominjam trenutka, ko sem Vas videl slednjikrat. Ležal sem težko ranjen v vojaški bolnišnici; krogla me je bila zadela v persi. Terpel sem huđe bolečine, bil zeló žalosten in v smertni nevarnosti zavoljo merzlice, ki se me je bila pri-jela. Na jedenkrat pa mi reko tovariši: „Peter, tvoja mati so tukaj!“ Sè solznimi očmi ste stopili k mojej postelji. Podali ste se bili na daljno, težavno pot, da me obiščete, tolažite in mi v bolezni postrežete. O kolikokrat ste, sedé pri moji postelji, s povzdignjenima rokama prosili ljubega Boga, naj mi ohrani življenje. Pač je res, da človek čestokrat ne ve, kaj prosi; naj bi pač Boga nikoli družega ne prosili nego za-to, kar on sam za najbolje spozna. O, naj bi bil jaz takrat umerel za rano! Umerel bi bil častne smerti za domovino, in ne zabredel v tolike pregrehe in hudobije. Ne bil bi Vam v sivi starosti delal tolike žalosti ter Vam kopal prezgodnje jame!

Sedaj, ljuba mati, se ne da več popraviti; kar je storjeno, — je storjeno. Ne ostane mi družega, nego da obžalujem svoje pregrehe in hudobije, ter zasluženó kazen voljno terpim. Uže sem se spravil z Bogom. Poterdili Vam bodo to

tudi duhovnik, katerim sem se ravno ta večer obtožil vseh svojih grehov, in iz katerih roke bodem jutri prejel kruh življenja. Obljubili so mi tudi, da Vam bodo poslali tale moj zadnji list in priložili še svojega zraven, v katerem Vam bodo, — kakor mislim, — sporočili, da sem se spokoril ter do slednjega zdihljeja zaupal v svojega Zveličarja. O, kako goreče hočem jutri pri sv. obhajilu moliti, naj me Jezus, ki se je daroval kot čisto nedolžno jagnje božje za grehe sveta, reši tudi milostljivo mojih grehov. Terno zaupam, da mi je odpustil, in da mi bo milostljiv sodnik, in me ljubeznjivo sprejel, ko bodem v kratkem pred njega stopil. Da, terdno zaupam na neskončno usmiljenje božje in se zanesem popolnoma na neskončno ljubezen Jezusovo; saj je prišel za-to na svet, da izveliča grešnike. Upam, da tudi mene — največjega — zaverigel ne bo.

Sedaj pa, ljuba mati, prosim Vas še odpuščanja. O, ko bi Vas mogel pač še jedenkrat videti! Na kolenih bi Vas prosil odpuščanja, da sem bil svojeji dobri skerbni materi tako hudoben, razujzdan in nehvaležen sin; da sem Vam sè svojim hudobnim življenjem vzročil toliko sramoto. Vi niste krivi moje grozne nesreče. Saj ste vse storili zame, kar le storiti zamore skerbna mati svojemu sinu. Naj Vam poplača Bog, ker sem Vam jaz tako nehvaležno poplaševal! Še jedenkrat Vas prosim jokajé, — odpustite mi! Sicer ne bodem več zvedel na tem svetu, da ste mi odpustili, a vendar se terdno zanesem, da mi bote. Porok temu mi je Vaš zadnji list, ki mi je v ječi budil

tolikanj mojo vest, vzročil tolikanj solz pravega kesanja, a me tudi potolažil in mi bo v tolažbo še ob smertni uri.

Ljuba mati! Še hranim malo, sreberno svetinjo, katero sem nekdam prejel za spomin svoje hrabrosti. Nosil sem skrito pod obleko, da ne bi jo onečastil. Ko so me ujeli in preiskali, prosil sem, naj mi jé ne vzemó, in pustili so mi jo. Hotel sem jo vzeti sè sabo v gomilo. Ker Vam, ljuba mati, Vaš nesrečni sin nima kaj družega dati v spomin, pošljem Vam jo. Kedar jo bode te pogledali, spomnite se na svojega nesrečnega sina, in mislite si: „Moj nesrečni Peter vendar le ni bil vedno tak, če je tudi globoko zabredel v pregrehe in hudobije. Bil je kedaj vendar le dober sin in hraber vojak svoje domovini. Nekdam svetla svetinja je nekoliko zatemnela; a dá se lepo osnažiti, in zopet se bode lepo svetila. O, naj bi tudi moja od grehov zatemnela duša z božjo milostjo postala zopet lepa čista in svetla v božjih očeh.

Solze so mi stopile v oči, ko sem čital v Vašem listu, da me gospod stotnik, kateremu sem bil tako nezvest, ni zaničeval ampak miloval. Lepo se mu zahvaljujem, da Vam je odpustil polovico dolga, kakor se tudi Vam, dobra mati zahvaljujem, da ste polovico pošteno poravnali.

Ravno tako zeló me je ganila novica, da se me moj nekdanji učitelj še vedno spominja. Kakor hitro sem pismo prijel v roko, precej sem spoznal njegovo lepo pisavo. O, tudi njemu sem jaz nesrečnež v njegovi visoki starosti žalost vzročil. Priserčno ga pozdravljam ter prosim odpuščenja!

Naj moli za svojega nekdanjega, nesrečnega učenca!

Ljuba mati! celo noč sem pisal ta moj zadnji list. Dolgo časa sem uže v ječi premišljeval, kaj vse naj bi Vam pisal, preden sem bil še obsojen na smert, kajti nisem pričakoval drugačne sodbe. Zato je tudi list tako dolg. Sedaj pa je uže napočil dan in jutranja zarija se uže bližiči skozi železno omrežje mojega okna. Še mi je moliti, da se pripravim za sv. obhajilo — oj, slednje v svojem življenji. Zato zaključim dolgi list. Pri-serčno pozdravljam iz globočine svojega žalostnega serca svojega ljubega brata, ljubeznivo mi sestro, vse drage prijatelje, svaka in svakinjo, so-sebno pa častitljevega starčka, svojega nekdanjega učenika. Kar bi bil pozabil pisati, pisali Vam bodo duhovnik, ki me bodo spremili na morišče. Tedaj z Bogom, ljuba, draga mati! Če tudi se na svetu več ne vidiva, upam, da se bova zopet videla v nebesih. Do svoje smerti, — oj tako strašne! — pa ostanem

Vaš hvaležni sin
Peter.

Končavši list pričel je pobožno moliti iz knjige, ktero mu je bil župnik pustil, da se vredno pri-pravi za sv. obhajilo. Ni še končal svojih molitev, kar stopi k njemu jetničar in mu pove, da bi Klatež rad govoril ž njim. Bolte gre z jetničarjem v Klateževo sobo; tudi Klatež je klečal in molil. „O, Bolte, si ti!“ — reče Klatež, vstane, hiti mu nasproti in ga objame. Dolgo se objeta der-

žita, in prevelike žalosti ni besedice ne spregovorita. Potem vendar reče Klatež: „Uže sem slišal, dragi Bolte, da si se spreobernal iz celega serca k Bogu; tudi jaz sem se. Sedaj je vse dobro. Vsaj hočeva spokorno umreti, če tudi sva pregrešno živela; le to jedino še z božjo pomočjo zamoreva. Jaz sem te tako globoko v greh zapeljal; nikdar bi ne bil tako nesrečen postal, ko bi mi ne bil tako udan. O, odpusti, odpusti mi, dragi prijatelj! — jedini, ki me tudi v nesreči ni zapustil!“

Ko Bolte to sliši, še bolj joka in zdihuje. Slednjič se vendar potolaži; vsedeta se in dolgo razgovarjata. Klatež pravi, da še le sedaj prav spozna, — kar mu tudi Bolte priterdi, — da zamore človek veselo in poln zaupanja smerti pričakovati le z živo vero na ljubezni polnega Jezusa in s trdnim zaupanjem na prihodnje življenje.

Sedaj pa stopi k njima jetničar, postavi dve voščeni sveči na mizo, ki je bila pogernjena z belim pertom, in jima reče, da je gospod župnik prišel sè sv. obhajilom.

„Dolgo, dolgo, dragi Bolte,“ — reče Klatež, — „sva živela skupaj v grehah in hudobijah; nisva se zmenila za Boga in usmiljenega Zveličarja, Jezusa Kristusa; hočeva se pa tudi sedaj skupaj zopet zjediniti z našim Bogom in Zveličarjem.“

Prejela sta sv. obhajilo sè solzami prave pobožnosti in resničnega kesanja ter prav pobožno molila z duhovnikom molitve po sv. obhajilu.

Potem sta še vsak za-se dolgo na tihem molila. A kmali je prišel trenotek, da se zopet

ločita. Za slovo še reče Klatež: „Pa se ločiva v božjem imenu za kratek čas! Ločiva se iz tega sveta s terdno vero in zaupanjem na Jezusa, našega odrešenika. Jutri ob deveti uri naju bode smert ločila, da se na unem svetu zopet vidiva. Z Bogom tedaj za ta kratek čas, ki nama je še preživeti na tem svetu!“

XXIV. Joštovo življenje.

Jošta poznamo do sedaj le še kot gerdega, lahkomišljenega pijanca in ostudnega razbojnika. Kdor ga vidi v sedanjem stanu, z upalim, bledim in nagerbančenim licem in z raztergano obleko in dolgo razkuštrano brado, verjel bi komaj, da je bil kedaj Jošt najbolj zal mož v Jelenovem, in da je nosil obleko iz najlepšega sukna, kakoršno si le najbolj premožni omisliti zamorejo. In vendar je bilo tako! Jošt je bil nekdanj najbogatejši mož v celi okolici, bil bi lahko tudi najsrečnejši, ko bi ne bil zapustil pota čednosti in poštenosti. Njegova hiša je bila najlepša daleč na okoli, njegovo polje in travniki najrodovitnejši. Bil ni le brez dolgov, ampak imel še gotovino razposojeno; njegovo ženo je vse spoštovalo in čislalo zavoljo njene pobožnosti; hvalilo jo zavoljo nje lepote, in ljubeznjivših otrôk, nego so bili njegovi, ni bilo v Jelenovem. Zanimivo in podučno je zvediti, kako je Jošt zabredel iz tolikega

blagostanja v toliko revščino, in kako si je bil sam vzrok te neizrečene nesreče. Stok in jok pa, ktereга je vzročil svojej blagi ženi in dobrim otrokom, ganiiti mora srce slehernemu.

Jošt je bil sin prav poštenega in precej premožnega kmeta, ki je imel v Jelenovem ne ravno veliko, a dobro obdelano kmetijo. Ker so mu starši zgodaj pomerli, in ker je bilo več otrôk, ni bila njegova dedščina ravno velika. A Jošt je bil spreten in delaven mladeneč, da mu ni bilo jednakega v Jelenovem, vedno vesel in židane volje, lepe postave in cvetočega lica. Dobro je razumel kmetijska dela; kaj spretno pa je znal ravnati s konji; znal je ukrotiti in za ježo izučiti tudi najbolj divjega in plašnega konja, voziti je pa znal tudi tako dobro, da mu ni bil z lepo kdo kos. Ker je ravno stari kočijaž na Staremgradu zbolel, naprosi graščak Jošta, naj ga za časa boleznι nadomestuje. Z veseljem sprejme Jošt to službo ter jo opravlja tako spretno, da po smerti starega Kočijaža od graščaka službo dobi. Lepo je bilo videti zalega mladenča v kočjaški obleki; vse je gledalo za njim, kedar je gospôdo kam peljal. A on sam tudi ni bil malo ponosen na svojo berhko postavo, lepo brado, kočijaško obleko in z zlatimi portami olepšani klobuk, ktereга je nosil vedno nekoliko po strani.

V Jelenovem so praznovali blagoslovljenje cerkve. Po kerémah je bila zvečer godba. V kerémi „pri zlatem Jelenu“ so se zbrali najbogatejši teržani in kmetje iz okolice sè svojimi sinovi in hčerali. Med njimi je bil tudi stari mlinar iz Leskovca, Andrej Suhodolnik, kaj pošten in razumen mož. Svoj

mlin je bil uže izročil svojemu odraslemu sinu, sam si pa je postavil poleg mlina čedno, precej prostorno hišico. Pred kakim poluletom pa je umerel njegov brat, najbogatejši posestnik v Jelenovem, kot vdovec, ter zapustil jedino hčer, komaj osemnajst let staro Marijano. Stari Andrej, njen jerob, je hotel sam oskerbovati lepo kmetijo, dokler ne doraste in se ne omoži. Preselil se je toraj sè svojo ženo v Jelenovo na bratovo kmetijo. Marijana je bila prav le povedna deklica, milega in blagega serca, lepe, vitke rasti, prijaznega cvetočega obraza. Stari mlinar jej ni hotel kratiti veselja, da ne bi šla na ples z drugimi deklicami. A same bi nikakor ne pustil iti. Prišel je toraj z ženo na kozarec vina v kerčmo. V kerčmi Marijana séde v sredo med teto in strica. Bila je prav čedno, bolj po meščansko oblečena, lepše nego vse druge dekleta. Bolj pa nego lepa, modra obleka zalšala jo je njena sramožljivost.

Tudi Jošt je prišel na ples, ker mu je za nekaj ur to graščak dovolil. Tudi on se je kaj nališpal. Kaj lepo se mu je podala kočijaška obleka; na rokah je imel bele rokovice, na suknji pa lep cvetlični šopek pripet. Ko stopi v gostilno, gre precej k mlinarju ter njega in njegovo ženo prijazno pozdravi. Mlinar je čestokrat v gradu žito kupil, in Jošt mu ga je pomagal nakladati; od tod je poznal starega mlinarja. Vendar njegov prijazen pozdrav ni veljal toliko mlinarju in mlinarci, nego zali Marijani. Vljudno ju zaprosi, naj mu dovolita, da se sme nekoliko z Marijano zasukat. Mlinar mu ni hotel tega odreči; stara mlinarica, Jera, pa

je rekla, da jej je to v veliko čast. Jošt, ki se je bil v gradu uže nekoliko olikal, vedel je Marijani med plesom marsikaj lepega povedati; sramožljiva Marijana pa je zarudela, oči pobesila ter hvalila le njegov lep cvetliččen šopek. Po plesu se jej Jošt vljudno prikloni ter šopek ponudi.

Staremu mlinarju ni bilo prav, da bi se Marijana preveč z Joštom seznanila. Zato plača, vstane in gre sè svojo ženo in Marijano domu. A neizkušena Marijana od tega dne ni mogla pozabiti vljudnega in prijaznega Jošta, željela je, da bi zalega mladenča vzela. Govori o tem sè svojim stricom ter mu razodene svojo željo zarudelega lica. A modri in previdni Andrej zmaje z glavo in reče: „Res si pridno dekle, ljuba Marijana; a še premlada in ne dovolj razumna. Jako dvomim, da bi bila ž njim srečna. Dobro je treba premisliti, preden se stori korak, ki odločuje srečo celega življenja. Jošt je sicer zal in spreten mladeneč; a je tudi prevzeten in nečimern. Zraven tega tudi rad v vsele družčine zahaja; kjer koli je kak ples ali igra, gotovo je zraven. Tudi ga preveč rad pije, kakor gotovo vem. Sedaj se sicer skerbno ogiblje tega iz strahú pred graščakom; ves drugačen bi pa znal postati, ko bi mahoma dobil lastno premoženje v roke. Kaj lahko bi se prevzel, pričel zapravljati in pijančevati. Kako nesrečna bi pač bila, ljuba Marijana, in kolikokrat se solzila!“

Marijana je postala zelo žalostna; vendar pa si je prizadevala, da bi na Jošta pozabila. A Jošt je pazil, da se je sedaj tu sedaj tam ž njo sešel ter se jej prilizoval. Na videz se je hlinil, kakor

bi bil najpobožnejši in krepostnejši mladeneč po okolici; vedel se je kaj lepó, ogibal se tudi tovarišev, ki niso bili na dobrem glasu, in če mu je kedo vina ponujal ob kaki priložnosti, branil se ga je kakor strupa. Marijana je bila silno vesela, ko je to slišala; mislila si je, da jej bo kedaj Jošt dober in zvest soprog. Stari Andrej pa se je terdo držal svojega mnenja ter ji le rekel: „Kdo vé, če ni njegovo lepo obnašanje le na videz? Preveč se mi prilizuje; prilizovavec je pa le prerad tudi hinavec. Bojim se, da je le hinavska zvita buča! Jednak je ribiču, ki skerbno skriva ternk v vabljivo vado. Ti pa, ljuba Marijana, si boljšega moža vredna. Le izbij si iz glave Jošta. Bolje je, da sedaj nekoliko poterpiš, nego da bi morala terpeti vse svoje žive dni.“

Marijana je ubogala moder svét svojega skerbnega strica. A preden je preteklo leto, umerel je modri in verli Andrej. To je bila za-njo strašna nesreča. Stara mlinarica, teta Jera, bila jej je jedina svetovavka. Bila je sicer tudi razumna in pobožna po svoje; a pravega razuma in resnične pobožnosti ni imela, ker je bila prenečimerna. Bila je v svoji mladosti kaj lepa, zraven pa tudi bogata; za to so se jej tudi mnogi prilizovali, ki so jo želeli v zakon vzeti. Jošt je to dobro znal; zategadel se je poslužil vsake prilike, da se jej prikupi s pobožnimi in lepimi besedami in raznim prilizovanjem. Necega dne je prišla na Starigrad; imela je opraviti zavoljo zapuščine svojega rajnega moža. Ko jo Jošt zagleda, pozdravi jo preprijazno, oglasi v gradu, predstavi gospôdi, ter gospej čez vse hvali, kar je nečimeri ženi čez vse dopadlo. Jošt se je kazal vljudnega

in postrežljivega proti njej, kakor je le vedel in znal. Zapazil je, da stara mlinarica ne more več čitati iz svoje drobno tiskane molitvine knjige; — sramovala pa se je v cerkvi očala nataktni, da ne bi jo imeli ljudje za staro. Ko je jedenkrat peljal graščinske v neko veliko mesto, kupil je jednako molitvino knjigo, ki je bila tiskana z velikimi debelimi čerkami, kaj lepo vezana ter sè srebrom okovana, ter jej jo podaril. Kdo je bil bolj vesel, kakor stara mlinarica, ker je videla iz nove knjige brez očal bolje čitati nego iz stare skozi očala. V prevelikem veselji očitno pokaže, da bi jej bilo kaj po volji, ko bi mlada Marijanica vzela tako vljudnega, postrežljivega, pobožnega in poštenega mladenča. Hinavski Jošt pravi: „O, jaz pač nisem vreden, da bi postal sorodnik tako blage žene, kakor ste vi teta Jera. Če mi pa Bog da to srečo, da bo kedaj Marijana moja žena, morali bi vi, draga teta, vedno pri nama stanovati. Na rokah bi vas nosila ter vam stregla, kakor bi le znala.“

Ko stara mlinarica sliši Jošta tako govoriti, ni vedela, kaj bi veselja počela. S knjigo v roci hiti k Marijani ter jej reče: „Jošta vzemi in nobenega družega ne! Prepričana sem, da ni poštejnjšega človeka na svetu nego je Jošt.“

Tudi Marijani je bilo to prav; vzela je Jošta. Ženitnina je bila v kerčmi pri „zlatem Jelenu.“ Povabljenih je bilo toliko, da so komaj prostor imeli. A tudi slehern je z veseljem prišel na ženitnino, ker je vse čislalo Marijano, Jošta pa tudi častilo zavoljo graščinskih. Bila je ženitnina in gostija, kakoršne uže zdavnej ni bilo v Jelenovem.

S prvega je Marijana z Joštom prav zadovoljno živela. Ni jej sicer dopadlo, da si je Jošt omislil par lepih kônj, nič kaj slabejših od graščinskih, ter zraven kupil lepo, novo kočijo. Vendar mu je pustila to veselje kot nekdanjemu kočijažu; in to tem bolj, ker je Jošt terdil, da so novi konji veliko bolji za kmetijo nego stare kljuse, ktere je prodal. Tudi je dopadlo Marijani, da se je z Joštom vozila v lepi kočiji s čilimi konji na shode v bližnje duhovnišče ali pa v mesto na sejme. Ko je pa Marijana zbolela in več tednov ležala, peljal se je Jošt večkrat sam v mesto in pustil samo doma bolno. Ker ni mogla poslov nadzorovati, bili so svoji volji prepuščeni ter delali, kar se jim je zljubilo. Ljubezljivo ga je Marijana opomnila, naj se derži dóma, da ne bode gospodarstvo terpelo škode. Jošt pa se ni zmenil za njene prošnje, in Marijana je pričela spoznavati, da jo je vzel le zavoľo njenega premoženja, ne iz ljubezni.

Necega jutra se Jošt zopet odpravlja v mesto. Marijana ga svari in prosi, naj ostane doma in naj se za kratek čas nikar ne vozi okoli, ker je ravno žetev, — in ima doma dokaj posla, kakor tudi konji ne morajo brez velike škode od doma, ker se potrebujejo pri delu. Te besede Jošta silno razserde, prične se kregati, gre jezno iz sobe ter vrata za seboj zaloputne. Teta Jera je slišala vpitje in kreg; pride naglo v hišo, popraša, kaj je, — in ko zvé, reče Marijani: „Le čakaj, jaz mu bom že povedala, kar mu gre! Bodeš uže videla, kako me bode ubogal!“

Teta je mislila, da jo bo Jošt precej ubogal, ker je bil do sedaj proti njej vedno tolikanj postre-

žljiv in ubogljiv. Jošt je ravno zapregal, ko na dvorišče stopi; ustopi se pred njega, podpre se z obema rokama ter reče precej glasno: „Kaj pa to pameni? Sedaj se okoli voziti, ko je toliko dela, da človek ne ve, kam bi se djal? Precej sprezi ter ostani doma! Si me razumel?“

Jošt jej jezno zavrne: „Meni nima nihče ukazovati; jaz sem gospodar v hiši, ter storim, kar hočem!“

Teto je ta odgovor tako razserdil, da ga prične zmirjati.

„Če vam ni prav,“ reče jej jezno Jošt, „pa idite nazaj v svojo hišo v Leskovec; tam znate zapovedovati, kakor vam drago. Zmirjati se pa ne dam od vas, — gerda starka!“

Po teh besedah se vsede na voz, jezno požene konje, ter se naglo odpelje. Teta Jira stermé za njim gleda, in ne vé od jeze, kaj bi rekla.

„O, gerdi nehvaležneš!“ reče slednjič; „mene od hiše podi, mene pita sè starko!? Kdo bi si bil misiil, da je tako gerd hinavec bil! Zmotila sem se nad njim, da ne z lepo tako! Še ne pogledam ne več lepe molitvine knjige, katero mi je dal. Ko bi (ne bila molitvina knjiga, še sežgala bi jo. Niti verstice več ne preberem. Istinito ne! — precej bom poiskala svojo staro knjigo in očala. Ne sramujem se več očal; saj mi je gerdi prilizun nataknil še hujša očala“

Posli, slišati jo tako razsajati, posmehujejo se jej skrivaj; Marjana, ki je stala pri oknu ter slišala vse, pa se je jokala. Teta Jera ni hotela ni trenotek več bivati pod jedno streho z gerdim

hinavcem, ki jo je vodil tako za nos. Prepozno je spoznala, kako zeló je bila nespametna, da je Marijani prigovarjala, naj ga vzame. Ni hotela več gledati žalostne Marjanine osode, katero jej je vzročila. Če tudi se je Marijana jokala ter jo prosila, naj še ostane, ni se zmenila za to; hitro je spravila skupaj svoje reči, — in se preselila v svojo lastno hišico v Leskovec; nesrečno Marijano je pa prepustila žalostni osodi.

Hudobni Jošt je bil vesel, da se je znebil sitne tete, in postajal je od dne do dne hujši. Kjer je bila kaka veselica ali igra, moral je biti zraven. Ker je v svojej ošabnosti rad plačeval za druge, stale so ga take veselice silo veliko denarja. V jeseni pa je hodil na lov, mesto da bi bil skerbel, kako so posli spravljali pridelke in sejali ozimino. Čestokrat je prišel pozno po noči pijan domov. Če ga je Marijana posvarila drugo jutro ljubeznjivo, okregal jo je; dà, jedenkrat celo pretepel. Ni čuda, da je zdihovala čestokrat na tihem: „Oj, moj rajni stric so mi vendar le dobro hoteli, ko so mi branili Jošta vzeti! Sedaj vidim, da ni vse zlato, kar se sveti. Meni je le dopadla njegova lepa postava; na čednost in poštenost nisem gledala. Oj, kako hudo sedaj čutim, da nisem ubogala vašega modrega, dobrega svêta. —“

Ne da se popisati, kaj je čutila blaga Marijana v svojem sercu. Bila je dobra, blaga duša, zvesta, ljubeznjiva žena, dobra, skerbna mati, razumna, pridna gospodinja. Prizadévala si je še vedno, da z lepimi, prijaznimi prošnjami pripelje svojega zapravljivega moža na pravo pot. Največja

skerb jej je pa bila, da svoje otroke izredi pobožno in kerščansko. Neumorno je delala, modro sčedila in umno gospodinila. A bilo je vse zastonj; Jošt je vedno gerše ravnal ž njo. Sprevidela je, da mora gospodarstvo poprej ali kasneje v nič iti, ako bo šlo tako naprej; kajti kar je ona prihranila, zapravlil je mož.

Tudi je pričel Jošt kupčevati z žitom. Ako ravno je sprevidel, da mu je kupčija le v zgubo, vendar le je ni pustil, da je imel vsaj izgovor se okoli klatiti in zapravljati. Največe veselje mu je bilo, če je sedel v družčini malopridnih postopačev in kerčmarjev, ki so ga hvalili in mu zagotovljali, da vse hváli bogatega posestnika Jošta. Noč in dan je ž njimi pijančeval in plačeval za-nje. Čestokrat je tudi ž njimi igral, če tudi ni bil prijatelj igri, češ, naj ne mislijo, da je bogatemu Joštu kaj za denar. Ker je bil uže navadno pijan, goljufali so ga, kar se je le dalo. Tako je zapravlil mnogo, mnogo denarja. Pogostokrat se je odpeljal od doma v pondeljek v jutru, — in prišel pozno v soboto zvečer domov. Marijana ga je večkrat prosila s povzdignjenimi rokami, naj se usmili vsaj svojih nedolžnih otrôk, če uže za njo več ne mara. Pri-peljala je k njemu otroke, dve ljubeznivi deklici in malega sinka, ktereга je še v naročji imela; hčerki ste morali prosit očeta, naj jú vendar ne pahne v nesrečo. Še bi si bil pomagal, ko bi bil slušal in ubogal skerbno Marijano. A serdito se je vsakikrat zederel: „Tedaj doma nimam nikdar mirú.“

Drugo jutro, — v nedeljo — je uže zopet sedel med pridigo v kerčmi. Ker mu je slednjič

vendar le pričelo denarja pomanjkovati za drago vino, lotil se je žganja; — in postal je gerd, ostuden pijanec. Njegovo lepo posestvo je prišlo popolnoma na nič. Njegovo poprej lepo polje je bilo tako slabo obdelano, da se je razločevalo od vsega družega. Marsikteri pošten kmet je zdihnil, gredé poleg njegovega polja: „Človek bi se kar razjokal, če pogleda njegovo polje!“ Še toliko ni obrodilo, kar so stali posli in dninarji. Svoj na obresti razposojen denar je bil uže davnaj iztirjal, ter zapravil. Vedno bolj mu je pomanjkovalo denarja, da bi zamogel živeti še nadalje po svoji zapravljivi navadi. Menil je, da mu nikoli ne bo denarja zmanjkalo; a sedaj je skusil, da se slednjič posuši tudi najglobkejši vodnjak, če voda vedno le odteka. A to ga vendar le ni zmodrilo, marveč je prodal sedaj kak travnik, sedaj kako njivo; zraven pa jemal na posodo, kjer je le dobil. Tako se je v kratkem silno zadolžil. Ker ni mogel dolga o pravem času poplačati, tožili so ga upniki, — in njegovo posestvo je prišlo na očitno dražbo.

Marijana je sicer vedela, da ni njen mož brez dolgov; a ni se nadjala, da je tako hudó zadolžen. Zeló se je zavzela, ko stopi necega dne v sobo sodnik z uradnim slugom ter jej naznani, da bode za očitno dražbo popisal vse, kar se nahaja pri hiši; in da jej ne more pustiti družega, nego njeno in otroško obleko in posteljno opravo. Od strahu se je kar tresla po celem životu; jokaje objame svoje otroke in reče: „O, ljubi moji otročiči, kako se vam bo še godilo!“ Jošt pa je v največji

sili in potrebi zapustil svojo ženo in otroke ter zginil, da ni vedela živa duša — kam.

To slišati, zdihnil je marsikteri pošten kmet: „Jošt nam je svarilen izgled, da strastno hlepenje po veselicah, brezdelavnost, pijančevanje in zapravljivost pripravi tudi najbogatejšega kmeta na be-raško palico; in da njegovo serce tako zdivja, da se ne zmeni ni za jok ni stok svoje žene, ni za bédo svojih otrôk.“

XXV. Marijana pri svojej teti.

arijana je toraj morala zapustiti svojo očeto-
tovo hišo, v kateri je bila rojena in izre-
jena. Sama ni vedela, kam bi se déla;
 le jokala je in Boga prosila, naj se je
usmili ter jej pomaga.

Nenadoma pride proti večeru teta Jera ter jej reče: „Ljuba Marijana, hudo sem se zmotila, ko sem ti prigovarjala, da vzemi hudobnega Jošta. Kakor modra in previdna sem tudi, — na njem sem se vendar le zeló zmotila in spekla. Ker sem mu preveč zaupala, tudi nisem skerbela v ženitni pogodbi za tvoje pravice in doto. Zato idi z mano; s teboj hočem deliti vse, kar imam. Pri meni boš stanovala, in z menoj živela. Le precej pojdi z mano!“

Ta tetina ponudba je nesrečno Marijano kaj potolažila. V teh žalostnih okolščinah teta Jera ni

hotela, da bi jo kdo videl v Jelenovem. Se tisti večer se je peljala nazaj v Leskovec.

Drugo jutro je Marijana vstala za rano ter pobrala svoje reči skupaj. Otroci so še spali; le svojo najstarejo hčer Liziko je zbudila tér šla ž njo v cerkev. Tu se zahvali Bogu za vse dobrote, ki jih je prejela od mladih nog, kakor tudi za vse križe in težave, ktere je srečno prestala, ter priporočila sebe, svoje otroke in nesrečnega moža božjemu varstvu. Potem je šla na pokopališče ter bitko jokala na gomili svojih ljubih roditeljev in poštenega strica Andreja. Slednjič gre še k gospodu župniku, da se mu zahvali za lepe nauke, ter priporoči sebe in svoje v molitvi. Tudi obišče še svoje prijateljice, s kterimi je nekđaj v šolo hodila, da se posloví od njih. Najtežje se je ločila od prijateljice Katarine, jetničarjeve žene; kakor da bi slutile kaj hudega, — deržali ste se dolgo objeti ter milo plakali.

Čez dan so naložili na voz vse njene reči, ki so jej še ostale; proti večeru pa se vsede sama s svojimi otroci na voz — ter odpelje težkim in žalostnim srcem v Leskovec.

Teta Jera jo je vže čakala na pragu svoje hiše ter njo in otroke prijazno sprejela in pozdravila. Odločila jej je dve majhni sobi v stanovanje, obžalovaje, da sama ni več tako bogata kakor je bila nekđaj, in da ne more tako postreči, kakor želi. Marijana je tudi sama dobro vedela, da ima teta le malo še. Dobra teta je v svojej nečimernosti skoraj ubožala. Hudobni, zapravljivi ljudje so znali s priliznjenimi besedami od nje dobiti na

posodo denar, kterega ni nikoli več videla. Imela je le še nekaj malo gotovine, a precejšen izgovorjen vžitek od nekdanjega posestva. Tudi hišo je imela izgovorjeno le do smerti. Toliko bolj je Marijano v serce ganilo, da jej teta od vsega rada da, in da je toliko dobrotljiva do nje.

Precej po večerji je šla Marijana v svojo sobo; najmlajša otroka spravi spat, z Liziko je pa še nekoliko časa po konci ostala. Zahvali se Bogu, da jej je v največji sili preskerbel pri teti potrebno prebivališče. Vendar le jej silno težko dé, da je zgubila svojo lepo domačijo, in da jej je to zavetje preskerbela teta le iz golega usmiljenja. Ko bije ura v zvoniku, spomni jo nenavadni glas zopet na Jelenovo, kjer je svoja otročja in mladostna leta tako veselo preživela. Ko se spomni, da je vse zgubila, oblijejo jo solze. Tudi Lizika se joka z materjo; potem pa je jela mater tolažiti, in pokazala je, da je dobro podučena, razumna in blaga deklica, kar je zelo razveselilo mater. „Nikar se ne jokajte, ljuba mati,“ rekla je. „Saj smo zgubili le časne reči, ktere bi bili morali tako popreje ali pozneje zapustiti. Ničesar nismo sè saboj na svet prinesli, in ničesar ne bodemo sè saboj vzeli na oni svet razun dobrih del, kterih smo si nabrali na zemlji. Naj bi le srečno prišli v našo pravo domovino, — sveta nebesa —! Če smo sedaj tudi ubožni, vendar le je ljubi, dobri Bog dovolj bogat, da nas bo hranil. Zdravi smo, da zamoremo pridno delati; ljubi Bog bode pa blagoslovil delo naših rôk. Imeli ste sevêda v Jelenovem večjo hišo in vert, mnogo polja in njiv, kônj, krav in ovâc. A imeli

ste tudi veliko več skerbi. Noč in dan niste imeli mirú; in koliko so vam prizadejali posli! Bodite veseli, da ste prosti teh skerbi. Kdaj ste imeli pač čas, da bi se bili razgovarjali toliko z mano, kakor danes? Le redko kedaj se je dobil kak prost trenutek. Tú bodete imeli vsaj mir; mirno bomo Bogu služili, o svetih rečeh se razgovarjali, zraven pa prebiralí lepe knjige, ki blažijo serce. Živeli bomo tú z božjo pomočjo kaj srečno in zadovoljno. Bog¹ nam bode dal serčnost, le vanj zupajmo in bodimo veseli!“

Mati jej priterdijo, objamejo jo in rečejo: „Prav imaš, ljuba Lizika! ti si mi jedina tolažba v tej britkosti in žalosti! Da, na Boga hočemo zaupati; on nas gotovo ne bo pozabil.“

Najbolj je skerbelo Marijano za nesrečnega moža; nič ni vedela, kje je, in kako se mu godi. Vsako jutro in vsaki večer je molila sè svojimi otroci zanj; slehernokrat so jej prišle solze v oči. Čez dan pa se ga je čestokrat spominjala ter z otroci o njem govorila. „O, naj bi se vendar še zdaj vernil,“ zdihovala je čestokrat, „poboljšal, pridno delal, in pa opustil pijančvanje! Še bi se lahko pošteno preživeli in bili srečnejši, nego smo bili do sih dob.“

Teta Jera pa je bila še vedno zelo razserdena nanj. „Gerdi, hinavski nehvaležneš, nikdar ne sme stopiti čez prag moje hiše!“ rekla je. „Pripomogla sem mu k tolíki sreči, on pa ni le žene in otrôke v revščino in sramoto spravil, ampak še celo meni je bil nehvaležen ter mi ni skazoval dolžnega spoštovanja. Nikdar mu ne bom tega pozabila.“

Blaga Marijana jo je prosila, naj vpričo otrôk nikar ne govori zaničljivo o očetu. Mala Lizika pa jo je prosila: „Ljuba teta; lepo vas prosim, odpustite vendar mojemu očetu! Saj tudi ljubi Bog odpusti največjemu grešniku, če se poboljša. Tudi oče se bodo gotovo še poboljšali. Bogastvo jih je bilo preslepilo in zapeljalo, — a nesreča jih bode zopet pripeljala na pravo pot.“

„Dà, dà,“ reče Barbika, mlajša hčerka, „bogastvo res ni tolika dobrota, kakor ljudje mislijo; nas in ljubega očeta je v nesrečo pripravilo.“

„Veliko huje nego bogastvo je pa še žganje,“ rekel je mali Jožek. „Naj bi ga vendar nikoli ne bil ustvaril ljubi Bog.“

Teta Jera se je smejala tem otročjim besedam, materi so pa prišle solze v oči.

Marijana si je znala dobro pomagati v svojej revščini. Ni se več v svilo ampak prosto oblačila. Imela je še tudi nekaj perstanov z dragimi kameni, zlate in sreberne verige, in druge različne dragocenosti. Sklenila je ta nepotrebni lišp prodati, denar pa naložiti za otroke na obresti.

Teti Jeri sicer to ni bilo prav. A Marijana jej reče: „Ne pristoji mi, da bi jaz še nosila tak lišp; smešen napuh je, če se reveži báhajo; dà, celó nespametno je, nositi se čez svoj stan in premoženje. Če pa ta nepotrebni kinč prodam, denar na obresti naložim, zna še kaj prav priti mojim otrokom; dà, znabiti bi brez tega denarja kedaj ne mogla kupiti svojemu Jožku tople suknje za zimo, in plačati učnine, da bi se izučil kakega koristnega rokodeljstva.“

Od zore do mraka je delala Marijana, da bi zamogla svoje otroke pošteno oblačiti, in jim kedaj še tudi nekaj zapustiti. Pridno je šivala in pletla nogovice; s tem si je prislužila precej denarja. Poletni čas, ob žetvi in košnji, ko je bilo hudó za delavce, hodila je delat tudi na polje. Tudi je skerbela, da so otroci pridno predli, nogovice pletli ali kaj družega malega delali. Naj bolj jej je bilo pa na skerbi, da izredi svoje otroke pobožno in kerščansko. „Če se mi posreči,“ rekla je, „da jih dobro izredim, ne bodo terpeli pomankanja; kajti dobra izreja je bolja nego srebro in zlato.“

Molila je vsako jutro in večer, pred jedjo in po jedi pobožno z njimi, vodila jih je sè saboj v cerkev in pridno pošiljala v šolo, kjer so se naučili veliko lepega in koristnega. Otroci so se pa tudi učili prav pridno; in Lizika je bila koncem šolskega leta med vsemi učenkami prva ter dobila lepo knjigo za darilo. Mater je zelo veselila pridnost njene hčerke; neizrečeno je pa veselilo to odlikovanje teto Jero.

Dolge zimske večere, ko so druge predle, brala je Lizika iz lepe knjižice, drugi pa so jo pazljivo poslušali. Gospod župnik so imeli mnogo lepih knjig, ktere so ljudem razposojevali. Lizika si je tudi od časa do časa kako izprosila, da je zvečer doma sama ali pa njena sestra brala na glas. Marijani je bilo to ljubo in prav. Rekla je: „To ni potrata časa! Bolje nego za telesno skerbeti nam je za dušno hrano.“

Njena modra izreja in odgoja je rodila na otrocih očevidno dober sad; vsi so bili prav vbo-

gljivi, pridni in lepovedni. „Prav hvaležna moram biti Bogu,“ mislila si je čestokrat, „da me je rešil skerbi, ktere sem imela sè svojo veliko kmetijo, ter mi preskerbel ta mirni kraj. Tam nisem imela časa zavoljo mnogih opravil, da bi se bila toliko pečala z odgojo svojih otrôk, kakor tú; od svojega očeta pa so le malo dobrega slišali, marveč jih je še pohujševal. Domá bi se bili gotovo spridili in popačili; tu bodo pa kedaj postali z božjo pomočjo pošteni in verli ljudje. Ljubi Bog uže vé, kaj stori; ne morem se mu dovolj zahvaliti.“

Najbližnji sosedje Marijani so bili sedaj Janezkovi starši; lahko so jeden družemu skozi okno videli. Ko so bili popoldne otroci v šoli, in teta Jera pri kaki imoviti kmetici na kãvi, šla je Marijana sè svojim šivanjem ali kolovretom k blagi družini ter tam šivala ali predla. Nikjer jej ni tako dopadlo, nego v družčini teh blagih ljudi. Nikolaj in Marijeta znala sta jo dobro tolažiti, ter imela resnično sočutje ž njo. Nju priserčna in resnična pobožnost in pa lepa zakonska zastopnost je silno dopadla Marijani. Večkrat je rekla sama pri sebi: „Kako sta vendar srečna in zadovoljna pri vsi svoji revščini, in kako sem bila jaz vendar nesrečna pri vsem svojem bogastvu, ker se z možem nisva zastopila zavoljo njegovega pijančevanja in gerdega obnašanja proti meni! Pač je res, kar uči modri Salomon: „Boljše je malo v božjem strahu, nego veliko premoženje v nepokoju; boljša skledica sočivja v ljubezni nego pitan vol v prepiru in sovraštvu.“

Janezek je večkrat obiskal svoje starše, kar jih je prav veselilo. Vsakokrat jim je tudi kaj prinesel sè saboj, ali belega kruha, ali sadja ali pa steklenico dobrega vina. Oče so ga vselej ljubeznjivo opominjali, naj ima Boga vedno pred očmi, naj rad in pobožno moli, gospôdi zvestó služi ter ne krene iz prave poti ne na levo ne na desno. Marijano je to očetovo opominovanje slehernikrat zeló ganilo, kedar je navzoča bila. „O, moj Bog,“ mislila si je, „kolika sreča je pač za otroke, če imajo dobrega, skerbnega očeta! Pač žalostno je, da moj mož ni nikoli svaril in opominjal svojih otrok, temveč jih pohujševal sè svojim slabim zgledom in na zadnje celó zapustil. O, kako strašen odgovor bo treba jedenkrat dati očetu, ki ne skerbi za dobro odgojo otrôk.“

Nikolaj je še vedno hodil pridno v gozd. Zavoljo svoje slabe roke ni mogel več derv sekati in cepiti; a z dovoljenjem graščáka je sekal leskove palice, katerih je bilo mnogo okoli Leskovca, ter jé prodajal v mestu sodarjem za obroče, in rešetarjem za rešeta. Necega dné naletí nenadoma v gozdu na Jošta, ki je ravno povezoval butaro brezja. Jošt je bil med tem že marsikaj doživel. V neki graščini se je bil ponudil za kočijaža in sprejeli so ga tudi. Gledé oskerbovanja konj in vožnje bili so ž njim prav zadovoljni. A ker se je pa bil nekekrati upijanil, zapodili so ga iz službe. Tako se mu je prigodilo pri več graščinah. Slednjič je postal poštni hlapec; a tudi tu ni opustil pijančvanja. Poštar je kmalo spoznal, da se na Jošta ni zanesti, in ga del iz službe. Sedaj je delal

in prodajal metle. Nikolaj mu je prigovarjal, naj gre nazaj k svojej dobri ženi in ljubeznjivim otrokom. A Jošt zmaje z glavo in reče: „Moja žena me gotovo več noče pred oči potem, kar se je zgodilo; da bi pa živel od dobrotljivosti prevzetne tete Jere, — o, kaj tacega ne storim vse svoje žive dni!“

Ko pride Nikolaj domov, pové vse Marijani. Marijana mu pa reče: „Skusite vendar, ljubi Nikolaj, da se zopet kmalo snidete z mojim možem, in povejte mu, da ga prosim, naj se vendar zopet verne k svoji ženi in otrokom. Jaz ga bom sprejela z razpetimi rokami, in tudi otroci se bodo veselili, zopet videti svojega očeta.“

Marijana je govorila tudi s teto Jero ter jo prosila, naj dovoli nesrečnemu Joštu bivati v njenej hiši. Teta jej odgovori ponosnim obrazom: „Če me bode ponižno prosil odpuščenja, ker me je imenoval starko, ne bodem ga zaverгла, marveč bode našel usmiljenje v mojih očeh.“

Nikolaj je hodil od sedaj vsaki dan v gozd, da bi se sešel z Joštom; ker ni vedel kje biva. Zopet ga je našel in mu rekel, da ga Marijana željno pričakuje in teta Jera ga tudi ne bo zapodila od hiše. Jošta pa ni kaj veselilo, da bi šel k svojim. — Sedaj mu reče prijazno Nikolaj: „Veste kaj, Jošt, ni verlo in kerščansko, da ste zapustili svojo blago, zvesto ženo, — in da vam ni mar za otroke. Tudi se mi zdi, da ne izdelujete samo metel, temuč se pečate še z drugimi rečmi, ki niso poštene. Idite raje z menoj ter se živite pošteno; delajte kot težak, in pošteno bodeite preživeli svoje, kakor vam je dolžnost.“

„Tako?“ — zaverne ga Jošt posmehljivo, — „ker si nekdam k meni hodil delat, misliš, da sedaj nisem nič boljši od tebe, in naj delam kot težak? Kaj ne, to bi tebe in tvoje verste ljudi prav veselilo; pač bi se mi posmehovali? Ne bode dalo! Kopati in sekati nisem vajen, in če tudi so me vražji oderuhi spravili ob kmetijo in vse, sram me je vendar le, da bi bil tako revše, kakor si ti. Sam krompir in močnik mi ne diši; znam si preskerbeti boljše hrane.“ Po teh besedah se Jošt oberne serdito od Nikolaja, zgine v hosti, ter za vselej zapusti ta kraj hoste, da ne bi se več sešel z Nikolajem, ki mu je vendar le želel naj boljše.

Marijana od sedaj ni dolgo nič gotovega slišala o svojem možu. Med tem so se razširile o njem razne govorice, ki so jej hudo déle. Sedaj je slišala, da je lovski tat, sedaj so jej pripovedovali, da jo je potegnil celó med tatove in razbojnike.

Ono noč, ko so tolovaji hoteli napasti Stari-grad, nabirali so tudi po Leskovci može, da gredo nad razbojnike. Marijana se prestraši in milo zdihne: „Bog daj, da ne bi bil tudi moj mož med njimi!“ Celo noč ni mogla ni očesa zatisniti, čez dan pa ni imela miru groze in strahú. Ko je zvečer sedela sè svojimi otroci in staro teto pri večirji, stopi več mož na jedenkrat v sobo, ki pripovedujejo, da je bil tudi Jošt med tremi tolovaji, ki so jih vjeli in v Jelenovo odpeljali. Marijana jim spervega ni hotela verjeti. A može priterdijo: „Da bi pač tako ne bilo, Marijana! Z lastnimi očmi smo ga videli in pomagali zvezati, ker se je branil.“

„Da, da, tako je!“ vpile so prišedše žene vmes; ravno pridemo iz Jelenovega; stale smo poleg, ko so vzeli vklenjenega raz voz. Bil je še tako pijan, da se je opotekal.“

Teta Jera se je pričela jeziti in razsajati; Marijana pa se je strahu in groze tresla na celem životu, vila roke in ni niti besedice mogla spregovoriti. Ko so pa ljudje odšli, pade na kolena sè svojimi otroci ter moli jokáje in zdihovaje za nesrečnega Jošta.

Janezek je prišel čestokrat v Leskovec obiskat svoje starše med tem, ko je bil Jošt zapert v Jelenovem. Marijana ga je izpraševala skerbno slehernikrat, če jej vé kaj povedati o njenem možu. Janezek ni znal družega, nego da sodnik vse tajno derži, da pa vse govori in misli, da je bajé Jošt kriv velikih hudobij.

Čez jedno leto prileti blagi Janezek ves preplašen in vpaden na vse zgodaj k svojim staršem, ter jim naznani, da bodo danes Jošta obsodili na smert. „Poslali so me graščinski sem“, reče, „vam to sporočiti, da to žalostno vest naznanite nesrečni Marijani lepim in modrim načinom, da se ne bode prestrašila, kedar bode od drugod to zvedela.“

Oče in mati pohvalita Janezka zavoljo te previdnosti. Nikolaj gre žalostnim srcem k Marijani, in skuša, da jo pripravi z lepimi besedami na to strašno novico, kakor je le vedel in znal. A Marijana mu je vže brala na obrazu in očeh, da jej nima nič veselega, nego kaj žalostnega povedati. Ko jej slednjič Nikolaj pové, da bodo Jošta ob glavo deli, prestraši se tako, da skoraj omedli;

otroci pa so začeli na ves glas jokati in vpiti. Ko teta Jera zasliši jok v hiši, hiti gledat, kaj je? Marijana je bila bleda kot smert, kakor da bi bila sama obsojena na smert; dolgo ni mogla ni besedice spregovoriti. Slednjič zdihne: „Sedaj, nebeški oče, je mera mojega terpljenja polna; če je mogoče, vzemi ta britki kelih od mene!“

Pri tej priči je hotela iti v Jelenovo, da vidi še jedenkrat svojega moža. A teta jo ne pusti ter reče: „Ne, ne, tega pa ne! S perstom bi za teboj kazali! Pusti ga in ostani tú! Pomagati mu tako in tako nemoreš, moliš pa doma lahko zanj. Tudi ne veš, ako bi mu bilo ljubo, da te vidi; razveselilo bi ga gotovo ne, ker te je pripravil v toliko nesrečo in sramoto.“ „A vendar le je moj mož,“ zaverne Marijana; „dobra in zvesta žena tudi v nesreči ne zapusti svojega moža, če tudi si je jè sam kriv. A sedaj sem še vsa omamljena strahú in groze, moram si popred nekoliko odpočiti.“

Navzoče poprosi, naj molčé; sama pa povzdigne roke in oči proti nebu ter goreče moli na tihem. Čez nekoliko trenutkov pa se oberne proti Nikolaju in mu reče: „Oj, dragi sosed, lepo vas prosim, idite berzo v Jelenovo, in glejte, da vidite mojega nesrečnega moža. Moja prijateljica, ječarica Katarina, vas bode gotovo rada k njemu spravila. Le recite jej, da jo priseréno pozdravljam, in za to prosim. Potem bote uže sami videli, kako se vede moj mož v svoji žalostni osodi, in če pokoro dela ter se kesa svojih hudobij. Priseréno mi ga pozdravite. Recite mu, da ste videli z lastnimi očmi mojo žalost in sočutje zavoljo njegove nesreče

in bližnje smerti. Povejte mu, da ga hočem [p]riti tolažit še zadnje trenutke njegovega življenja. Prašajte ga, če mu je ljubo, da pridem. A zagotovite ga, naj nikar ne misli, da mu bodem kaj očitala; zdavnaj sem uže vse pozabila in mu odpustila; le usmilenje in sočutje me vleče k njemu; rada bi dala, če bi bilo moč, svoje lastno življenje za-nj.“ Od prevelikega joka in ihtenja ni mogla več govoriti

Nikolaj jej obljubi, da mu bode vse natanko sporočil. Najpervo hiti domov in reče svoji ženi Marjeti, naj gre med tem k nesrečni Marijani, naj jo tolaži in pri njej ostane dotlej, da pride nazaj iz Jelenovega. Potem pa se odpravi na pot.

Proti večeru je prišel nazaj in povedal, da so bili v jutru res na smert obsojeni Klatež, Bolte in Jošt, da pa Mihceva obsodba še ni znana, ker je smertno zbolel; da sta Klatež in Bolte svoja hudodeljstva občala odkritoserčno in skesanega serca, spoznala svojo obsodbo kot pravično, in se jej rada podveržeta; da je pa Jošt pri preiskavi svoje hudobije terdovratno tajil, in če tudi so mu jih dokazali, dela se vendar vedno nedolžnega in pravi, da je po krivici obsojen; da Marijane nikakor noče več videti, ker bi to ne le njemu nego tudi njej delalo še večjo žalost; da je potuhnjen in hinavsk proti gospodu župniku, ki se mnogo trudijo, da bi ga pripeljali k spoznanju njegovih hudobij in pregreh; da noče o spovedi in poboljšnji celó nič vedeti, da je žalibog terdovraten grešnik. „O, moj Bog!“ zavpije Marijana vijé roke v obupu; „to je še najhujše! Menila sem, da moja žalost ne more biti večja; a sedaj je prikipela na verhunec. Sedaj

pa moram v Jelenovo. Sè svojimi tremi otroci hočem iti k njemu v ječo; hočem poskusiti vse, da ga pripravim k pokori. O, ljuba teta, preskerbite mi precej voz, da se z otroci berzo odpeljem; med tem se hočem napraviti.“

„Pa naj bo,“ reče teta; „bom pa šla in preskerbela voz. A tako zeló se pa vendar le ne mudi; dovolj zgodaj je, če prideš po noči v Jelenovo. O, kolika sramota bi bila za-te, ko bi se po dnevi pripeljala v teh žalostnih okolišinah v terg, kjer si bila nekdanj najbogatejša in obče čislana posestnica.“

Teta je odšla, da najme voz; prišedši nazaj našla je Marijano in hčerko Liziko černo oblečeni; drugi otroci še niso imeli černe obleke. Kaj pa to pomeni, — reče sterme teta, „zakaj si se černo oblekla?“

„Saj grem k pogrebu,“ odgovori žalostno Marijana, „— in še k najžalostnejšemu, ki si ga le misliti zamoremo na svetu.“ — Več nego desetkrat je stopila Marijana k oknu, da pogleda, če je voz uže pred hišo. Slednjič pride voz; bil je priprost, navaden kmečki voz; za sedež je bil otep slame. — „Slab voz je sicer,“ reče teta Jera; „rada bi ti bila boljšega preskerbela, a ni ga v celi vasi.“ Marijana pa jej reče: „Oj, kdo bi v teh žalostnih okolišinah pač se mislil na prazni lišp! Le misel na smert in večnost naj navdaja naše serce.“

Usede se na voz sè svojimi otroci. Skoraj cela vas, — staro in mlado, — se je zbralo okoli voza. Marsikteremu so prišle solze v oči; z voza jim še reče Marijana: „Zahvalim se vam, dobri

ljudje, iz celega serca za vaše resnično sočutje, lepo vas prosim, molite, molite za-me, za moje otroke in mojega nesrečnega moža!“

Voznik požene konje; vsi gledajo, globoko ginjeni za vozom, dokler jim ne zginе spred oči. Vsi so milovali nesrečno Marijano; jezili se nad hudobnim Joštom; drugi pa, ki so nekđaj zavidali Jošta zavoljo njegove sreče, posmehovali so se škodoželjno. Blagi Nikolaj pa pravi: „Imenovali ste, dragi sosedje, Jošta srečnega, ker je postal posestnik lepe kmetije v Jelenovem; a zanj je bila ta videzna sreča pot na morišče. Učimo se od njega, da tudi največja sreča brez strahu božjega, prave ponižnosti in zvestega spolnovanja svojih dolžnosti služi človeku v pogubljenje.“

XXVI. Marijana prosi za Jošta.

Mže je bila terda noč, ko se Marijana pripelje do Staregagradú; pot je namreč memo gradu deržala v Jelenovo. Obednica je bila razsvetljena. Marijana reče vozniku, naj nekoliko postoji; stopi z otroci raz voz; poprosi vratarja, naj popraša, če bi zamogla z milostljivim graščakom govoriti nekaj besed. Precej je šel, da jo oglasi, med tem jej pa reče stopiti v vratarnico. Kmalo pride Janezek sè svečo v roki, pozdravi jo sè solznimi očmi ter jej veli, naj gre za njim v obednico.

Graščak in graščakinja, ki sta z otrokoma še pri mizi sedela, bila sta vidno ganjena, ko Marijana bleda kot smert in černo oblečena sè svojimi otroci stopi v dvorano. Bogomir in Lojzika milo gledata otroke. Marijana obstoji nekaj korakov od mize, in ne more prevelicega joka ni besedice spregovoriti. Gledala je sè svojimi velikimi, modrimi očmi tako milo proti nebu, da bi se moral slehern razjokati, kdor bi jo le videl. Od časa do časa obri-sala si je solze z belim robcem, kterega je v sklenjenih rokah držala. Skoraj še bolj milo je bilo pa videti hčerko Liziko, pravo materino podobo, ki je sè sklenjenimi rokami stala poleg matere, in pa mlajša otroka, ki sta si vedno brisala solze, ktere so jima tekle po rudečih licih. Graščakinja sama se ni mogla več zderžati solz; vstala je in šla po stol, prijela Marijano prijazno za roko ter jej rekla: „V serce se mi smilite, ljuba Marijana; idite sem in usedite se k meni!“ — Marijana pa milo odmaje z glavo in reče: „Poprej moram žlahtnega gospoda nekaj prositi; podpirajte tudi vi, milostiva gospa, mojo prošnjo!“

Graščakinja reče na to otrokom: „Ti, Bogomir, in ti, Lojzika, peljita otroke v stransko sobo ter jih tolažite. Ti, Janezek, pa preskerbi malim gostom kaj večerje; gotovo so lačni.“ Otroci so šli v stransko sobo, Janezek pa je tekel v kuhinjo.

Graščak reče potem poln resničnega sočutja Marijani: „Dobra žena, vem, da ste prišli prosit za življenje svojega moža; a zamán je žalibog vsaka prošnja.“

„To sama vem,“ reče Marijana; „ako bi imela le iskrico upanja, da bi mu zamogla še življenje izprositi, ne vstala bi popreje, nego da mu izprosim milost. Ker ga s prošnjo ne morem več smerti rešiti, prosila bi vas, žlahtni gospod, rada nekaj družega. Kakor sem slišala, noče se moj nesrečni mož spokoriti. To mi še veliko huje dé, nego sramotna smert, ki ga čaka; da huje, nego da bi meni bilo življenje dati! Če se nesrečnež ne spokori v treh dneh, ki so mu odločeni, prosim vas za božjo voljo, milostivi gospod, pustite mu še več časa. Neumerjoča duša je vendar najdražje na svetu; vsi zakladi sveta niso nič v primiri ž njo. O, moj Bog, strahu in groze bi ne preživela več ni tri dni, ako bi moj mož umerel nespokorjen ter se tako vekomaj pogubil.“

„Ljuba Marijana,“ reče na to graščak, „njegove ure so seštete; najvišji deželni gospod je poterdil obsodbo; jaz ne morem niti trenuteka njegovemu življenju pridjati.“

„Naj pa bo,“ reče Marijana, „če ne more biti drugače. A vendar le upam, da mi bode Bog dal milost, da bom sè svojimi solzami in prošnjami omečila terdovratnega moža ter ga pripravila k spoznanji svojih hudobij. Drugače bi še njegovo truplo ne zakopali na blagoslovljeno pokopališče. A kaj — saj tudi hudodelnike — o, Bog odpusti mu grehe! — na morišči zakopljejo. Če se bode moj mož spokoril in skesano umerel, prosim vas, milostivi gospod, jedino to, da smejo njegovo truplo pokopati na blagoslovljenem pokopališči poleg cerkve, kjer počivajo drugi verni. Še čez leta in leta hodijo otroci radi

molit na gomilo svojih staršev. Moji ubogi otroci, ki bodo kmalo sirote, bi še brez groze ne mogli obiskati gomile svojega očeta. Nikar ne odrecite te prošnje žalostni materi, ki bo kmalo zapušena vdova!“

„Naj bode,“ reče graščak; „v sodbi ni nič določenega o tem; zato bodem skerbela, da pokopljejo njegovo truplo na blagoslovljenem pokopališči.“

„Hvala Bogu!“ zdihne Marijana; „a ne zamerite mi, da vas še nekaj prosim. Na strašni, sramotni način bodo zgubili moji otroci svojega očeta; vse zaničuje in zasramuje take otroke. Zato vas prosim, milostivi gospod, usmilite se revnih otrôk in varujte jih zasramovanja in zaničevanja, ako bi bilo kedaj treba; saj so revne sirote uže tako dovolj nesrečne.“

„Od sih dob hočem po očetovsko zanje skerbeti,“ reče graščak; „ostro bodem prepovedal, kaj hudega o nesrečnem očetu govoriti; ali pa celó njegovo vdovo in otroke zasramovati. Vse naj bo pozabljeno z njegovo kervavo smertjo, s katero bode zadostil kaznovalni pravici. Pri vsaki priliki pa bodem pomagal vašim otrokom, kar mi bo mogoče; smete se zanesti!“

„Hvala Bogu!“ reče Marijana. „Zanesem se na vašo besedo.“ Hotela je iti; a graščakinja jo ne pusti in reče: „Ostanite še nekaj časa, draga Marijana! Saj še potrebujete počitka; hočem vam kaj jedi preskerbeti, da se nekoliko pokrepčate. Kajti treba vam je moči, da izpeljete to, kar ste si namenili.“

„Ljubezen do mojega moža, skerb za njegovo zveličanje in pa pred vsem božja pomoč me bodo krepile k temu,“ zaverne Marijana žalostno. „Jed mi tako ne diši; sita sem uže žalosti in britkosti.

„Saj pite kozarec vina,“ reče prijazno gospa. „Saj se bere v svetem pismu: „Žalostnemu dajte vina.“ Pokliče Janezka ter mu naroči, naj prinese čist kozarec in kruha. Berzo prinese na krožniku čist kozarec in lepega belega kruha. Gospa pelje Marijano k mizi, veli jej, naj se vsede; natoči jej vina in ponudi kruha. Marijana pije in jé nekoliko.

„Sedaj pa moram iti,“ reče. „Nimam mirú, kolikor časa mi je na skerbi izveličanje mojega moža. Vsak trenotek je drag; nobenega ne smem zamuditi.“

Vstane, pokliče svoje otroke, zahvali se gospodu in gospej, namigne otrokom, naj jima poljubijo roke, in odide. Graščak in graščakinja jo spremita do stopnic. Janezek pa sveti žalostni materi in otrokom do voza, in jih tolaži, kakor le vé in zná. Ko so uže sedeli na vozu, reče jim sè solznimi očmi: „Bog daj, da bi dosegli svoj namen! Neprenehoma hočem Boga za to prositi.“

Komaj stopi graščak sè svojo soprogo zopet v dvorano, reče jej: „Kako blaga je Marijana; v resnici zvesta in razumna žena.“

„In kako ljubeznjive otroke ima!“ dejala je gospa. „Mala Lizika sè svojim milim obličjem in lepimi, modrimi očmi je živa podoba svoje mater. Še se spominjam, ko je mati kot nevesta stala poleg Jošta pred oltarjem. Bila je v nevestini obleki čudno lepa; a tudi Jošt je bil zal ženin. Vsi so

rekli, da lepših zaročenih še niso videli, da sta prav jeden za drugega. A nekteri modrejši možje so uže takrat majali z glavami in rekli, da si Marijana ni prav izvolila. Živa duša si pa ni mogla misliti, da bo tolikanj nesrečna. Ako bi se bili tega nadjali, mislim, da bi bili zalo nevesto za lasé odpeljali od oltarja.“

„Kako srečno bi bil lahko živel Jošt sè svojo blago, ljubeznjivo ženo, in kot oče tako ljubih otrôk na svoji lepi kmetiji!“ reče graščak. „Kako nesrečno je pa storil dobro, krotko Marijano in svoje uboge otroke, najbolj nesrečnega pa še samega sebe. Njegova prevzetnost in zapravljivost, zlasti pa pijančevanje je pripravilo njega in njegove v toliko žalost in nesrečo. Oj, koliko zlá vendar po svetu vzročijo hude strasti, pregrehe in hudobije! O, ko bi marsikteri zapravljiv mož pomislil, koliko nesrečo in žalost vzročuje svojej ženi in otrokom, — gotovo bi ga morala uže samo ta misel varovati hudega! Ni je večje nesreče za ljudi na svetu, nego so hudobne strasti. Kakor nedolžni otroci v hiši svojega dobrega očeta, — tako srečno in zadovoljno bi lahko živeli ljudje na svetu, ako bi zatirali slabe strasti serca, ter ne postali njih sužni. Od tod prihaja vse hudo in vsa nesreča na svet.“

„Žalibog, da je tako!“ priterdi gospa. „Tudi dobra Marijana si je saj nekoliko sama kriva grozne nesreče, ker je strastno ljubila Jošta. Kot mlada, neskušena deklé verjela je le svojim očem, videla le lepo Joštovo postavo; ni pa poslušala dobrega svetú svojega modrega strica; in to jej je bila nesreča za celo življenje. Oj, koliko britkih solz je

uže prelila! Kako hudo jej je pač delo, ko se je njen mož obnašal sirovo proti njej, jo celó pretepal in zapravil njeno lepo posestvo! In kaj še čaka revno vdovo? Če tudi kedaj bogata, je sedaj revna in svojim otrokom ne more mnogo zapustiti. Kako hudo pač to teži skerbno serce dobre matere! Ako bi bili otroci tudi bogati, težko bi se pošteno pomožili, ker se vse le prerado ogiblje otrôk na smert obsojenih staršev. Ne čaka jih družega, nego da bodo morali služiti vse žive dni; — dà, še vsak jih ne bode hotel vzeti v službo. In te neizrečene nesreče si je usmiljenja vredna Marijana sama kriva, ker je bolj gledala na lepo Joštovo postavo nego na blago sercé in pobožno življenje.

„Res je nekoliko sama kriva,“ priterdi grasčak; „a več nego Marijana je pa kriva njene nesreče teta Jera. Sè svojo nespametno nečimernostjo in ošabnostjo je največ pripomogla k Marijanini nesreči. Stara teta Jera bi ne bila verjela priliznenim Joštovim besedam, ko bi vkljub svoje starosti ne bila tako nečimerna; neizkušeni Marijani bi bila Jošta odsvetovala, in ubogljivo deklé bi jo bilo gotovo ubogalo. Tako jej je pa Jera še prigovarjala. Jera se je na dobri Marijani hudó pregrešila. Kdo bi si mislil, da zamore toliko hudega vzročiti videzno malenkostna strast, kakor je nečimernost, ktere ljudje še za greh nimajo! Tako je vsaka strast škodljiva! Bog vas varuj sleherne strasti ter nam daj moč, da je zamoremo krotiti.“

XXVII. Marijana obišče Jošta v ječi.

ozno v noči še le je prišla Marijana sè svojimi otroci v Jelenovo. Vso pot je molila in jokala. Ploha solzâ pa jo oblije, ko se pelje memo svoje nekdanje, lepe hiše ter vidi v njej pri svitlobi svetilnice njej čisto neznane obraze. Na celem životu pa se prične tresti strahú, ko voz obstoji pred starikastim sodnjiskim poslopjem, kjer so bile ječe. Navadno je bila druge večere videti luč le v jetničarjevem stanovanji, ta večer pa je bilo razsvetljenih več sob. Velika vrata so bile odperta, hodišče razsvetljeno in pri vratih sta stala na straži dva vojaka.

Ko jetničar sliši ropot, vzame luč, da pogleda, kdo se je pripeljal. „O, ste vi, Marijana!“ vsklikne zagledavši Marijano. „Nič veselega vas ne čaka!“

„Bog zvami, dragi Jur!“ reče na to Marijana. „Povejti mi vendar, kako je z Joštom? Ali se je spokoril in spovedal?“

„Žalibog ne!“ odgovori jetničar; „o tem ni besedice vediti noče; to je ravno najbolj žalostno.“

Marijana stopi raz voz sè svojimi otroci. Jetničar jo pelje v svojo stanovanje. Jetničarjeva žena Katarina jo prijazno pozdravi ter jej reče sè sklenjenimi rokami in solznih oči: „Ilvala Bogu, da si prišla in svoje otroke pripeljala sè saboj. Sedaj imam še upanje, da se bo spokoril. Ko bo videl, da ga nisi zapustila in pozabila, ampak zvesto

ljubeznivo k njemu prihitela če ravno ti je vzročil tolikanj hudega; ko bo videl svoje otroke, ktere je storil tolikanj nesrečne, — mora se mu omečiti serce, ko bi bilo tudi iz jekla.

Marijana poprosi jetničarja, naj jo pelje k svojemu možu; prijateljici pa reče, naj obderži za ta čas otroke pri sebi. Hotela je namreč najpervo sama govoriti sè svojim nesrečnim možem; potem pa bode uže naročila jetničarju, kedaj naj pripelje otroke.

Jetničar je vzel železni svečnik, ki je stal na mizi ter jej sveti po stopnicah. Marijana gre za njim po vijočih se kamenitnih stopnjicah; hudo jej tolče serce in kolena se jej šibé. Dospevši do Joštove sobe, stopi noter. Groza jo spreleti, ko zagleda svojega moža, bledega ko smert, gerdo zarašenega in razkuštranega, in k težki, hrastovi mizi priklenjenega. Dolgo ne more strahú in groze ni besedice spregovoriti.

„Tok si vsejedno prišla!“ zareži nad njo Jošt strašnim, hripovim glasom. „Poberi se, pusti me! Nočem — ne morem te videti!“

Po teh besedah dene roke križem na mizo, zakrije si okraz v nje ter ne spregovori ni besede več.

Marijana pa pade predenj na kolena in ga prosi: „Nikar, ljubi Jošt se ne obrni od mene, svoje žene; vsaj poglej me! Nisem prišla, da bi ti kaj očitala. Ni mi mar za časno, — za denar, premoženje in čast pri ljudeh. Če smo tudi ob vse prišli, — saj bi bili morali tako in tako jedenkrat umreti in vse zapustiti. Meni je le za večnost; za to sem prišla k tebi sim. Oj, reši, reši vendar

svojo neumerjočo dušo! Pomisli na prva leta najinega zakona! Oj, kako sva bila srečna! Vkljub najini revščini ljubim te še vedno tako goreče in priserčno! Ne pahni vendar od sebe svoje zveste žene! Oj, usmili, usmili se me, — in reši — če je uže tudi vse drugo zgubljeno — vsaj svojo neumerjočo dušo.“

Jošt ne odgovori ni besedice; sloni kakor popred na mizi in jo še ne pogleda ne.

A Marijana je zapazila, da na tihem zdihuje in se solzi; zato migne jetničarju, naj pripelje otroke.

Ko pripelje jetničar otroke, prične Marijana zopet: „Jošt glej! tu so tvoji otroci! tvoja Lizika, Barbika in mali Jožek. Želeli so še jedenkrat videti svojega očeta. Oj, skoraj bodo sirote brez očeta! Je mar tvoje serce iz kamenja, da jih ni pogledati nočeš? Jim nimaš niti besedice povedati? Ali mar naj gredo ter nosijo vse svoje življenje žalost v svojem serci: „Naš oče nas je čisto zapustil. Umerel je nespokorjen brez vsacega človeškega čutila v svojem serci, in njegova duša gori — — kar Bog obvaruj! — na vse večne čase v peklu.“ —

Pri teh besedah se Jošt skloni in globoko zdihne. Gleda dolgo časa plašno svojo ženo in otroke.

„Ljuba žena!“ reče slednjič, — „o, dobra, zvesta duša, oj koliko nesrečo in sramoto sem ti nakopal! Oj, ljubi otroci, Lizika, Barbika in Jožek, pripravil sem vas ob premoženje in čast, dà — ob vse. Nikar te me za to ne kolnite! Hočem se spokoriti iz celega serca. Vedno sem menil, da me ne bodo deli ob glavo, če ne bodo videli kesanja nad menoj;

kajti groza me je pred smertjo, ker sem tako hudobno živel; sedaj pa sprevidim, da je vse zastonj. Hočem se iz ljubezni do vas resnično spokoriti in kot spokorjen hudodelnik rad umreti za storjena hudodeljstva.“ — Pričel je tako hudo zdihovati in se solziti, da ni mogel več dalje govoriti. — „Ljuba Marijana,“ reče čez nekoliko, — „pusti me nekoliko časa samega in pelji otroke k jetničarci; vi pa, jetničar, pokličite mi gospoda župnika, da se odkrito-serčno spovem in z Bogom spravim.“

Marijana gre sè svojimi otroci doli v jetničarjevo stanovanje, jetničar jim zopet sveti po stopnicah. Jetničarica naglo prižge svetilnico ter stopi sama po gospoda župnika. Brez odloga pridejo gospod župnik, pozdravijo prijazno Marijano, potolažijo jo nekoliko, potem pa gredó berzo k Joštu.

Marijana pa reče jetničarici: „Lepo te prosim, draga Katarina, obderži mene in otroke čez noč pri sebi! Zadovoljna sem sè še tako slabim stanovanjem. Sramujem se iti v gostilno ali h komu drugemu; prežalostna sem, da bi se razgovarjala z ljudmi. Tudi bi bila rada blizo svojega moža. Obderži me pri sebi! Postelje ne rabim; saj mi ni moč spati! Jako bi mi pa vstregla, če zamoreš preskerbeti otrokom postelje.“

Berzo postelje Katarina otrokom v stranski sobici; otroci od joka in dolzega pota zeló utrujeni, so naglo zaspali; Marijana se pa niti ulegla ni, ampak pokleknila poleg postelje ter celo noč molila in prosila Boga, naj da možu duha prave pokore.

Župnik, ki so bili dolgo pri Joštu, slednjič pridejo k jetničarju in pokličejo Marijano. „Le po-

tolažite se,“ rečejo jej, „upam, do bo vaš mož srečno umerel.“ Potem jo še dolgo lepo in ljubeznjivo tolažijo in slednjič rečejo: „Jutri zgodaj bo vaš mož prejel sveto slednjo popotnico. Želi, da bi tudi vi zraven bili.“ Blago Marijano je kaj razveselilo, to slišati; celo noč je za to Boga hvalila.

Drugo jutro na vse zgodaj reče Jošt jetničarju: „Bodite tako dobri in stopite k sodniku ter mu recite, da ga lepo prosim, naj pride nekoliko k meni! Rad bi ga prosil odpuščanja in spoznal svoje hudobije.“

Sodnik je precej prišel, in Jošt mu je rekel sè solznimi očmi: „Odpustite mi, gospod sodnik, da sem se vam lagal toliko časa ter vam vzročil toliko dela in truda. Jaz neumnež sem mislil, da me ne morete obsoditi, če nič ne obstojim. Sprevidel sem, da sem se gerdó prevaral ter si le pomnožil svoje terpljenje. Sedaj spoznam očitno, da sem kriv vseh hudobij, katerih ste me obdolžili v obsodbi. Vse je tako, kakor ste mi brali v obsodbi. Spoznam, da zaslužim smert.“

Sodnika je odkritoserčno Joštovo spoznanje zeló ganilo, reče svojemu pisarju, naj natanko zapiše vse, kar je obstal; potem poda Joštu roko, prigovarja mu, naj bo serčan in naj nikar preveč ne žaluje ter se poslovi od njega.

Sedaj zbudi Marijana svoje otroke, da bi šli ž njo k očetu, in molili zanj med svetim obhajilom. Lizika je bila hitro pripravljena k temu; manjša otroka pa sta pričela jokati in se nista dala nikakor pregovoriti. „Mar nočeta več videti svojega očeta, preden umerjejo?“ reče jima Marijana.

„Oj,“ odgovori mali Jožek, „oče se mi zdé tako strašni; tako se jih bojim, da se kar tresem. Ljuba mati, pustite me vendar tu.“

Marijana ni hotela dalje siliti svoja mala otroka ter šla z samo Liziko k Joštu. Bil je čisto spremenjen. Njegov pogled je bil sedaj mil in njegovo obličje mirno in prijazno; tudi ni imel več razkuštrane brade, ampak bil lepo obrit in oblečen v lepo belo obleko, kakor je bila takrat navada obleči one, ki so bili obsojeni na smert.

Jošt jej veselo roke poda in reče: „Ljuba žena, upam, da mi je Bog odpustil; oj, odpusti mi tudi ti! Oh, kako gerdo sem čestokrat s teboj ravnal ter te pripravil ob vse. Zeló se sedaj kesam. O, odpusti, odpusti svojemu nesrečnemu možu!“

„Naj bi mi le Bog tako odpustil, kakor sem jaz tebi, ljubi Jošt!“ odgovori mu Marijana ihté. Tudi Lizika prične na ves glas jokati.

„Nikar vendar ne bodite tako žalostni,“ prične ju Jošt tolažiti. „Marveč hvalite z menoj Boga, da me je zopet milostljivo sprejel med svoje otroke, kakor upam, in molite zame, da ostanem do konca stanovitén.“

Jošt je na to prejel sveto obhajilo prav pobožno in skesano. Marijana, Lizika in jetničarica klečijo okoli njega ter se milo jokajo. Duhovnik jim po doveršenem svetem opraviilu mignejo, naj gredó; sami pa še dolgo ostanejo pri Joštu.

XXVIII. Marijanini slednji razgovori z Joštom.

Marijana je obiskala čez dan večkrat svojega moža, ter se ž njim razgovarja o večnih in pa tudi o potrebnih časnih rečeh. Na večer obišče Marijana sè svojo hčerko Liziko slednjikrat Jošta. Prav prijazno ju pozdravi in jima reče: „Neskončno je božje usmiljenje; moje serce napolnjuje s tolažbo in serčnostjo na bližnjo smert. Naj tudi vaju tolaži in krepi!

Jetničar je bil ravno mizo pogernil in prinesel večirjo. „Prinesite, prinesite še dva krožnika!“ reče Jošt jetničarju. „Rad bi še jedenkrat v svojem življenji večerjal skupaj sè svojo dobro ženo in z ljubeznjivo hčerko.“

Obedve pravite, da se jima ne ljubi jesti.

„O,“ reče Jošt, „vendar ne bodite tako žalostni! Saj je sedaj vse dobro; jaz se več ne bojim smerti. Bodite tudi vedve serčni! Vsaj nekaj malega zavžite, saj uže celi dan, — kakor sem slišal, — niste skoraj celo nič jedle. Kaj blede ste, kakor bi bile bolne; treba je, da se nekoliko pokrepčate!“

Med večerjo je Jošt dopadljivo ogledoval svojo uže precej odraslo hčerko Liziko, ktere uže tako dolgo ni videl.

„Kako veselo bi bil lahko preživel marsikak večer doma med svojo družino,“ reče, „ako bi ne bil iskal veselja drugod! Oj, uže je zgubljen mož, ki ne najde najslajšega veselja v krogu svojih

ljubih! — A kje sta pa Barbika in Jožek? Tudi nju bi imel rad še jedenkrat pri sebi.“

Marijana reče, da bota prišla uže tudi pozneje.

Po večerji pride Jošta obiskat tudi stari lovec Moric, da ga vidi še jedenkrat. Jošt mu hitro poda roko in reče: „Zeló me veseli, ljubi Moric, da ste me prišli obiskat. Mnogo se vam imam še zahvaliti, in vas odpušanja prositi. Oj, zdi se mi, da ga ni človeka na svetu, kterega bi ne bil razžalil ali pohujšal! Sicer sva si bila vedno dobra prijatelja, ko sva še v Staremgradu skupaj služila. Čestokrat ste me kaj posvarili, — in jaz sem vas slušal takrat vselej. A sè svojim tatinskim lovom sem vam vzročil dokaj sitnosti. Odpustite mi! Še večjo škodo in žalost sem pa naredil graščinskim kot ropar. Tudi nje prosim odpuščenja ter se jim zahvalim, za vse dobrote, ktere so mi skazovali, ko sem bil še pri njih v službi. Sporočite žlahtnemu gospodu in gospej, da ponižno priporočim svojo zapuščeno vdovo in sirote njih milosti, varstvu in podpori.“

Tudi Janezek je prišel z Moricem obiskat Jošta; a ostal je pri vratih ter se milo jokal.

„Pojdi vendar bližje, ljubi Janezek!“, reče mu Jošt. Kaj blagi deček si, da se solziš nad menoj, nevrednim človekom. Ali se še spominjaš, ko sva se v gozdu pri Leskovci pervikrat videla? Mihec je takrat pričel svoje tatvinsko rokodeljstvo, ko je serno ustrelil; ti pa si uže takrat pokazal, da si blag in dober deček, ker si se usmilil mladega sernjaka ter ga hotel izročiti lovcu. Takrat sta nastopila vsak svojo pot, ki vaju je tudi pripeljala k različnemu cilju in koncu. Mihec uže zdihuje

v železji, kakor jaz; — in nima pričakovati nič dobrega; tebi pa se dobro godi, in če bodeš stanovitno hodil po poti, katero si nastopil, postal boš srečen mož. Le hodi tudi zanaprej po tej poti; ostani pravičen in pošten, kakor si bil dosih dob. Saj vidiš nad Mihcem in menojo, kam pripelje nazadnje nepoštenost človeka. Bodi zdrav, moli za-me, in če boš imel kedaj priložnost, skazati mojim otrokom kako dobroto, stori to!“

Med temi razgovori pridejo župnik k njemu. Jošt vzame v roke podobo križanega Izvelicarja, katero so mu duhovnik podali, poljubi jo goreče ter reče: „Prosim vas, gospod župnik, molite mi kako molitev na glas!“

Župnik pričnejo na glas moliti tole molitev, katero Jošt prav pobožno moli za njimi: „Božji Izveličar, ki se usmiliš skesanega grešnika, danes te gledam le še v podobi, jutri pa od obličja v obličje. Milostljivo se takrat ozri na-me, in bodi milostljiv sodnik! V tvoje roko izročim svojo dušo; tvojemu varstvu izročim svojo ženo in otroke. Tolaži jih, kakor si umiraje na križi tolalžil svojo ljubo mater! Odpusti mi, kakor si na križi odpustil desnemu razbojniku! Dodeli mi milost stanovitosti do zadnega zdihleja in vzemi me k sebi v svoje kraljestvo!“

Ko župnik jenjajo moliti, poprosi jih Jošt, naj mu podarijo križ. Križ je bil iz črnega lesa, podoba pa iz bakra in lepo pozlačena.

„Iz serca rad vam podarim križ,“ odgovorijo duhovnik; „a čemu vam bo?“

„To bote precej zvedeli! reče Jošt; oberne se k Liziki in jej reče: „Ljuba hčerka, nimam svojim otrokom kaj zapustiti; premoženje tvoje matere sem zapravil. Zapustim ti tale križ, ki so mi ga gospod župnik ravno kar podarili. To je vse kar ti zamorem zapustiti. Deržal ga bodem v svojih rokah, ko bodem umerl; z mojo kervijo bo oškropljen. Po moji smerti ti ga bodo župnik izročili. Imej ga vedno pred očmi, in spominjaj se onega, čegar podobo ti predstavlja, našega Izveličarja, ki je umerl na križi, da izveliča grešnike! Ko bi ne bil za nas terpel in umerl, moral bi jaz sedaj obupati ter se pogubiti. Spoznavaj ga vedno bolj, ljubi ga, zaupaj vanj in spolnuj njegove svete zapovedi! Služi mu zvesto; ne zapusti nikdar poti, katero ti kažejo njegovi sveti nauki, kakor je — žalibog! — storil tvoj nesrečni oče! Spoštuj in ljubi svojo dobro skerbno mater, kateri sem jaz vzročil toliko žalosti! Delaj jej ti veselje, ker sem jo jaz le žalil! Popravi to, kar je zagrešil tvoj oče! O, moj Bog!“ zdihne in oči proti nebù povzdigne, „odpusti mi, da sem tolikanj hudega prizadel svojej ljubi ženi, ki je bila vedno tako blaga in dobra, ter jej povračeval njeno ljubezen tako slabó! O, moj Bog, odpusti mi, da sem svojim nedolžnim otrokom napravil toliko sramoto! Vsak jih bo gledal gerdó, ker so njih očeta ob glavo deli; dà, rudečica jih bo oblila, če bodo le slišali moje ime. Oj, ljuba Lizika,“ — reče in potok solzâ se mu vlije po lici, — „odpusti svojemu nesrečnemu očetu! Odpusti mi zavoljo solz, ktere sedaj pretakam, in ne kolni svojega očeta, ko bodo

njegove kosti trohnele vže davnaj v hladni zemlji, — marveč spominjaj se ga sè sočutjem!“

Lizika in mati se jokate na ves glas. Tudi župniku, staremu Moricu, Janezku, vojaku, ki je pred vrati stražil, in vsem drugim navzočim so stopile solze v oči. Župnik pa se je trudil, da potolaži očeta, mater in hčerko.

Na to stopi jetničar noter ter pošepeta župniku na uho, da čaka rabelj iz Ternovega uže dolgo pred vrati, da prosi po stari navadi hudodelnika odpuščenja, ker ga bode del jutri ob glavo, in da ne more dalje čakati.

Zato reče župnik Joštu, Marijani in Liziki: „Ne delajte si, moji ljubi, še večje žalosti; poslovite se ob kratkem! Vi, dobra Marijana, vzeli bote sè saboj tolažbo, da bote jedenkrat zopet videli svojega moža v nebesih! Tudi ti, mala Lizika, našla boš tam zopet svojega ljubega očeta. Idi sedaj z materjo! Tvoj oče morajo sedaj svoje serce drugam — na Boga obrniti in nanj misliti; jaz — in tudi drugi — bi še radi ž njim govorili. Idite tedaj in molite zanj.“

Pri teh besedah zaženete Marijana in Lizika jok na ves glas. Jošt pa milo pogleda župnika in reče: „Še nekaj mi je v mislih; a si komaj upam. Rad bi dal svojej hčerki še očetov blagoslov. Smem li blagosloviti otroka z roko, s katero sem prelival kri?“

Dà, dà, smete Jošt,“ rečejo župnik. „Ste sicer razbojnik, — a spokorni! Saj se angelji v nebesih veselijo nad grešnikom, ki se spokori. Bog vas je zopet sprejel za svojega otroka; saj je božji Zveličar tudi za vas na lesu svetega križa prelil svojo

drago kri, in vam s tem zadobil odpuščenje. Le blagoslovite svojo hčerko, zaupaje na neskončno usmiljenje božje, — in vaš blagoslov jej ne bo brez koristi. Poklekni, Lizika!“

Jetničarica, ki je druga dva otroka ravno k Joštu pripeljala ter stopila skozi vrata, pelje ju k očetu, da vse tri blagoslovi. Poklekmeta k Liziki, — na vsako stran jeden. Ko ju oče zagleda, prične britko jokati in zdihovati.

Ko se nekoliko umiri, prične slabim, milim glasom: „Neskončno usmiljeni, vsegamogočni Bog — Oče, Sin in sveti Duh naj blagoslovi tebe, ljuba Lizika, in tebe, ljuba Barbika, in tebe, ljubi Jožek, ter vašo ljubo, dobro mater! Naj vam odvzame sramote, katero sem vam nakopal! Naj vam podari srečo in blagoslov, ker sem vas jaz storil nesrečne! Naj podeli milost, da jaz srečno umerjem in da se kedaj zopet veselo vidimo v nebesih! Z Bogom, z Bogom za vselej na tem svetu!“ — Potem zaporedoma vse priserčno objame in poljubi.

Župnik sami spremijo Marijano in otroke, peljejo jih v jetničarjevo stanovanje ter ljubeznjivo tolažijo. Nekoliko so se umirili. Marijana je bila zeló prepadena. Župnik so se bali, da ne bi zbolela; zato so sklenili, da jej zabranijo, ko bi hotela še iti k Joštu.

„Molite zanj, Marijana!“ — rečejo jej; „to jedino je še, kar zamorete storiti; — a tudi najboljše. Molite sè svojimi nedolžnimi otroci! Molitev pobožne matere in nedolžnih otrôk bode Bog gôtovo uslišal.“

Preden je dan napočil, šla je že Marijana sè svojimi otroci v cerkev, da moli za svojega nesrečnega moža celo jutro, — posebno pa še ob uri njegovega usmertenja. Klečala je z otroci v zadnji klopi. Ko se je pričelo daniti, zapoje v zvoniku velikí zvon, kakor je bila navada v Jelenovem tisti dan, ko so kogar usmrtili. Pač ni bilo človeka v Jelenovem, ki bi ne zdihnil in zmolil nekaj očenašev za srečno zadnjo uro nesrečnim trem razbojnikom, ko je zašlišal zvon. Marijani pa je bilo, kakor bi jej bil kdo prebodil z mečem serce, ko zasliši zvon; solze jo oblijó in milo plaka sè svojimi otrôci. Ravno zavoljo tega se je zatekla v cerkev, da ne bi ni videla ni slišala ničesar o žalostnem dogodku; a morala je vendar slišati marsikaj, kar je pomnožilo njeno žalost ter jo čestokrat prestrašilo. Cerkev je stala poleg ceste; tako je slišala Marijana vedno glasneji šum prihajajoče in zbirajoče se množice v Jelenovem; ropot vozov, ki so bili natlačeni ljudi, ki so se pripeljali, da vidijo, kako bodo hudodelnike ob glavo deli. Vse to je uže sè strahom naudajalo Marijanino serce. Še bolj pa jo preplaši bobnanje vojakov, ki so prišli v Jelenovo, da vzderžijo mir in red med izveršitvijo smertne obsodbe. Najedenkrat zapoje zopet velikí zvon, — znamenje, da peljejo razbojnike na morišče. Marijani se je zdelo, kakor da bi bil oster meč presunil njeno dušo, in bala se je, da ne bi sedaj, sedaj omedlela; komaj se je vzdržala na klopi po konci. Razun nje in njenih treh jokajočih otrok ni bilo žive duše v cerkvi, da bi jej bil priskočil na pomoč. Najedenkrat pride zvesta jetničarica v cerkev,

objame od žalosti skoraj omedlelo Marijano, moči se solzami njeno obličje, sede k njej na klop ter jo prične tolažiti. Sočutje in udana ljubezen stare prijateljice od mladih let potolaži nekoliko prežalostno, revno Marijano.

XXIX. Tolovaji na morišči.

Med tem ko je Marijana, od žalosti na pol mrtva, molila v cerkvi ter svoje otroke opominjala k molitvi, pripeljali so njenega moža Jošta, z njegovima tovarišema iz ječe pred sodniško hišo. Vojaki so stražili razbojnike. Na tergu, pred sodnijo, se je kar terlo ljudi; okna bližnjih hiš so bila natlačena gledavcev.

Sodnik prebere hudodelnikom še jedenkrat obsodbo jednemu za drugim, ter verže slehernemu po takratnem običaji prelomljeno palčico pred noge.

„Pravična je obsodba,“ reče Klatež; „rad se jej podveržem.“ — Tako priterdi tudi Bolte.

„Zahvalim se gosposki za zasluženno mi kazen; Bog bodi milostljiv moji ubogi duši!“ — zdihnil je pa Jošt.

Od sodnijske hiše se prične pomikati množica proti morišču. Najpervo gre oddelek vojakov, in pred njimi jezdi častnik. Klatež je stopal za vojaki terdnih in čeverstih korakov. Izprosil si je, naj mu ne zvežejo rôk, ker tako in tako na beg ni misliti ni. Vendar je imel roke vedno sklenjene, deržeč

svoj klobuk pod pazduho. Spremljali so ga Leskovški župnik, katerim je bil nekdanj pokradel knjige; a te dni se jim je jako prikupil. Za Klatežem je šel Bolte; njega so spremljali župnik iz Ternovega. — Zadnji koraka Jošt; njemu na strani gredó župnik iz Jelenovega ter ga kot svojega župljana tolažijo. Na strani poleg hudodelnikov pa jezdi sodnik, njegov pisar in drugi sodnijski uradniki. — Zada je stopa zopet tropa vojakov. —

Ko se približa tropa morišču, bilo je uže na prostornem travniku, v čigar sredi je stal morišni oder, po bližnjih mejah in holmeih vse polno ljudi. Mnogo dečkov in mladenčev je celó splezalo na okoli stoječa drevesa. Ni bilo videti družega, nego glava pri glavi. Vojaki, katerih leskeče orožje je molelo kvišku iz množice, obstopijo v krogu morišče; v sredi — okoli morišnega odra — je bil sodnik sè svojim spremstvom in pa častnik na konji. Na odru so stali rabeljnovi hlapei, in za njimi rabelj sam, ogernjen z modrim plajščem, pod katerim je deržal meč.

Najprvo stopi Klatež na vzvišeni prostor — morišče. Oblečen je bil v svojo navadno zelenkasto, lovsko sukno in deržal klobuk v roki. Stopivši na morišči nekoliko naprej, ozre se sè svojimi svitlimi, modrimi očmi po brezštevilni množici; prikloni se sodniku in njegovemu spremstvu, častniku, vojakom in množici; potem pa reče: „Mislim, da imajo mnogi izmed brezštevilne množice resnično usmiljenje in sočutje z nami, nesrečnimi hudodelniki. Smo sicer res veliki hudodelniki, a vendar le še ljudje. Vsak iz med vas naj si misli: „Človek sem; kar

se je kedaj pripetilo kakemu umerjočemu, zamore se pripetiti tudi meni.“ —

Po teh besedah poda svoj klobuk briču, sklene roki, ozre se milo proti nebu in zavpije: „Oče nebeški, ozri se na svojega zgubljenega sinu, ki se skesan vrača k tebi nazaj! Oj, nikar, nikar ga ne zaverzi!“

Potem se oberne proti osodepolnemu stolu sredi morišča ter zagleda rabeljna, ki je bil uže odložil plajšč, stati z zavihanima rokavama za stolom, v škarlatasti obleki in deržečega ostro nabrušen svitel meč v roki.

Pervi trenutek Klatež obledi; a si vzame precej zopet serčnost ter reče: „Ni treba, da mi zavežete oči!“

„A tako zahteva postava!“ zavernejo mu. „Če je tako, tedaj storite svojo dolžnost!“ jim odgovori.

Potem se vsede na stol, terka se na persi in reče močnim glasom, ki pretrese vse nazoče: „O Bog, bodi milostljiv meni ubogemu grešniku!“

Zavežejo mu oči, meč se zabliška — in glava mu odleti. S kervijo oblit čok položé na tla, zraven pa glavo.

To videti, trese se Bolte strahu in groze; komaj spregovori trepečim glasom: „Bog mu bodi milostljiv! Naj počiva v miru po tolikem terpljenji! Naj se Bog usmili tudi mene in potolaži mojo žalostno mater!“

Ravno tako dene rabelj tudi Bolteta ob glavo; njegov čok in glavo položé poleg Klateževega trupla.

Za njima stopi na morišče Jošt, deržec podobo Križanega v roci. Bil je bled kot smert; a vendar je kazal serčnost. Ker je bil v Jelenovem doma,

poznalo ga je mlado in staro; in ker je poznal tudi sam skoraj vse ljudi, ki so stali okrog morišča ter med njimi zapazil marsikakega znanca in prijatelja od otroških let, nagovoril je še tudi on zbrano množico, kakor je bil sklenil. Sè solznimi očmi se je zahvalil slehernemu za vse dobrote, ki mu jih je kedaj skazal; spoznal je očitno in skesano, da je zaslužil kaznen, katero mu je odločil Bog in gosposka; prosi odpuščenja vse, ktere bi bil kedaj kaj poškodoval; one pa, ki je kedaj pohujšal, opominja, naj jim je sedaj svarilen zgled. „O, moj Bog,“ — pravi še —, „usmili se mene, moje nesrečne žene, mojih otrôk in nas vseh! Molite za-me; tudi jaz bom prosil za vas Boga, če pridem k njemu v nebesa!“

Te besede Joštove so ganile serca vseh; tudi one, ki so ga zaničevali in se hudovali nad njim zavoljo njegovega slabega življenja in mnogih hudobij, omečile so te slednje njegove besede tako, da se je njih nejevolja spremenila v sočutje in usmiljenje. Ni ga bilo med brezštevtilno množico, kteremu bi ne bile stopile solze v oči.

Sedaj primejo rabeljnovi hlapci Jošta za roko, peljejo ga h kervavemu stolu, posadé ga nanj in mu zavežejo oči. Rabelj zavihti meč, — in njegova kri je siknila kviško. Njegovo truplo puste na stolu sedeti, odsekano glavo mu pa polože v naročje.

Stermé je gledala zbrana množica žalostnemu prizoru; vse je bilo tiho — in molčalo. Sedaj stopijo župnik iz Jelenovega na morišči pred zbrano množico. Obličje jim je bilo blede, — in imeli so solzne oči; bili so tako prevzeti in ganjeni, da so si morali

nekoliko oddahnuti, preden so pričeli govoriti zbrani množici. — Bilo je vse strašno mirno in tiho. Slednjič pričnejo tako-le:

„Boga se boj, in spolnuj njegove zapovedi!“

„Boga se boj! Le kdor se Boga boji, naj si bo star ali mlad, zamore se obvarovati tako strašne smerti, kakoršno smo videli ravno kar. Bojte se Boga! Nad nami biva in čuje vsevedni, neskončno sveti in pravični Bog! Njegovo vsevidno oko vidi vsako tudi najskrivnejšo hudobijo. Vsaka hudobija je njemu, najsvetejšemu, gnjusoba., Neskončno pravični Bog kaznuje sleherno hudobijo. — Boga se bojte! Koga iz med vas ni prešnila groza, videti, kako se je zasvetil meč in šinila kri curkoma kviško? Vaša obličja so obledela kakor smert. Sam Bog je postavil kazen, h kateri je gosposka obsodila naše tri nesrečne sobrate.“

„Boga se boj! Bog je, ki je izročil meč gosposki, in ne nosi ga zastonj. — A vse, še tako strašne kazni tega sveta, niso še niti senca proti kaznim, s katerimi Bog, neskončno sveti in pravični, kazni vse nespokorne hudobneže na onem svetu. Bojte se Boga, ki zamore pogubiti dušo in telo ter pahnuti v večno pogubljenje!“

„Spolnujte zapovedi božje!“ Prestop božjih zapovedi, greh, je najhujše zlo na svetu, veliko hujše nego rabeljnov meč. „Greh, — govori sveto pismo —, je na dve strani brušen meč; njegove rane se ne zacelijo.“ Greh rani dvakrat, časno in večno; njegove rane vzročijo časno in večno smert.“ —

„Spolnujte božje zapovedi! Jeden sam prestop ima uže sto družih za seboj ter zna vsacega izmed vas pripraviti v ječo ali celó na morišče. Pervega teh treh nesrečnežev, katerih kri ste ravno kar videli teči, pripeljala je nagla huda jeza, — družega strast do igre, — tretjega gerdo, ostudno pijančevanje, na morišče.“

„Globoko si toraj vtisnite v svoja serca besede svetega Duha: „Bojte se Boga in spolnujte njegove zapovedi!“ Da jih bote toliko zvesteje spolnovali, Boga se bali in po njegovih svetih zapovedih živeli, slušajte, kaj pravi Jezus: „Čujte in molite!“

„Čujte! — Vsak vseh sedem glavnih grehov se začne z malim. Podoben je mali iskri, iz ktere nastane velik požar; — mali razpoki, ki potopi celo barko. Čujte nad vsako strastjo, ki vstaja v vašem sercu, ter zadušite prvo iskrico. Komur pa že očita njegova vest, da je zgrešil pravo pot, naj se verne berzo zopet na njo! Kajti oska je pot, ki pelje v zveličanje, široka in gladka pa je cesta, ki pelje v pogubljenje, in mnogo jih je, ki hodijo po njej.

„Molite! — Prosite Boga, naj vam da moč, da bote zamogli serčno bojevati se proti skušnjavam ter jih srečno premagati. Molitev nas sklene in združi z Bogom! Kdor ne moli, — ločil se je uže od Boga, — je uže na potu hudobije in pregrehe. Molitev in čuječnost ste tako rekoč dve peruti, ki vzdignete človeka nad skušnjave tega življenja proti nebesom. Vse posvetno veselje zgine kakor dim. Naj bi bili ti trije nesrečneži le desetino tega truda,

ki so ga obernili na svoja tolovajstva, obernili v to, da bi bili zvesto služili Bogu, postali bi bili lahko pošteni, imenitni, — dà od vseh čislani možje, mesto da so morali tu strašno smert storiti.“

„Oj, kako blažen je pa človek, ki ne krene s poti poštenosti ni na levo, ni na desno; ogiblje in boji se greha, moli, čuje — in dela! Lahko živi vedno pošteno, tolaži se v terpljenji, da ga dobri Bog gotovo ne bo zapustil tudi v naj večji sili. Sladko in mirno zatisne svoje oči na smertni postelji. Zato rečem še jedenkrat: „Bojte se Boga; deržite se njegovih zapovedi! Čujte in molite! Amen!“

XXX. Mihec v ječi.

ihhec je bil v ječi nevarno zbolel nekaj tednov popreje, nego so njegove tovariše obsodili na smert. Poklicali so k njemu zdravnika, odvzeli mu železje, prezkerbeli mu mehko posteljo, da mu ni bilo treba ležati na goli, terdi slami, in potrebne postrežbe. —

Zdravnik in župnik sta Miheca obiskovala čestokrat. Vendar je moral biti čez dan večji del čisto sam. V njegovo temno ječo ni nikdar posijalo prijazno solnce, ni luna prisvetila; skozi železno omrežje ni videl družega, nego temno zidovje neke stare, na pol poderte hiše, ki je bila komaj kaka dva metra daleč od ječe. Bilo mu je strašno dolg

čas; mnogokrat je bil prav žalosten. Nič ni vedel, kaj bodo z njim; če ga bodo deli ob glavo, ali pa pri življenji pustili. Ta negotovost mu je vzročila dokaj žalostnih in britkih ur; živel je v vednem strahu in upanji, med smertjo in življenjem.

Pač je bil Mihec zapazil ono jutro, ko so njegove tri tovariše obsodili na smert, da se je moglo zgoditi v sodniji nekaj posebno nenavadnega. Druge dni je bilo v temnem poslopji navadno vse tiho in mirno kakor v grobu. Danes pa je slišal ljudi semtertje hoditi; odpirati in zapirati vrata; z orožjem ropotati in z verigami rožljati.

Proti poludne mu prinese Rupert, jetničarjev hlapec, kosilo.

„Kaj ste pa imeli danes, da je bil tolik ropot in šum?“ popraša ga Mihec radovedno. „Kaj smo imeli?“ reče čmirni mož, ki je bil uže pri svojem poslu postal čisto brezserčen in brez sočutja; „tvoje tri tovariše so obsodili na smert. Do petka jim bode rabelj uže odsekal glave. Kaj nepriličen čas si nam zbolel; drugače bi bil prišel tudi ti na versto. Bili bi opravili vse ob enem; tako pa nam bodeš dal ti, lopov, še posebaj opraviti!“

Po teh besedah odide ter nejevolno treši vrata za saboj.

Mihca so prestrašile te besede tako, da se je tresel po celem životu. — Če je le slišal kako stopinjo, ali odpirati vrata, obšel ga je uže strašen strah. Smerten strah pa ga je spreletel ono jutro, ko so bili usmerteni njegovi tovariši, slišati veliki zvon.

Strah mu da moč; naglo vstane ter se napravi. Nastavlja uho sedaj na vrata, sedaj na mrežo okna. Čul je v svojo ječo šum dohajajoče množice, rôpot vozov in bobnanje prihajajočih vojakov. Ves se trese, ter vsede na svojo posteljo. Na jedenkrat pa se odpró vrata njegove ječe, terdoserčni Rupert sè še jednim hlapcem stopi naglo noter ter mu osorno reče: „Hudobni Mihec, le berzo idi z nama!“

Mihec se grozno prestraši; toliko da ni omedlel strahú. Menil je, da mora iti na morišče, da ga bodo deli ob glavo, ker ni ničesar umel o tem, kako postopa sodnija s hudodelniki. A v njegovej obsodbi, ki mu pa še ni bila znana, bilo je med drugim le zaukazano tudi to, da mora biti nazoč in gledati, kedar bodo usmerteni njegovi tovariši.

„Za božjo voljo,“ kriči Mihec, „kaj mi hočeta? — kam me peljata?“

„Bodeš uže videl!“ mu kratko zaverne Rupert.

Primeta ga vsak za jedno roko ter vlečeta skozi mnoga in dolga hodišča v neko hišo, ki je stala blizo sodnije. Po stopnicah ga peljeta v neko sobo z visokimi okni. V sobi je bilo zbranih več teržank sè svojimi otroci, ki so gledale skozi okno.

Rupert, stopivši z Mihecem v sobo, jim reče: „Tù pripeljeva Mihca, četertega lópova!“ — Vsi nazoči se obernejo proti Mihecu, ogledujejo ga nekoliko časa pazljivo, potem se pa zopet obernejo proti oknu. Hlapca pa sta peljala Mihca k oknu, ki je bilo prazno. Skoraj mu jemlje vid svetla solnčna svetloba, modro nebo, zeleni travnik in gozd, kterih uže toliko časa ni videl več; milo zdihne pri tem pogledu. Na jedenkrat pa zagleda brez-

številno množico ljudi, ki je bila zbrana pod oknom. Zapazi med njo tudi svojega prijatelja Jošta, in svoja druga tovariša, ki so jih ravno peljali na morišče. Videl je, — ko je rabelj odsekal prvemu glavo, — kako se je zabliskal meč, — kako je kri kviško šterknila, — in glava odpadla. „O, Jezus!“ — zavpil je Mihec na ves glas, zamežal ter si na verh zakril še z obema rokama obličje, da ne bi videl več druga dva ob glavo deti. Tudi pridigo župnikovo je moral še poslušati. Potem ga, strahú in groze na pol mertvega, odpeljeta nazaj v ječo.

Od tega časa je bil Mihec ves oplašen in boječ. Noč in dan mu je stal pred očmi rabelj z mečem in pa kri, katero je videl šiniti kviško. A iz serca se pa še vendar le ni poboljšal; prave ljubezni do Boga in Jezusa še ni bilo v njegovem sercu. Druzega ni želel, nego da bi odšel smerti na morišči. Težak kamen se mu je odvalil od serca, ko mu necega dne pove jetničarica, ki ga je čestokrat obiskala med boleznijo, da ga ne bodo deli ob glavo, ampak le nekaj let zaperli v težko ječo. Slišati to, postal je na jedenkrat zopet stari, lahko-mišljeni Mihec. Ni mu bilo mar družega, nego le tuhtal je vedno, kako bi ušel iz ječe in kaj potem vse počel.

Med tem ko je Mihec v ječi zdihoval po prostosti, stopil je Janezek v službo k nadgozdnarju v Jelenovem, da se izuči gozdnarstva. Gozdnarjeva žena je bila prav usmiljena in blaga gospa; sem ter tje je poslala v bolezni Mihecu kako bolnikom tečno jed. Necega dne mu prinese Janezek kaj

okusno pripravljeno pišče. Vesel in židane volje, — kakor je vedno bil —, stopi k Mihcu v ječo ter ga prijazno pozdravi. Hudobni Mihec je veselega Janezka krivo sodil in menil, da se mu posmehuje; tudi ga je njegova lovska obleka hudó bodla v oči. Pravi mu toraj poln serda in zavisti: „Zakaj se mi posmehuješ, škodoželjni deček! Znal si se z vražjim sernakom verlo dobro graščinskim prikupiti; mene je pa preklicana žival spravila v ječo. Ino, sreča mi pač do sedaj ni bila mila; a upam, da mi bo v prihodnje milejša, in da mi bode kedaj še dobro. Saj zamorejo moja mati kazen v denarji plačati ter me tako ječe rešiti; in vendar jim bo ostalo, — mislim, — še toliko plesnjevih srebernakov, da bom zamogel živeti. In ne bo mi treba služiti in se vklanjati, kakor tebi.“

Sicer pa je jed Mihcu dobro dišala; a Janezku se za njegov trud niti zahvalil ni. Janezka je silno užalilo, ko je videl, da je Mihec še vedno stari, nepoboljšljivi hudobnež.

Mihčeva bolezen je postajala od dne do dne hujša; prav nevarno je zbolel. Zupnik iz Jelenovega ga obiskujejo prav pridno, ter presedijo marsikako uro pri njegovej postelji. Prav ljubeznjivo mu prigovarjajo, naj se posluži božjega usmiljenja, dokler je čas; naj ne pusti, da bi bil naš Zveličar pretil zastonj svojo drago kri zanj, naj se resnično poboljša, če se noče vekomaj pogubiti.

A hudobni Mihec se je malo zmenil za besede skerbnega in gorečega dušnega pastirja. Sem ter tje je sicer kazal kes; dà, jedenkrat je celo zagotavljal, da mu je zeló žal, da ni slušal opomino-

vanja svojega dobrega, rajnega očeta, da se je iz svoje matere le norčeval in da jo je tolikrat prekanil.

„Ta kes je uže nekaj;“ rečejo župnik; „zna te kedaj še na pravo pot pripeljati. Povej mi vendar ljubi Mihec, zakaj ti je žal, da nisi slušal svojih dobrih staršev?“

„I, zakaj?“ reče Mihec. „Sedaj bi bil uže lahko izučen ključavničar in premožen mestnjani, ko bi jih bil slušal; tako moram pa uže toliko let zdihovati v tej presneti ječi; in kedar ozdravim, utaknili me bodo v še hujšo.“

Bil je čisto posveten, mislil le na časno, — za večnost, za neskončno dobrotljivost božjo in ljubezen Jezusovo do ljudi mu ni bilo mar.

Necega dné popraša Rupert župnika, ki so prišli ravno prav žalostni in zamišljeni iz Mihčeve ječe, kaj mislijo o Mihčevi bolezni? To slišati, vleče radovedni Mihec tanjko na uho pri vratih, kaj bodo rekli gospod župnik. „Kaj se vam zdi, gospod župnik; — popraša Rupert, — „bode še dolgo živel mladi hudobnež? Se bode li kmalo stegnil? Jaz sem se uže prav naveličal, vedno odklepati in zaklepati!“ — „Ne bodi vendar tako terdoserčen!“ zavernejo ga župnik. „Njegove ure so seštete; le nekaj dni zamore še živeti; ima sušico in ž njim je uže prav prav pri kraji. Le voljno potérpi še nekoliko dni!“

„Kaj? ž njim naj poterpim?“ reče nejevoljno Rupert; „dà, kdo bi pač zamogel imeti toliko poterpjenje s terdovratnim hudobnežem kakor ga imate vi, gospod župnik! Vi ste le preveč usmiljeni, in

zdi se mi, da je ves vaš trud zastonj. Ali mar menite, da kaže kaj pokore in kesanja? Meni se zdi, da prav čisto nič.“

„Žalibog, ljubi Rupert,“ odgovoré župnik, „pade pri njem seme božje besede le na kamenita, nerodovitna tla. Zdi se mi, kakor bi ptiči precej pozobili sleherno zernce. Le malo dobrega sadú zapazim še na njem. Kaj zeló mi je žal zanj, in bojim se, da bode nesrečno umerel.“

„Naj le! kaj za to!“ reče Rupert; „jaz na vašem mestu bi se gotovo ne trudil toliko. Ako hoče hudobnež po vsej sili v pekel, naj pa gre. To je njegova reč; mi pri tem nič ne dobimo, in nič ne zgubimo. Če toraj hoče sam, — kdó mu bo branil! Le v pekel ž njim! Želim srečno pot!“

„Vendar ne govori tako!“ — zavernejo ga župnik. „Glej, tudi mladi hudobnež ima neumerjočo dušo, ki je ustvarjena za to, da bi kedaj gledala in uživala božje veličanstvo v nebesih z vsemi anangeli in izvoljenimi. Bog noče, da se pogubi. Oj, kaj strašnega je večno v peklú goreti! Imej usmiljenje z nesrečnežem!“

„I, no,“ — reče hlapec, „ko bi se le kakih tisoč let v peklú pekel ter žgal svoje suhe kosti, privoščil bi mu prav iz serca; saj hudobni deček tudi ne zasluži boljšega. A seveda, če pomislim, da iz pekla ne bo prišel vse večne čase, spreleti me strah in groza, — in skoraj mi je nekoliko žal zanj, dasi je zeló hudoben.“

Trepečim srcem je poslušal Mihec ta razgovor. Terde besede terdoserčnega hlapca šle so

mu bolj k sercu, nego lepo, prijazno in dobrohoteče opominovanje in svarjenje župnikovo.

„Tedad mi ni več pomagati,“ — rekel je Mihec sam pri sebi; „tedaj mi je umreti! tedaj sem res v nevarnosti, da čez malo dni pridem v pekel, kjer bom vekomaj gorel? Oj, kako dolgo se mi uže zdi jedno leto tu v ječi! Oj, kako dolgo bi še le bilo goreti tisoč let v peklju; — to bi bilo strašno! In vendar bi mi terdoserčni Rupert to privoščil. Kakor terdoserčen je tudi, vendar-le ga je spreletel mraz, ko se je spomnil večnega ognja v peklju; ni si upal mi privoščiti vekomaj pogubljenemu biti. Dà, pač res — vekomaj pogubiti se, je najstrašneje, kar si le človek misliti more.“

„Vendar le,“ — govori Mihec dalje, — „so župnik kaj dobri, kako mi le dobro želé! Do sih dob sem se le malo zmenil za njih besede; menil sem, da so me svarili, opominjali in prigovarjali mi le, ker je tako navada in njih dolžnost. Sedaj pa spoznam, da imajo resnično usmiljenje z menoj ter mi hoté le dobro. Koliko truda so imeli pač uže z menoj, — in vse to brez kakega dobička ali koristi. So najboljši mož na svetu; jaz pa sem zeló — zeló hudoben človek.“

Po teh besedah se Mihec milo razjoče ter terdno in sveto obljubi, da se hoče popolnoma izročiti župnikovemu vodstvu.

Ko župnik drugi dan na vse zgodaj na Mihčevo prošnjo pridejo k njemu, spoznajo na prvi pogled, da se je Mihec silno spremenil čez noč. Kakor hitro k njemu stopijo, hiti jim s povzdignjenimi rokami na proti ter reče: „Povejte mi vendar,

gospod župnik, kaj mi je storiti, da se izveličam? Povejte mi vse še jedenkrat; hočem vas prav pazljivo poslušati.“

Župnika kaj veseli, slišati Miheca tako govoriti. Veselo se vsedejo k postelji. Mihec ni očesa ne oberne od župnika ter z odpertimi usti tako rekoč požira vsako besedo. Župnik pa so imeli še le sedaj pravo veselje iz dna svojega serca govoriti, ker so videli, da njih besede padajo na rodovitna tla. Mihec objokuje, obžaluje in spozna svoje hudobije; od sih dob ni slišal nič raje govoriti, nego o Jezusu, ki je prišel na svet, da izveliča grešnike.

Ko so župnik vstali ter hoteli iti, prime jih Mihec za roko in jo poljubi, — kar dosihmal ni bil še nikoli storil, — zahvali se jim sè solznimi očmi in milo prosi, naj ga kmali zopet obišejo.

„Kako je vendar dobro,“ reče Mihec, ko so odšli župnik, — „da so duhovni, ki vlivajo grešniku nebeško tolažbo v serce; drugače bi mogel grešnik, — kakoršen sem jaz, celó obupati.“

XXXI. Mihčeva mati.

Mihčeva mati ni imela več vesele ure od tistega časa, kar je bil Mihec pobegnil; do smerti pa jo je vžalila vest, da je zapert z drugimi tremi razbojniki vred v Jelenovem. Pri tej priči se je podala v Jelenovo, padla sodniku k nogami ter ga prosila za božjo voljo: „Vse

svoje premoženje dam rada, prodam rada hišo ter grem sama prosit od hiše do hiše, — le rešite mi mojega sina, mojega nesrečnega Mihca. Vi zamorete to.“

Pravični in pošteni sodnik jej zaverne: „Jaz tu ne morem družega storiti, nego svojo dolžnost. Smilite se mi, kakor tudi vaš sin. A če starši ne izpolnjujejo svojih dolžnosti ter ne dajo otrokom potrebne strahu, mora gosposka storiti svojo dolžnost ter take zanemarjene otroke, ki vzrastejo v malovredne, hudobne ljudi, v ječo zapreti, ali pa drugim, še grozovitnejšim načinom človeški družbi neškodljive storiti. Kdor odteguje svojim otrokom šibo, izdaje jih rabeljnu.“ Tako je govoril sodnik.

Žalostna mati ga prosi na to, naj jej vsaj dovoli, da sme obiskati v ječi svojega sinka. A sodnik reče, da jej tega ne sme nikakor dovoliti toliko časa, dokler ni končano sodnijsko izpraševanje in preiskavanje; potem ga sme obiskati, kolikorkrat se jej bo le zljubilo. —

Žalostna se je vernila zopet domov, ter celo pot britko jokala; — toliko da ni umerla prevelike žalosti in serčne britkosti.

Mihec je silno hrepenel, da bi videl pred smertjo saj še jedenkrat svojo mater. Slišal je sicer, da so jedenkrat uže bili v Jelenovem, da bi ga obiskali v ječi, — a da takrat še niso smeli k njemu v ječo. A vendar mu je délo zelo teško, da jih ni več v Jelenovo od onega časa. „Ne vem, kaj je to,“ pritoži se necega dné župniku, — „da me moja mati nič ne obišejejo v tej dolgi bolezni? Res jaz ne zaslužim, da bi se še zmenili za

me; a ker so bili vedno tako dobri in ljubeznjivi proti meni, ne morem si niti misliti, da bi me zapustili v mojem žalostnem stanu ter me zaverгли za vselej.“

Gospod župnik ga ljubeznjivo potolažijo in mu rečejo: „Ljubi Mihec, tvoja mati te še vedno neizrečeno po materinsko ljubijo; dà tako so skerbeli in žalovali zavoljo tebe, da so zboleli in še sedaj bolni ležé. Naznanili so jim, da si tudi ti nevarno bolan; a zdihnili so: „Vem, da se na tem svetu z Mihcem ne bova več videla; Bog daj, da bi se vsaj v nebesih veselo zopet sešla!“

Necega dne misli Mihec ravno zopet na svojo mater, kar se odpró ječna vrata, — in mati stopijo noter. Komaj jih je še poznal; silno so se že postarali, od kar jih ni več videl. Lice jim je bilo vpadlo in blede, oči rudeče vednega joka. Videti Mihca vsega bledega, bolj smerti nego človeku podobnega, kar obstermi žena ter ne more ni besedice pregovoriti. „Oj, ti ubogi, revni Mihec!“ vsklikne sè sklenjenimi rokami. Druzega ni mogla govoriti, le zdihovala je.

Mihec se skloni na postelji, poda materi roko in pravi: „Ljuba, draga moja mati, prišli ste me še obiskat? Vendar niste še pozabili svojega nesrečnega Mihca? Ste mi še vedno dobra, skerbna mati. Oj, koliko žalosti in britkosti sem vam vzročil; oj, koliko britkih solz ste pretočili zavoljo mene, — in kakor vidim, pobelil sem vam prezgodaj lase! O, odpustite, odpustite mi! Oj, ko bi vi vedeli, kako se kesam, da sem vam napravil toliko skerbi in žalosti, — gotovo bi mi odpustili iz celega serca.“

Žena, ki je vkljub svojej boleznî storila težavno pot, omedlela je skoraj; zgrudi se na stol, ki je stal pri postelji. Mihec prime mater za roko, in potok gorkih solzâ udere se mu po lici. Ko žena zopet nekoliko k sebi pride in ga mîlo pogleda, popraša jo jokâje: „Oj, ljuba mati! — ali mi bote kedaj odpustili?“

„Moj ljubi sin,“ odgovorijo mu mati, — „jaz sem bolj kriva tvoje nesreče, nego ti sam! Ne bi bila smela biti tako nespametna! Bila sem premehka proti tebi ter ti preveč prizanašala. Jaz sama sem kriva vse tvoje grozne nesreče!“

„Ne, ne ljuba mati!“ — reče Mihec, — „jaz sam sem vsega kriv. Oj, vi ne veste, kako sem bil hudoben. Jaz sem vas goljufaval in se vam lagal. Bil sem prav zvit in prekanjen, — a žalibog le v svojo lastno škodo in nesrečo. A verjemite mi, — sedaj se kesam svojih hudobij ter prosim noč in dan svojega Boga in Zveličarja milosti in odpuščenja. Oj, jaz sam sem si nakopal vso to nesrečo in revčino; smete mi verjeti, da sem moral preterpeti dokaj hudega ne le tu v ječi, ampak tudi v hosti. A tudi vam nisem pripravil družega nego žalost in revščino. Upam pa, da se naju bode usmilil Bog, in da naju čaka v nebesih boljše življenje. Kaj lepo so mi vse to razložili gospod župnik; morali bi jih sami slišati; — jaz vam ne znam vsega tako lepo povedati.“ — Po teh besedah se zgrudi ves upehan in vslabljen nazaj na posteljo, teško diha in zatisne oči.

Sedaj pride zdravnik, potipa Mihcu žilo, zmaje z ramami, reče še jedenkrat napolniti z zdravilom

steklenico, ki je stala pri postelji, in odide. Žena ga spremi pred vrata ter zunaj popraša: „Gospod zdravnik! kaj mislite, — bo še ozdravel moj Mihec?“

Zdravnik jej odmaje z glavo.

„Seveda,“ reče žena, — „moral je kot ključavničarski učenec zgodaj vstajati ter pri ognju stati; tako si je že v mladosti nakopal to bolezen.“

Zdravnik zopet odkima in reče: „Lenoba zdravju bolje škoduje nego delo!“

„In potem,“ reče zopet žena, „spodkopalo mu je čisto zdravje njegovo življenje v gozdu, mraz in mokrota, ki ju je moral prenašati.“

„Take težave le uterdé zdravje,“ veli zdravnik, — „če tudi tu, kakor pri vsaki reči, škoduje, kar je preveč. Vendar le te težave niso pravi vzrok njegovej bolezni.“

„Gotovo pa ga je ječa tako zdelala,“ reče mati.

„Nekaj je uže tudi to pripomoglo k njegovej bolezni,“ reče zdravnik; „a vendar se ne moram dovolj načuditi, da ste še vedno tako slepi in nočete spoznati, s čim si je vaš sin nakopal to bedo in bolezen. Hudobije, zavoljo katerih so ga zaperli in na več let obsodili v teško ječo, niso še njegove najhujše. Delal je hudo na skrivnem, kjer ga je le Bog sam videl, ter tako rekoč samega sebe moril. Nad njim se je dopolnilo, kar govori sveto pismo: „Kdor greši pred svojim Stvarnikom, pride zdravniku v roke.“

Komaj je odšel zdravnik, kar stopi Janezek v ječo. Deržal je v roci svetlo cinasto skledico, pokrito z ravno tako svitlím pokrovom; bil je videti kaj zal deček v svojej zelenkasti obleki.

„Prinesel sem ti, ljubi Mihec,“ — reče prijazno, — „dobre goveje juhe, da se ž njo nekoliko pekrepčaš.“

Prav prijazno se mu zahvali Mihec, iz kterega serca je zginila vsa nevošljivost in jeza. Mihčeva mati z veseljem ogleduje rudečelicega in rumenolasega, zalega mladenča, — potem pa pogleda bledega in vpadlega Mihca, milo zdihne, in se ne more zderžati solz.

Ko je Janezek odšel, reče Mihec materi:

„Ljuba mati, dobro vem, kaj mislite Mislite si: Ako bi bil moj Mihec pobožen ter njegovo življenje čisto in nedolžno, bil bi lahko ravno tako čverst in zdrav deček ter rudečih in polnih lic, kakor je Janezek.“

„Res je, kar si rekel; — in večna resnica ostane: „Nič ni žlahtnejšega in lepšega na svetu, nego čisto, nedolžno serce,“ — priterdijo mu mati.

Mihčeva mati je prosila sodnika, naj odkaže njej in njenemu bolnemu sinu kako bolj prostorno sobo, da bi zamogla vedno pri njemu ostati ter mu streči. Sodnik prav rad to dovoli. Župnik ga pridejo sleherni dan obiskat. Mati jim pripoveduje, kako je žalovala, ko je bil Mihec pobegnil, in šel med razbojnike, koliko solz je prelila zavaljo tega svojega, v resnici zgubljenega sina, in molila zanj noč in dan, da bi ga Bog vsaj otel večnega pogubljenja.

„Tu se je pač zgodilo,“ rečejo jej župnik, — „kar so nekdam oni škof rekli materi sv. Avguščina: „Ni mogoče, da bi se pogubil sin, za kterega mati tolikanj joka in moli.“ — Tako je še

tudi dandanes. Otrok, za ktereга mati moli in zdihuje, ne pogubi se. Vaša molitev je rešila vašega sina, če tudi ne časne, a — kakor mislim — večne smerti, kar je še več.“

Mihec je postajal od dne do dne slaběji; njegova mati se ni ganila od postelje. Noč in dan je sedela pri njem, brala mu kaj, tolažila ga, postiljala mu, dajala piti, brisala mu pot s čela ter pretakala solze.

„Kaj lepo mi strežete, ljuba mati,“ — rekel je Mihec. „Bog naj vam poplača vašo skerb za-me!“

„Oj,“ rečejo mu žalostna mati, „naj bi bila pač poprej raje bolj za-te skrbela! Mar zamorem sedaj popraviti, kar sem v otročjih letih zamudila? Bog naj mi odpusti, tebi pa dodeli srečno zadnjo uro! Naj razsvitli vse starše, da bodo dobro izrejevali svoje otroke; naj pripelje na pravo pot one otroke, ki tavajo kakor zgubljene ovce po slabih potih!“

„Bog daj!“ reče Mihec, — in nekaj trenutkov pozneje izdihne svojo dušo. —

Mati ga je preživela komaj jedno leto; njena serčna žalost, ki je kakor čerev glodala njeno serce, spravila jo je prezgodaj v zemljo. Ker so bili njeni daljni sorodniki, — bližnjih ni več imela, — zelo bogati, zapustila je skoraj vse svoje premoženje sirotišnici. Rekla je še na smertni postelji: „Pri-pomoči hočem vsaj, da se bodo ptuji otroci dobro, kerščansko odgojevali, ker sem zanemarila izrejo in odgojo svojega lastnega otroka.“

XXXII. Srečni dnevi Janezka.

Janezek je v gozdnarstvu kaj verlo napredoval. Od mladih nog uže vaju delu, ni nikoli postopal. Skoraj sleherni dan je šel z nadgozdnarjem v log; tu se je učil poznavati vsa gozdna drevesa, različno germovje in najznamenitejša gozdna zelišča. Nabiral je listje in cvetje, lepo jih posušil, prilepil na papir, zapisal ime rastline ter si tako nabral lepo zbirko gozdnih rastlin. Tudi se je učil poznavati metulje, krošče in sploh žuželke, ki se nahajajo po drevju ali germovji, — zlasti pa še one, ki so gozdu škodljivi ali pa koristni. Pridno se je učil pisati, računiti in meriti. Tudi se je vadil marljivo risanja; risal je vejice, listje in cvetje dreves in germovja, ktere je v prostih urah slikal prav lepo z barvami. Starograjski graščak je imel mnogo gozdnarstvo zadevajočih knjig. Posojeval jih je pridnemu in nadarjenemu Janezku, ki jih je čestokrat prebiral do polnoči; prepisoval, kar se mu je zdelo posebno važnega, in risal podobe, ki so bile v knjigah. Tako si je prisvojil vednosti, ki so skoraj presegle njegovo starost; a ni bil ošaben zavoljo tega. Bil je kaj blag in lepoveden mladeneč. Njegova pobožnost in delavnost obvarovali ste ga mnogih nevarnosti, kterim je izpostavljena mladina. Ni sicer manjkalo zapeljevanja zalemu, cvetočemu mladenču; a ni se zmenil zanje. Bil je v resnici zgled tihega, mirnega, lepovednega in krepostnega mladenča. Kedar so drugi

mladenči po kerčmah pijančevali, igrali in prepevali nespodobne pesmi, sedel je doma pri svojih knjigah, ki so mu delale večje veselje nego onim vesele družčine. Uže priletni nadgozdinar, ki ni več mogel svojega poslja opravljati tako, kakor je želel, smel se je nanj zanesti v vsem; zato ga je zeló čislal in imenoval svojo desno roko; njegova žena pa, ki je bila brez otrok, ljubila ga je kot svojega sina.

Ko je graščak poslal svojega sina na vseučilišče, dal mu je sè seboj blagega Janezka za strežaja in tovariša. Razumni graščak je bil prepričan, da bo blagi in previdni Janezek obvaroval mnogih nespametnosti in mladostnih nepremišljenosti vsega živega gospodiča, ki je imel Janezka silno rad. Zraven tega je hotel tudi preskerbeti mlademu gozdnarju priložnost, da hodi poslušat predavanja o rastlinstvu in gozdnarstvu. Janezek je z veseljem obiskoval predavanje, pazljivo poslušal in marljivo zapisoval, kar je slišal znamenitega. Rekel je čestokrat: „Pač ne smem zamuditi tako lepe prilike, ki jo imam, da se kaj naučim; sedaj je čas setve; — kdor ne seje, tudi ne žanje.“

Bogomir doveršivši vseučilišče s prav dobrim vspehom, šel je na popotovanje, da vidi znamenitosti po svetu. Janezek pa ga je spremljal kot strežaj, ali bolje kot tovariš in prijatelj; svaril ga pred marsikako nevarnostjo, in Bogomir ga je slušal slehernokrat.

Neki večer je bil Bogomir z Janezkom v družčini mladih plemičev. Zavoljo neke male reči se Bogomir spre z jednim iz med njih; a vendar se

skerbno varuje, da ne bi rekel kake razžaljive besede. A njegov nasprotnik postaja vedno predernejši, pita ga z vedno bolj razžaljivimi besedami ter ga slednjič povabi na dvoboj sè sabljami ali pa samokresi. Nekteri izmed tovaršije so rekli, da mora Bogomir sprejeti dvoboj, češ, da zahteva to od njega čast. Bogomir je bil uže pri volji, da ga sprejme. A Janezek, ki je sedel poleg njega, zavpije ves prestrašen: „Nikar ne storite kaj takega! Spomnite se nesrečnega Klateža!“ — Bogomir stermé obmolkne. „Prav imaš!“ reče potem; — „čez noč hočem premisliti, če mi res veleva čast, da se bojujem. Za ves svet ne bi hotel tako nepremišljeno ravnati in tako nesrečen postati kakor je bil usmiljenja vredni Klatež. — „Kdo je ta Klatež, o katerim govoriš?“ poprašujejo nekteri nazočih; „kaj je storil nepremišljenega? Zakaj je postal nesrečen?“

Bogomir reče Janezku: „Povej ti! — jaz nisem v stanu; sem preveč razburjen.“

Janezek prične prav živo in sè sočutjem pripovedovati Klateževo življenje. Vsa družčina ga posluša pazljivo; nekterim so stopile celó solze v oči; ni ga bilo med njimi, ki bi ne bil obžaloval iz celega serca tolikanj nadarjenega, a tako nesrečnega Klateža. K sklepu še reče Janezek: „Naj mi je dovoljeno, da dostavim še to, kar je rekel Bogomirov oče o tej žalostni dogodbi. „Dvoboje,“ rekel je razumni in modri gospod, „prepovedujejo deželne postave, in nobeden dober državlján, še manj pa plemstvo, ne sme svoje časti iskati v tem, da prestopi postave. Kaj žalostno bi bilo za poštenjaka, kateremu je mar za svojo čast, ako

bi ga zamogel prisiliti vsak lahkomišljeni prederznež sè svojim razžaljivim obnašanjem, da stavi svoje življenje v nevarnost. Nihče nima pravice staviti svoje življenje v nevarnost brez potrebe. Nespameten je, kdor dvoboj sprejme; saj na vsak način zgubi, naj uže zmaga ali pa je premagan; premagani nima druge koristi, nego rane ali celo smert; zmagovavec mora pa ali pobegniti iz dežele, ali pa se podvreči postavni kazni. Kaj modro bi storil vsak mladeneč, kateri misli, da mu veleva čast dvoboj, da bi se popred posvetoval z razumnimi moži o tem, če res sili čast in poštenje njega in njegovega nasprotnika. da stavita življenje v nevarnost zavoljo káke pri vinu ali v naglici izgovorjene besede, — ali pa ako bi ne bilo pametnoje, da se spravita dobrovoljno lepšim načinom.“

Oni gospodič, ki je bil razžalil Bogomira ter ga pozval na dvoboj, sedaj vstane, gre k Bogomiru in ga prosi odpuščenja; Bogomir mu poda roko in ga objame. Vsa družčina jima ploska z rokami. Neki mlad grofič pa, ki je popred terdil, da se mora Bogomir na vsak način poskusiti sè svojim nasprotnikom, rekel je: „Vendar le je taka sprava boljša.“ — Kerčmarju veli, naj prinese nekaj steklenic najboljšega, in čistih kozarcev, natoči jih in reče: „Bog živi bratovsko ljubezen in vzajemnost! od sih dob naj pri naših prepirih med seboj teleče mesto kervi le rudeče vino!“

Prisedši v svoje stanovanje, objel je Bogomir Janezka in mu rekel: „Bil si mi angelj varh; rešil mene in moje starše velike žalosti in nesreče; hočem ti biti za to vedno hvaležen.“

Bogomir je srečno končal svoje potovanje ter se vernil veselo v naročje svojih ljubih staršev, učen in izobražen, a nepokvarjenega serca od zapeljivega sveta. Neizmerno je bilo njih veselje. Ravno tako veseli so bili tudi Janezkovi starši, da so zamogli zopet objeti svojega ljubega sinka, zdravega in vselega. Oče in mati sta se razjokala veselja.

„Dasiravno sem reven in ubožen,“ reče stari Nikolaj, „vendar bi ne dal veselja, ki ga imam nad svojim Janezkom, za Starigrad z vsem posestvom vred, dà — ni za zaklade celega sveta! Najslajše je pač veselje, kterega uživajo starši nad dobrimi otroci, in ki ubožne starše tako bogate in srečne stori, kakor so najbogatejši in najsrečnejši ljudje na zemlji.“ —

Bogomir ni zamogel dovolj prehvaliti Janezka, kako moder in zvest tovariš da mu je bil; tudi ni zamolčal, kolike nevarnosti in nesreče ga je rešil oni večer, ko se je bil sporekel z mladim gospodičem. Graščaku je to jako dopadlo; tudi je bil zelo zadovoljen sè spričevali, ktere je prinesel Janezek iz visoke šole. Janezek je moral ostati v gradu, a ne kot strežaj ampak kot graščakov svetovavec o gozdnih rečeh.

Kedar je bilo lepo vreme, jezdil je graščak z Janezkom v gozd, da ga pregledujeta; ob slabem vremenu sta pa skupaj delala v pisarni. Bogomir je bil tudi vedno pri njima; če tudi se je najbolj pečal s pravom, vendar le je kazal mnogo razuma o gozdnarstvu. Čestokrat pa se je graščak čudil logoznanstvu Janezovemu, ktero si je na visoki šoli in popotvanji prisvojil.

Čez jedno leto potem, ko se je bil Janezek vrnil s popotovanja, umerel je stari nadlogar v Jelenovem. Graščak pokliče Janezka k sebi, izroči mu listino, s katero ga je imenoval nadgozdarjem svojih razširjenih logov. Janezek, čita list, komaj verjame svojim očem.

„Žlahtni gospod,“ — reče Janezek prečitavši list, — „veliko čast mi dela zaupanje, katero nam postavite, nisem zaslužil tega. A najstarejši gozdnar v Jelenovem se je uže dolgo veselil na to službo ter je pričakoval; nočem nikakor spodriniti tega poštenega moža.“

„Znana mi je tvoja ponižnost,“ odgovori mu graščak; „a vsi moji gozdnarji sami spoznajo, da jih o gozdnarski vednosti daleč prekosiš, radi ti prepusté to službo. Kar se pa tiče najstarejšega gozdnarja, bom uže jaz skerbel, da bo zadovoljen; tudi drugim bodem skušal plačo zboljšati. Največ mi je na tem, da zboljšam svoje gozde, od katerih dobivam največji del svojih dohodkov. Za to si pa ti, kakor nalašč. Tudi sem ti hvalo dolžan za ljubezen in zvestobo, ki si je skazoval mojemu sinu. Kmali mu bom izročil svoja posestva; ostani mu tudi za naprej zvest služabnik, kakor si mu bil do sedaj, — in kakor mi je bil stari nadlogar, če tudi je imel le pičle vednosti.“

Berzo leti Janezek v Leskovec, da naznani svojim staršem to veselo vest. Oče in mati se zelo razveselita in zalesketajo se jima solze veselja v očeh; čutila bi se bila uže zelo srečna, ako bi bil dobil Janezek, ki je veljal do sedaj le za strežaja, tudi le najnižjo gozdnarsko službo. A da je na jeden-

krat postal nadgozdinar, to je preseгло vse nju želje in nade. Priserčno se zahvalita Bogu, da jima je Janezek v tolažbo in veselje na stare dni.

Janezek je prosil svoje starše, naj se preselé iz svoje uborne hišice k njemu v lepo in prostorno gozdnarsko hišo, da mu bodo oskerbovali gospodarstvo. Hotel jim je prepustiti vse svoje dohodke ter le pri njih na hrani biti. Preselé se tje, — in vsi trije so živeli skupaj v najlepši zastopnosti in ljubezni. Čestokrat sta rekla oče in mati: „Pač ni srečnejših ljudi pod milim solncem, nego sva midva!“

Necega večera so sedeli po večerji še dolgo skupaj Nikolaj, Marjeta in Janezek ter se prijazno razgovarjali o različnih rečeh. Na jedenkrat pa rečejo oče Nikolaj: „Ljubi Janez, tvoja mati so se uže postarali; težko že gospodinijo ter bi radi izročili to breme mlajši moči. Kako je, ali ti še nisi mislil na to, da jim preskerbiš pomočnico, sebi pa mlajšo gospodinjo?“

„Uže sem mislil na to ter si jo tudi uže izvolil;“ odgovori Janez, „a do sedaj nisem živi duši povedal tega. Bal sem se, da bi znabiti vi, ljubi starši, ne bili zadovoljni z óno, ki sem si jo izbral.“

„Kaj žal bi nama bilo,“ rečejo oče Nikolaj, — „ako bi imela pravični vzrok, biti nezadovoljna s tvojo izvolitvijo. A le povej! katero si si izbral za tovaršico svojega življenja?“

„Liziko,“ odgovori Janez plaho, „hčer nesrečnega Jošta.“

„Liziko!“ začúdíta se veselo oče in mati. „Prav modro si si izvolil,“ rečejo potem oče. „To

je bila vedno tudi najina želja. Le nisva ti je hotela razodeti, da ne bi si je izvolil nama na ljubo. Kajti starši ne smejo nikoli siliti svojih otrok h kaki možitvi, kakor jim tudi ne smejo braniti, če nimajo prav tehtnih vzrokov. Kar pa se Lizike tiče, — seveda jej ne dela časti v očeh mnogih ljudi žalostna osoda njenega očeta; a s tem jej delajo ljudje krivico. Svojo dobro izrejo ima zahvaliti svojej izverstni materi, ne pa svojemu očetu. Lizika je iz serca pobožna, tako ponižna, tako sramožljiva, tako pridna in krepostna, da jej ni kmali jednake. Z božjo pomočjo boš ž njo prav srečen in zadovoljen.“ —

Težak kamen se je Janezku od serca odvalil, ko je zvedel, da njegovi starši niso le ž njegovo izvolitvijo popolnoma zadovoljni, temveč jih še celó zeló veseli. — Precej drugo jutro razodene svojo serčno željo tudi graščaku ter ga prosi, naj mu dovoli, da se sme zaročiti z Liziko, hčerjo nesrečnega Jošta. Od kar so mu starši privolili, ni se več toliko bal, da bi mu graščak tega ne dovolil, — ali vsaj ne videl rad, da graščinsk služabnik vzame za ženo hčer na smert obsojenega hudodelnika. „Vem,“ — rekel je Janez, „da me bodo mnogi grajali; vi pa, zlahtni gospod, — mislim, — ne bote sodili tako kakor drugi.“

Graščak je bil popolnoma zadovoljen z Janezovo ženitvijo, voščil mu srečo ter prav prijazno še rekel! „Tudi jaz sè svojimi bodem prišel v cerkev k poroki kakor tudi na gostijo, da pokažem ljudem, da bolje čislam čednost nego mnenje ljudi. Kaj

more Lizika zato, da njen oče ni bil nič prida! Ona pa je kaj blago dekle.“

„To je istina,“ priterdi graščakinja, ki je bila tudi nazoča; „biser je, in kaj lepo in blago je od Janeza, da vé ceniti ta biser. Lizika je istinito najpobožnejša, najboljša, najbolj lepovedna deklica v celi okolici. V Leskovcu je skoraj ni drugje videti nego v cerkvi, in tu je živa podoba priserčne pobožnosti; čestokrat sem se uže zgledovala nad njo, kédar sem šla tje k božji službi. Prav po otročje spoštuje in ljubi svojo mater ter dela noč in dan, da preživi mater, brata in sestro. Je pravi izgled ponižnosti in lepovednosti. Sicer je res mnogo pripomogla nezadolžena sramota in revščina, v kateri je bila izrejena, da je postala tako ponižna, delavna in lepovedna. A saj se Bog poslužuje križev in težav, da bi nas pripeljal ter ohranil na poti čednosti. Janez bo jako srečen z Liziko. Iz celega serca želim srečo obema, blagemu ženinu kakor tudi krepostni nevesti, in gotovo ne bom izostala od svatovščine.“

Janezek ni dosedaj kazal svojega namena ni proti Marijani ni proti Liziki, če tudi se je sešel skoraj sleherni teden ž njima pri svojih starših, ker je dvomil, če mu bodo dovolili starši in graščak. Mislil je namreč, da bi bilo zelo napačno, delati pošteni deklici prazne nade. Sedaj pa je šel naravnost k Marijani, — kajti dobro je znal, da ga Lizika rada vidi, — hčer snubit. Mati in hci se razjokate veselja. Mati se je jako veselila, da je nepričakovano doletela tolika sreča njeno ljubo hčer, ki je morala toliko terpeti uže od mladih neg. —

Liziki je pa njeno veliko srečo slajšala še misel, da je vsaj na stare dni doživela toliko veselje njena ljuba mati, ki je morala v žalosti in britkosti preživeti svoja najlepša leta.

„Ljubi Bog ti plačuje, draga Lizika, tvojo otročjo ljubezen,“ rečejo jej mati; — „meni pa je dal nad teboj doživeti toliko srečo in veselje, da lahko pozabim vso žalost preteklih let.“

Čisto raz sebe samega veselja pa je bila stara teta Jera, ko je zvedela to veselo novico. „Tako sem vendar po toliki sramoti še jedno čast doživela!“ vskliknila je veselo. — Berž je tekla naznanit vsem svojim prijateljicam veselo novico, da se je njena ljubeznjiva striniča Lizika ravnokar zaročila z Janozem Logar-jem, graščinskim nadgozdnarjem. Nektérim njenih prijateljic, sosebnó onim, ki so uže imele odraščene hčere, ni bila ta vest nič kaj všeč; zlasti hčeram ni šlo v glavo, kako si je zamogel tako imeniten mož, kakor je gospod nadgozdnar sè svojimi obilnimi dohodki, izbrati za ženo revno in obče zaničevano Liziko. Tudi se je govorilo, da bota zaročena imela le malo svatov. — A kakor hitro se je zvedelo, da bode v svate prišel tudi graščak sè svojo družino, obljubili so radi vsi z veseljem, ki so bili povabljeni, — in na jedenkrat so zginili vsi pomislíki. Zbralo se je toliko ljudi, da je bila skoraj cerkev premajhna.

Ko je stala Lizika pred oltarjem v starinkasti, kaj lepi in veličastni cerkvi v Jelenovem v svojej nevestni obleki iz zelenkaste svile in na glavi z deviškím vencem iz belih cvetlic, ljubka in mila ter nekoliko zarudelih lic, kakor najlepša rudeč-

kasta vertnica, — in njej na strani Janez, ravno tako lepe postave in cvetočih lic, spomnil se je marsikdo nazočih preteklih časov. Marsikteri mož, marsiktera žena je mislila v svojem serci: „Pred dvajsetimi leti sta stala Marijana in Jošt tako pred tem altarjem; vse je takrat reklo, da ni lepših zaročenih na svetu in vse jú je blagrovalo. A nju zakon je bil vendar le nesrečen, ker sta bila sicer lepa, a ne tudi oba krepostna in pobožna; sama lepota brez čednosti pa ne zamore osrečiti. Danes pa vidimo stati pred oltarjem ženina in nevesto, ki nista le lepe postave ampak tudi blagega serca, zato bo tudi nju zakon srečen. Kajti le prava pobožnost in krepost storite človeka v resnici srečnega. — dà dajete mu celó v križih in težavah, brez katerih ni tudi najsrečnejši zakon, óno blaženost, óni notranji mir in óno zadovoljnost, ki ostane tudi pri najhujših poskušnjah, — in kedar je minljiva telesna lepota úže davnaj zginila, čednost še vedno ostane.

Gospod župnik iz Jelenovega, sedaj úže častitljiv, siv starček, so ju poročali. Veselja jim stopijo solze v oči, ko vidijo pred seboj obče čislana in neizrečeno srečna zaročena, verlega ženina, kterega so úže poznali, ko je še kot deček nosil na glavi dračje iz lésa, in zalo nevesto, ki jim je úže tolikanj dopadla oni žalostni večer, ko je vsa nesrečna in objokana poslavljalala se od svojega očeta v ječi. Pred poroko so imeli lep, kratek ogovor; a skerbeli so, da niso ni z besedico omenili nesrečne osode nevestinega očeta. Govorili so le o tem, kako imenitna dolžnost je staršem dobra izreja

otrok, in kolika sreča za otroke je ta, v kar jim je dalo povod življenje ženinov in nevestino. Med drugimi lepimi izreki, ki so jim jih povedali, zapazili so si poslušavci najbolj te-le: Dobra izreja obrodi dober sad; je najboljša dota, katero starši svojim otrokom zapustiti zamorejo. Ubogi deček, ktereга starši v strahu božjem izredé, postane lahko pošten, obče čislan mož. Tudi najbolj revna hči, ki pa je čednosti bogata, omoži se skoraj slehernikrat dobro in pošteno, ter dospe tako do sreče in blagostanja. Pobožnost in krepost, mladost, ki se preživi v nedolžnosti, in pa dobro ime je najboljša dota, dobro naložen denar, ki donaša sleherni leto gotovih obresti. Pobožna in krepostna, nedolžna in poštena devica prejme čestokrat uže na tem svetu svoje plačilo; še lepše plačilo in še lepši venec pa jo čaka v nebesih.“

Vse poslušavce so župnikove besede zelo ganile; vsak jim je priterdil v svojem serci. Janezovi uže priletni starši so se kar jokali vcselja. Tudi Lizikini materi so stopile radosti solze v oči; a vendar le so njeno veselje kalili britki spomini; spomnila se je svojega nesrečnega, rajnega moža, kteremu je pred dvajsetimi leti podala svojo roko v zakon v ravno tej cerkvi in pred ravno tem oltarjem, in goreče molila za njegovo dušo. Zahvalila se je Bogu, da jej je dal doživeti toliko veselje nad njeno hčerjo uže na tem svetu, ter se tolažila se sladkim upanjem, da bo jedenkrat zopet videla svojega moža tam gori v svetih nebesih.

Ženitnina, h kateri je prišel tudi graščak se svojo gospo in otroci, kakor je bil obljubil, obhajala

se je v gostilni „pri zlatem jelenu.“ Graščinski strežaji v praznični obleki so stregli pri mizi. Tudi stari Moric, kteremu pa so bili lasje uže beli kot sneg, in vsi drugi graščinski gozdnarji in lovci sè svojimi ženami, odraslimi hčeramí in sinovi so bili povabljeni. Prišli so vsi v svatovski obleki. Vse pa je prav veselilo, in si šteli na veliko čast, da je prišel tudi graščak sè svojo družino k njim. Nevesta Lizika je veselo zapazila, ter tudi svate na to opozorila, da so graščinski danes v zeleni obleki. Graščak se nasmeja in reče: „Zelena barva znači upanje; vsi smemo terdno upati, da bota novozaročena srečna v zakonu. Razun tega mi dela danes zelena barva še drugo veselje. Kaj veseli me, da sedim danes sè svojimi gozdnarji in lovci pri jedni mizi; tudi mojo ženo veseli, videti zbrane žene in hčere toliko verlih mož.“

Vsem je jako dopadla prijaznost in vljudnost graščaka in graščakinje. Veseli razgovori in mnogoverstne šale, s kterimi je znal graščak zbrane kratkočasiti, razveseljevali so svate bolj nego okusne jedi in dobro vino na bogato obloženi mizi.

Med gostijo začno gozdnarji jeden drugemu migati, naj se napije graščinskim. Starograjski gospod zapazivši to, hitro vstane, natoči kozarec ter napije: „Bog živi ženina in nevesto!“

Vsi nazoči vstanejo, terčijo s kozarci ponavljaje besede: „Bog živi še mnogo let ženina in nevesto!“

Sedaj so hoteli napiti graščinskim. A graščak jim zopet reče! „Le poterpite še nekoliko!“ — In napolnivši zopet kozarce napije Janezovim staršem

na radost vseh svatov. — Starši se zahvalijo; veselja jim stopijo solze v oči. — Potem napije graščak Marijani, nevestini materi; Marijana pije nekoliko in solze veselja in britkosti jej kapljejo v kozarec.

Še jedenkrat vstane graščak ter napije na zdravje stari teti Jeri; tudi drugi svatje jej napijô. Teto Jero je ta čast tako iznenadila, da jej je skoraj kozarec padel iz roke. In ne bilo bi konec ne kraja njenega priklanjanja, zahvale in odzdravljanja, ko bi je ne bili spomnili, da se bo sedaj napilo žlahtnemu gospodu in njegovej družini.

Janez in Lizika, Nikolaj in Marjeta, Marijana in vsi drugi svatje, ki so bili udani iz celega serca graščinskim, zavpili so jednim glasom iz globočine svojih sere in s proti nebu obrnjenimi očmi: „Bog ohrani še mnogo let našega dobrega gospoda Viljelma, milostljivo gospo Frančiško, gospodiča Bogomira in milostljivo gospico Lojziko! Bog naj jim poverne stotero, kar so nam dobrega storili, naj jim dodeli srečo in veselje, svoj blagoslov in dolgo življenje ter kedaj sveta nebesa!“

Ganjenega serca se graščak zahvali za napitnico, in veselo oziraje se po svatih reče: „Bog živi vse gozdnarje in moje služabnike!“

Splošno veselje se razlega na te besede po dvorani.

Po gostiji so svatje izročili novozaročenima svoja darila, kakor je šega po nekterih krajih. Bilo je mnogo jako lepih in dragih daril. Najbolj je vsem dopadlo darilo graščakovo, lovski nož ali meč, okovan sè srebrom v ognji pozlačenim. Na obroči deržaja, ki se je svetil, kakor bi bil iz samega

čistega zlata, videla se je izrezljana ta-le podoba: Pod košatim hrastom je bilo videti dečka, ki se razgovarja z mladim sernjakom, za drevesom pa lovca, ki zadovoljno poslušá dečka.

Pri prvem pogledu reče Janez veselo: „Oj, to je pa oni mladi sernjak, ki je bil vzrok mojejedanjej sreči!“

„Istina je,“ priterdi graščak družbi, ki se je gnjetila okoli njega, da vidi lepo in umetno izrezjano podobo. „Oni mladi sernjak seznanil me je najpervo z Janezkom in njegovimi verlimi starši; mi sernjak je rešil mene in mojo družino velike nevarnosti; brez onega sernjaka bi skoraj gotovo ne bili danes obhajali te vesele svatovščine. Ali boljše, neskončno sveta previdnost božja se je poslužila ónega sernjaka v naš blagor. Zato sem ukazal nad majhno, res jako umetno izdelano podobo, ki nam kaže onega mladega sernjaka, Janezka in nojega starega lovca Morica, napisati izrek:

„Kar Bog storí, vse dobro storí.“

Kazalo:

Predgovor.	Stran
I. Pridni Janezek	1
II. Janezkova pobožna mati	5
III. Janezkov oče	7
IV. Velika žalost	10
V. Pomoč	13
VI. Osodepolno spoznanje	15
VII. Rešitev	19
VIII. Otročja leta hudobnega Miha	22
IX. Malopridni učenec	31
X. Mihec rokodeljski učenec	35
XI. Mihec med tatjuskimi lovci	41
XII. Mihec med tolovaji	47
XIII. Dogovorjen napad	54
XIV. Mihčevo hudobno hlinjenje	59
XV. Huda vest	62
XVI. Čudna pošast	66
XVII. Zaslišba	71
XXVIII. Lov na roparje	76
XIX. Klateževo življenje	82
XX. Klateževo in Boltetovo življenje	91
XXI. Klateževa obsodba	98
XXII. Bolte v ječi	104
XXIII. Zadnji dnevi Klateža in Bolteta	111
XXIV. Joštovo življenje	119
XXV. Marijana pri svojej teti	130
XXVI. Marijana prosi za Jošta	144
XXVII. Marijana obišče Jošta v ječi	151
XXVIII. Marijanini slednji razgovori z Joštom	157
XXIX. Tolovaji na morišči	164
XXX. Mihec v ječi	170
XXXI. Mihčeva mati	178
XXXII. Srečni dnevi Janezka	185